

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA IN MOŽNOSTI OSKRBE Z LOKALNO PRIDELANO
HRANO NA OBMOČJU OBČIN VELENJE, ŠOŠTANJ IN
ŠMARTNO OB PAKI**

ELMA MAMIĆ

VELENJE, 2020

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA IN MOŽNOSTI OSKRBE Z LOKALNO PRIDELANO
HRANO NA OBMOČJU OBČIN VELENJE, ŠOŠTANJ IN
ŠMARTNO OB PAKI**

ELMA MAMIĆ

Varstvo okolja in ekotehnologije

Mentorica: doc. dr. Špeh Natalija

VELENJE, 2020

Na podlagi Diplomskega reda izdajam naslednji

SKLEP O MAGISTRSKEM DELU

Študentka Visoke šole za varstvo okolja **Elma Mamić** lahko izdela magistrsko delo z naslovom v slovenskem jeziku:

Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki

Naslov magistrskega dela v angleškem jeziku:

Analysis and possibilities of supplying locally sourced food to the municipalities of Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki

Mentorica: **doc. dr. Natalija Špeh**

Magistrsko delo mora biti izdelano v skladu z Diplomskim redom.

Pouk o pravnem sredstvu: zoper ta sklep je dovoljena pritožba na Senat VŠVO v roku 8 delovnih dni od prejema sklepa.

Izr. prof. dr. Boštjan Pokorny
dekan

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani/a ELHA NAHIC, vpisna številka 34170029,
študent/ka podiplomskega študijskega programa Varstvo okolja in ekotehnologije,
sem avtor/ica magistrskega dela z naslovom

ANALIZA IN MOŽNOSTI OSKRBE Z LOKALNO DELEŽANO
HRANO NA OSMOJU OBČIN VELENJE, KOŠTANJ IN ŠKARNJA
OB PAKI.

ki sem ga izdelal/a pod:

- mentorstvom doc. dr. ŠTEH NATALIJE
- somentorstvom _____

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo moje avtorsko delo, torej rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- oddano delo ni bilo predloženo za pridobitev drugih strokovnih nazivov v Sloveniji ali tujini;
- so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu z navodili VŠVO;
- so vsa dela in mnenja drugih avtorjev navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu z navodili VŠVO;
- se zavedam, da je plagiatstvo kaznivo dejanje;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatstvo lahko predstavlja za predloženo delo in moj status na VŠVO;
- je diplomsko delo jezikovno korektno in da je delo lektoriral/a ANA SUVAJČEVIĆ prof. angl. in slov.;
- dovoljujem objavo magistrskega dela v elektronski obliki na spletni strani VŠVO;
- sta tiskana in elektronska verzija oddanega dela identični.

Datum: 20. 04. 2020

Podpis avtorja/ice: Elha Nahic

IZVLEČEK

V magistrskem delu smo ugotavljali stanje na področju lokalne pridelave hrane na območju Šaleške doline in možnosti za povečanje njenega obsega. Raziskavo smo izvedli s kavzalno metodo z anketiranjem, ki je potekalo na tržnicah občin Velenja, Šoštanja in Šmartnega ob Paki. Ugotovili smo, da potrošniki malo obiskujejo tržnice v Šoštanju in Šmartnem ob Paki zato, ker so sami pridelovalci, ker je hrana v trgovinah cenejša in ker ne zaupajo prodajalcem na tržnicah. Pridelovalci so mnenja, da je stanje iz leta v leto boljše, saj se vse več ljudi, predvsem mladih, zaveda pomena lokalne oz. kakovostne hrane. Anketiranje je bilo opravljeno tudi v javnih zavodih, kjer smo ugotavljali njihovo porabo lokalne hrane. Prav tako smo raziskali tržne zmožnosti kmetij glede na strukturo tal z vidika kmetijske pridelave ter koliko pridelovalcev sadja in zelenjave je med kmetijami z registrirano dopolnilno dejavnostjo.

Ključne besede: lokalna hrana, varna hrana, samooskrba, potrošniki, javni zavod, Šaleška dolina

ABSTRACT:

This master thesis explored the current state of local food production in the valley of Šalek and the possibilities of its expansion. We used the causal method of research by interviewing people at marketplaces in Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki. Our research showed that consumers do not frequent marketplaces in Šoštanj and Šmartno ob Paki due to three main reasons: they either produce their own food, buy cheaper food in stores or do not trust the salespeople in marketplaces.

Food producers believe the situation is improving every year, as more and more people, especially younger ones, realize the importance of locally sourced and high-quality foods. We also interviewed staff members in public institutions to find out how much locally produced food they use. We researched food production capabilities in connection to ground structure and enquired about the number fruit and vegetable producers who list such production as their secondary activity.

Keywords: local food, safe food, self-supply, consumers, public institution, the valley of Šalek

KAZALO VSEBINE

KAZALO VSEBINE	II
KAZALO PREGLEDNIC	III
KAZALO GRAFOV:	IV
KAZALO SLIK:	IV
1 UVOD.....	1
1.1 NAMEN IN CILJI MAGISTRSKEGA DELA.....	2
1.2 HIPOTEZE	2
2 IZHODIŠČA	3
2.1 KMETIJSTVO V ŠALEŠKI DOLINI	7
2.2 LOKALNO PRIDELANA HRANA	7
2.3 JAVNI ZAVODI.....	9
2.4 DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJAH.....	10
3 PREDSTAVITEV OBMOČJA.....	13
3.1 MO VELENJE.....	14
3.2 OBČINA ŠOŠTANJ	15
3.3 OBČINA ŠMARTNO OB PAKI.....	16
4 METODOLOGIJA DELA.....	18
4.1 DESKRIPTIVNA METODA.....	18
4.2 KAVZALNA METODA ANKETIRANJA.....	18
4.3 OBDELAVA STATISTIČNIH PODATKOV	19
5 REZULTATI	21
5.1 RABA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ V ŠALEŠKI DOLINI	21
5.1.1 RABA ZEMLJIŠČ V MO VELENJE MED LETOMA 2000 IN 2010	21
5.1.2 RABA ZEMLJIŠČ V OBČINI ŠOŠTANJ MED LETOMA 2000 IN 2010	25
5.1.3 RABA ZEMLJIŠČ V OBČINI ŠMARTNO OB PAKI MED LETOMA 2000 IN 2010	29
5.2 TERENSKO DELO – TRŽNICE V ŠALEŠKI DOLINI.....	39
5.2.1 TRŽNICA V VELENJU	39
5.2.2 TRŽNICA V ŠOŠTANJU.....	41
5.2.3 TRŽNICA V ŠMARTNEM OB PAKI	46
5.2.4 PREOSTALE TRŽNICE.....	48
5.3 NOSILCI DOPOLNILNIH DEJAVNOSTI NA KMETIJAH	50
5.3.1 MO VELENJE.....	62
5.3.2 OBČINA ŠOŠTANJ	63
5.3.3 OBČINA ŠMARTNO OB PAKI.....	64

5.4	ANKETIRANJE JAVNIH ZAVODOV	66
6	ZAKLJUČEK.....	69
7	POVZETEK	78
8	SUMMARY	79
9	VIRI IN LITERATURA.....	80
10	PRILOGE	85

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	KMG po rabi zemljišča v Sloveniji in EU-28; 2010 in 2016.....	6
Preglednica 2:	Kmetijska gospodarstva po rabi vseh zemljišč in kmetijskih zemljišč v uporabi v Velenju v letih 2000 in 2010	21
Preglednica 3:	Raba zemljišč v Velenju v letih 2000 in 2010.....	22
Preglednica 4:	Kmetijska gospodarstva po rabi vseh zemljišč in kmetijskih zemljišč v uporabi v Šoštanju v letih 2000 in 2010	25
Preglednica 5:	Raba zemljišč v Šoštanju v letih 2000 in 2010.....	26
Preglednica 6:	Kmetijska gospodarstva po rabi vseh zemljišč in kmetijskih zemljišč v uporabi v Šmartnem ob Paki v letih 2000 in 2010.....	29
Preglednica 7:	Raba zemljišč v Šmartnem ob Paki v letih 2000 in 2010.....	30
Preglednica 8:	Primerjava rabe zemljišč na območju občin Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki v letih 2006, 2010, 2011, 2013, 2016, 2018	35
Preglednica 9:	Primerjava med indeksi rabe zemljišč za raziskovalno območje, med letom 2000 in 2010.....	36
Preglednica 10:	Primerjava pridelovalnih površin za samooskrbo na raziskovalnem območju v letu 2010.....	37
Preglednica 11:	Anketirani po stopnji izobrazbe, MO Velenje	39
Preglednica 12:	Potrošniki glede na starost, MO Velenje.....	39
Preglednica 13:	Najbolj prodajalni izdelki na tržnici Velenje	40
Preglednica 14:	Anketirani po stopnji izobrazbe v občini Šoštanj.....	42
Preglednica 15:	Potrošniki glede na starost v občini Šoštanj.....	43
Preglednica 16:	Najbolj prodajani izdelki na tržnici Šoštanj.....	43
Preglednica 17:	Anketirani po stopnji izobrazbe v Šmartnem ob Paki.....	46
Preglednica 18:	Potrošniki glede na starost v Šmartnem ob Paki	46
Preglednica 19:	Najbolj prodajani izdelki na tržnici Šmartno ob Paki.....	47
Preglednica 20:	Nosilci dopolnilne dejavnosti na kmetijah v občini Velenje.....	50
Preglednica 21:	Nosilci dopolnilne dejavnosti na kmetijah v občini Šoštanj.....	54
Preglednica 22:	Nosilci dopolnilne dejavnosti na kmetijah v občini Šmartno ob Paki.....	58
Preglednica 23:	Primerjava med nosilci glavnih dopolnilnih dejavnosti (NDD) na raziskovalnem območju glede na vrsto, ki je pomembna za lokalno pridelano hrano	61
Preglednica 24:	Izkoriščenost potencialov za lokalno samopreskrbo v Šaleški dolini	69
Preglednica 25:	Podatki o kmetijskih površinah z največjim deležem zmanjšanja oz. povečanja v MO Velenje	72
Preglednica 26:	Podatki KG z največjim zmanjšanjem oz. povečanjem v MO Velenje	72
Preglednica 27:	Podatki o kmetijskih površinah z največjim deležem zmanjšanja oz. povečanja v Šoštanju.....	73
Preglednica 28:	: Podatki KG z največjim zmanjšanjem oz. povečanjem v Šoštanju.....	74
Preglednica 29:	Podatki o kmetijskih površinah z največjim deležem zmanjšanja oz. povečanja v Šmartnem ob Paki	74

Preglednica 30: Podatki KG z največjim zmanjšanjem oz. povečanjem v Šmartnem ob Paki	75

KAZALO GRAFOV:

Graf 1: Primerjava med površinami zemljišč v letih 2000 in 2010 v občini Velenje	23
Graf 2: Primerjava med številom kmetijskih gospodarstev v letih 2000 in 2010 v občini Velenje.....	24
Graf 3: Primerjava podatkov rabe zemljišč v letih 2000 in 2010 na območju MO Velenje.....	25
Graf 4: Primerjava med površinami zemljišč v letih 2000 in 2010 v občini Šoštanj	27
Graf 5: Primerjava med številom kmetijskih gospodarstev v letih 2000 in 2010 v občini Šoštanj.....	28
Graf 6: Primerjava podatkov rabe zemljišč v letih 2000 in 2010 Šoštanju.....	29
Graf 7: Primerjava površin zemljišč v letih 2000 in 2010 v občini Šmartno ob Paki	31
Graf 8: Primerjava med številom kmetijskih gospodarstev v letih 2000 in 2010 v občini Šmartno ob Paki	32
Graf 9: Primerjava podatkov rabe zemljišč v letih 2000 in 2010 v občini Šmartno ob Paki ...	33
Graf 10: Prikaz glavnih dopolnilnih dejavnosti v MO Velenje.....	62
Graf 11: Prikaz glavnih dopolnilnih dejavnosti v občini Šoštanj	64
Graf 12: Prikaz glavnih dopolnilnih dejavnosti v občini Šmartno ob Paki	65
Graf 13: Pridelki, ki jih vprašani javni zavodi najpogosteje kupujejo pri lokalnih zavodih	67

KAZALO SLIK:

Slika 1: Indeksi kmetijske proizvodnje; 2006–2017 in ocena 2018	6
Slika 2: Pozicija občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki	13
Slika 3: Mestna občina Velenje	14
Slika 4: Občina Šoštanj.....	16
Slika 5: Občina Šmartno ob Paki.....	17
Slika 6: Območje DOF-posnetka v letih 2018 in 2019	19
Slika 7: DOF-posnetki	20
Slika 8: Velenjska tržnica – zgornji del	41
Slika 9: Prazne stojnice.....	42
Slika 10: Stojnica zunaj tržnice.....	44
Slika 11: Avto, postavljen pred tržnico.....	45
Slika 12: Edina stojnica znotraj tržnice	45
Slika 13: Ena stojnica na tržnici v Šmartnem ob Paki	48
Slika 14: Tržnica v Gornjem Gradu	49

1 UVOD

Globalni trendi tehnološkega napredka, zmanjšane kakovosti ali razpoložljivosti naravnih virov, naraščanje prebivalstva in s tem večanje potreb po hrani ter družbene in podnebne spremembe in s tem povezana tveganja vodijo do spoznanja, da je treba s temeljnimi človeškimi dobrinami ravnati strateško in gospodarno, za zdajšnje in prihodnje generacije (Resolucija »Naša hrana ...«, 2019).

Temeljna naloga kmetijstva kot gospodarske panoge je zagotoviti zadostno oskrbo z varno hrano za vse ljudi in s tem zadovoljiti eno glavnih potreb človeštva. Kljub temu je kmetijstvo še vedno podcenjeno (Priporočila za javno ..., 2013). Po drugi svetovni vojni sta neobvladana industrializacija in urbanizacija povzročili degradacijo skoraj vseh prvin okolja, kar je precej poslabšalo bivalne razmere. Raba zemljišč vodi k spremembam krajine, ekosistemov in okolja, mestne občine in s tem povezana infrastruktura pa so najhitreje rastoči (u)porabniki kmetijskih zemljišč (Maček A., 2009).

Strm padec ravni samooskrbe v Sloveniji kaže, da je stopnja prehranske samooskrbe na nacionalni ravni vse šibkejša in že skrb vzbujajoča (Lampič s sod., 2011). Med letoma 2000 in 2018 se je samooskrba s krompirjem zmanjšala za 35,1 %, z medom za 32,1 %, z mesom za 10,8 % in z zelenjavo za 8,3 %. Samooskrba z rižem je bila leta 2000 1,1 %, dokler ni leta 2018 postala ničelna. Povečala se je samooskrba z žiti, in sicer za 19,9 %, samooskrba z jajci je v istem obdobju ostala enaka (SURS, 2018).

Hrano lokalnega izvora priporočajo z zdravstvenega vidika, saj ima višjo biološko in hranilno vrednost zaradi optimalne dozorelosti in krajšega časa transporta med pridelovalcem in potrošnikom. Hranilna vrednost plodu začne padati, kadar je ta odrezan od svojega vira hrane in vode, zaradi česar začne porabljati svoja lastna hranila. Takšen proces propadanja lahko preprečimo z ustreznim skladiščenjem, kar večinoma prakticirajo tuji dobavitelji hrane. Uvozniki sadja in zelenjave oberejo pridelke pred tehnološko zrelostjo, tako da ti umetno dozori kasneje, med transportom do skladišč, medtem ko je lokalno pridelana hrana manj obremenjena s sredstvi za podaljšanje svežine, je bolj kakovostna, sveža in okusna (NIJZ, 2016). Lokalna samooskrba s hrano ima poleg bolj kakovostnih živil tudi širši družbeni pomen, ker se z večanjem potrošnje lokalnih pridelkov ustvarjajo nova delovna mesta. Poleg tega pomembno vpliva na ohranitev in razvoj podeželja (MKGP, 2014).

Analiza podatkov o ekološkem kmetijstvu iz leta 2017 je pokazala, da se kaže nujna potreba po večjih količinah pridelkov in organiziranem nastopanju na tržišču z ozaveščanjem potrošnikov in pridelovalcev (MKGP, 2017). Hrana je naša kulturna dobrina in del kulture dediščine, kot so npr. stavbe, stare knjige, pravljice itd. (Komat A., 2018).

Šaleška dolina ne spada med strateško pomembna kmetijsko-pridelovalna območja zaradi prevladovanja območij z omejenimi dejavniki za kmetijstvo. V Sloveniji so razmere za kmetijsko pridelavo razmeroma neugodne, kar se odraža v prevladujočem obsegu gozda in skromnem obsegu kmetijskih zemljišč. Zaradi trenutne težnje po intenzivnem prostorskem razvoju, gradnji urbanih središč in številnih nenadzorovanih procesov velikokrat pride do neugodnih sprememb v že tako skromnem obsegu kmetijskih zemljišč (Lampič s sod., 2011).

1.1 NAMEN IN CILJI MAGISTRSKEGA DELA

Namen magistrskega dela je bil ugotoviti stanje regionalne pridelave hrane in nove možnosti za trženje, podati priporočila pridelovalcem in oceniti njihov (pridelovalni, zemljiški) potencial. Prav tako je bil namen ugotoviti porabo lokalno pridelane hrane v javnih zavodih na raziskovanem območju.

Cilji magistrskega dela so:

- a) raziskati obstoječo oskrbo z lokalno pridelano hrano na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki,
- b) raziskati možnosti za povečanje njenega obsega,
- c) podati oceno potencialov pridelovanja za trg,
- d) ugotoviti stopnjo vključevanja lokalne hrane v javnih zavodih na območju raziskave.

1.2 HIPOTEZE

H₁: Tržne zmožnosti kmetij so slabe zaradi neugodne strukture rabe tal z vidika kmetijske pridelave.

H₂: Med kmetijami z registrirano dopolnilno dejavnostjo je največ pridelovalcev sadja in zelenjave.

H₃: Javni zavodi dobijo zadostno količino lokalno pridelane hrane.

2 IZHODIŠČA

Kmetijstvo je dejavnost, ki je najbolj odločilna za ustvarjanje kulturne krajine. Je osrednji predmet zanimanja tako v spremembi krajine zaradi potreb razvoja dejavnosti kot tudi zaskrbljenosti zaradi opuščanja rabe prostora (Marušič in sod., 2001 v Maček A., 2009).

Živimo v svetu, ki se neprestano spreminja in kjer ni mogoče natančno predvideti, kaj nam bodo prinesle nove tehnologije, premiki politično-ekonomskih razmerij in spremembe v naravnem okolju, kar velja tudi za slovensko kmetijstvo in podeželje, ki nam ponujata varno, dostopno in kakovostno hrano. Obenem določata kakovost bivanja in prostor za prosti čas ter v določeni meri opredeljujeta stanje okolja in varstvo narave, zaradi česar vplivata neposredno in posredno na vsakega prebivalca Slovenije (Resolucija »Naša hrana ...«, 2019).

Ocenjujejo, do bo leta 2030 svetovna populacija ljudi narasla prek 8,2 milijona, leta 2050 pa že prek 9,7 milijonov. To populacijo bo treba nahraniti, kar bomo lahko naredili samo s spremembami in napredkom v kmetijskem sistemu. Pred 200 leti je 90 odstotkov ljudi v ZDA živel na kmetijah in pridelovalo svojo hrano, danes pa hrano pridelujeta samo dva odstotka svetovnega prebivalstva (Comparing agriculture of ...).

Da bi sledili naraščajočemu številu prebivalstva, Organizacija za prehrano in kmetijstvo (FAO) napoveduje, da se bo kmetijska proizvodnja morala povečati za 70 odstotkov in skoraj za 100 odstotkov v razvitih državah (Agriculture then and now, 2017).

Za napredek pri proizvodnji hrane za trenutno zelo naraščajoče število prebivalstva kmetje uporabljajo različne tehnologije. Danes lahko z uporabo tehnologije en kmet nahrani 155 ljudi, medtem ko je lahko leta 1940 nahranil samo 19 ljudi. Tehnologije, ki jih danes uporabljajo pri izboljšavi kmetijstva, so motorizirana oprema, boljša bivališča za živali in biotehnologija. Prav tako te tehnologije omogočajo nahraniti več ljudi, za delo na kmetijah pa jih je potrebno veliko manj. V preteklosti so delo na poljih opravljali ročno ali s pomočjo živali. Takšno delo je bilo počasno, živali so se utrudile in posledično potrebovale več časa za počitek, kar pomeni, da kmetje večjih kmetij niti ne bi uspeli obdelovati. Danes večina kmetov za pomoč pri obdelovanju polj uporablja traktorje in druga motorna sredstva. Traktorji, kombajni, plugi ipd. so veliko večji, veliko hitrejši kot konji, zato so kmetje sposobni pridelati več hrane v krajšem času. Skozi čas se je spremenil tudi način vzreje domačih živali in njihovo bivališče. Danes je pomembno udobje živali, saj kmetje želijo, da so zdrave, ker to pomeni, da bo meso boljše, živali bodo dale več mleka itd. Poleg tega, da se je izboljšala živalska kmetijska industrija, se je izboljšala tudi rastlinska proizvodnja (Comparing agriculture of ...).

Trajnostno kmetijstvo pomeni, da bodo uporabljene prakse in viri sčasoma izboljšali okolje, dobro počutje živali in zdravje ljudi ter pomagali pri ohranjanju virov in zemlje še za naslednje generacije. Ohranjanje virov in zemlje za prihodnje generacije sveta je mogoče, če se kmetje osredotočijo na naslednje ključne komponente trajnostnega kmetijstva: okolje, gospodarstvo in skupnost (What does sustainable ...).

V Resoluciji »Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021« omenjajo, da je slovensko podeželje v procesu stalne preobrazbe, da je zato potrebna nova opredelitev pomena podeželja, ki kmetijstvu in kmetom dviga ugled v družbi, in da razvoj podeželja vodi v smer visoke kakovosti življenja ter družbene povezanosti tako na ravni lokalne skupnosti kot tudi odnosov med mestom in podeželjem. Izjemno raznoliko slovensko podeželje odlikujejo številne krajinske posebnosti, ki močno vplivajo na zmožnost in kakovost bivanja, obseg in

vrsto rabe zemljišč, na izbrani način kmetovanja ter ekonomičnost in obseg proizvodnje (Resolucija »Naša hrana ...«, 2019).

Zakon o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR, 26/14, 32/15, 27/17 in 22/18) določa cilje in ukrepe kmetijske politike, načrtovanje razvoja kmetijstva in podeželja, prilagajanje podnebnim spremembam, promet s kmetijskimi pridelki in živili, verigo preskrbe s hrano, predelavo in distribucijo, kakovost živil v vseh fazah proizvodnje, doniranje hrane, kmetijske dejavnosti na kmetiji, začasno in občasno delo v kmetijstvu, izobraževanje, razvojno-strokovne naloge, inšpekcijski nadzor in podobno. Stabilna pridelava hrane, ki je kakovostna in čim cenejša, zagotavljanje prehranske varnosti, čim večja stopnja samooskrbe, ohranjanje poseljenosti ter obdelanosti podeželja in krajine so eni od ciljev kmetijske politike. Prav tako so cilji tudi trajno ohranjanje rodovitnosti kmetijskih zemljišč, varstvo kmetijskih zemljišč pred onesnaževanjem in uničevanjem, ohranjanje in izboljšanje virov za trajnostno pridelavo hrane, zagotavljanje primerne dohodkovne ravni kmetijskega gospodarstva (KG) ter uresničevanje načel varstva okolja in ohranjanja narave in genskih virov itd. Cilji kmetijske politike v Republiki Sloveniji usmerjajo, spodbujajo in pomagajo pri uresničevanju gospodarske, prostorske, ekološke in socialne vloge kmetijstva in njegovega trajnostnega razvoja. V zakonu je kmetija opredeljena kot oblika kmetijskega gospodarstva, kjer se nosilec, član kmetije in zaposleni ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo.

Po Zakonu o kmetijstvu je KG organizacijska in poslovna gospodarska celota, ki obsega eno ali več proizvodnih enot. KG se ukvarja s kmetijsko ali kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo, ki ima enotno vodstvo, sedež ali naslov in ime ali firmo. Organizirano je lahko kot:

1. pravna oseba,
2. samostojni podjetnik posameznik,
3. kmetija, ki ni pravna oseba ali samostojni podjetnik posameznik, pri čemer se za kmetijo šteje tudi čebelarica ali čebelar, ki ni samostojni podjetnik posameznik,
4. kmetijsko gospodarstvo – skupni pašnik,
5. kmetijsko gospodarstvo – planina.

Register kmetijskih gospodarstev (RKG) vsebuje podatke o kmetijskem gospodarstvu, v register pa se morajo vpisati vsa KG, ki:

- so v skladu s predpisi z delovnega področja ministrstva vpisane v obvezne zbirke podatkov ministrstva, kot so imetniki goveda, prašičev, drobnice, čebelarji, vinogradniki in drugi,
- uveljavljajo kakršnekoli ukrepe kmetijske politike,
- so že vpisani v uradne evidence za opravljanje KD ali registre po drugih predpisih,
- tržijo pridelke, ki jih pridelujejo,
- imajo v uporabi nekaj od navedenega spodaj:
 - najmanj hektar zemljišč, ki po evidenci dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč spadajo med kmetijska zemljišča,
 - najmanj 0,1 hektarja oljčnikov,
 - najmanj 0,2 hektarja intenzivnega sadovnjaka,
 - 0,1 hektarja jagodičja ali lupinarja, hmeljišče.

V register se lahko vpišejo tudi druga KG, ki niso vezana na prejšnje točke (SPOT, kmetijsko gospodarstvo).

Komat (2017) v svoji knjigi postavlja vprašanje, koliko hrane na enoto njivske površine je sploh še možno pridelati ob dejstvu, da nam globalno vsakih 10 let propade 7 % obdelovalnih površin, pri nas vsak dan štiri male kmetije, kar je 16.000 v desetih letih. Izpostavlja, da morajo kmetije pridelati vse več, da ne propadejo, ali pa nenehno povečevati svoje površine. Dokaz za to je, da je bil v 50. letih kmetov delež 50 % končne cene na trgovinskih policah, leta 2000 pa le še 10 %. S pozidavo, asfaltiranjem in podobnim smo uničili 100.000 ha kmetijskih zemljišč, ostalo nam jih je samo še 300.000. Če primerjamo izgubo kmetijskih zemljišč z Nemčijo, smo jih mi izgubili v 25 letih toliko, kolikor jih je Nemčija od 2. svetovne vojne do danes. Po površini obdelovalne zemlje na prebivalca v EU smo na zadnjih mestih skupaj s Finsko.

Slovenija ima na voljo omejene površine kmetijske zemlje za pridelavo hrane, in sicer gre za 76 % kmetijskih zemljišč na območjih z omejenimi možnostmi za pridelavo od vseh kmetijskih zemljišč. Povprečna velikost kmetije je manjša od EU-povprečja (6,9 ha v Sloveniji). Velik delež kmetij je samooskrbnih, medtem ko se kmetije s tržno proizvodnjo vpenjajo v večje ali manjše verige. Več kot polovica gospodarjev na kmetijah je starejših od 55 let in ti obdelujejo okrog 40 % kmetijske zemlje. Povečuje se delež gospodarjev do 25 let, ampak jih je še vedno komaj 0,5 % od vseh upraviteljev. Prav tako se izboljšuje izobrazbena struktura gospodarjev (Resolucija »Naša hrana ...«, 2019).

Spremenljive vremenske razmere s pogostimi ekstremnimi vremenskimi pojavi so v Sloveniji postale stalnica, kar ima zelo negativen vpliv na kmetijsko pridelavo. Leta 2018 ni bilo veliko drugače kot dve leti prej, čeprav je bilo ekstremnih vremenskih dogodkov manj (ARSO, 2017; 2018 v Prva ocena v ..., 2018). Leto 2017 je bilo za kmetijsko pridelavo v Sloveniji zelo neugodno zaradi spomladanske pozebe, ki je močno prizadela sadovnjake in vinograde. Obseg kmetijske proizvodnje se je zmanjšal za 10 %, kot leta 2016, pri čemer je bil obseg rastlinske pridelave manjši za 19 %, obseg živinoreje pa se je povečal za 2 % (Slovensko kmetijstvo v ..., 2018).

Prve ocene za leto 2018 na agregatni ravni kažejo, da je bila rastlinska pridelava večja za 38 % kot leto prej, predvsem zaradi izjemno obilnih letin v sadjarstvu in vinogradništvu. Živinorejska proizvodnja je porasla za 2 %, predvsem zaradi prirasta prašičev, perutnine in prireje jajc. Skupni obseg kmetijske proizvodnje se je povečal za petino glede na leto 2017 in pomembno presegel povprečno raven zadnjih petih let.

Slika 1: Indeksi kmetijske proizvodnje; 2006–2017 in ocena 2018

(Vir: Bedrač M. in sod., 2018)

V državah EU-28 je 10,5 milijona (mio) kmetijskih gospodarstev, kar je bilo ugotovljeno ob vzorčenem raziskovanju strukture KMG v letu 2016. Glede na leto 2010 se je število KMG zmanjšalo za 15 %, kar pomeni, da se trend zmanjševanja števila KMG nadaljuje na celotnem območju EU. Najbolj se je zmanjšalo število KMG v Bolgariji, in sicer za 45 %, ter na Hrvaškem, za 42 %, medtem ko je povečanje števila KMG zabeleženo v Češki in Slovaški. Pri nas se je število KMG zmanjšalo za 6 % od leta 2010 (Prva ocena stanja..., 2018)

Preglednica 1: KMG po rabi zemljišča v Sloveniji in EU-28; 2010 in 2016

Kmetijska gospodarstva	SLOVENIJA				EU-28			
	Število KMG		Površina (ha)		Število KMG		Površina (ha)	
	2010	2016	2010	2016	2010	2016	2010	2016
SKUPAJ	74.650	69.900	905.990	906.460	12.245.700	10.467.760	217.421.010	210.740.750
KMG s KZU	74.460	69.820	482.650	488.400	11.989.430	10.249.350	175.815.160	172.967.400
KMG z njivami	58.660	55.160	169.080	175.120	8.130.550	6.884.150	103.922.630	103.080.810
KMG s trajnimi nasadi	26.800	26.830	39.400	36.560	4.870.720	3.845.010	10.702.630	10.503.690
KMG s travniki in pašniki	61.960	60.400	285.710*	285.060	4.984.320	4.372.410	60.840.280	59.135.650

* skupni pašniki niso vključeni

(Vir: Bedrač M. in sod., 2018)

Iz preglednice 1 je razvidno, da so KMG v EU-28 leta 2016 upravljala s skoraj 211 mio ha zemljišč, od tega je bilo v kmetijski rabi okoli 173 mio ha oz. 82,1 %, medtem ko so v Sloveniji KMG upravljala z 906.000 ha zemljišč, od tega je bilo 483.000 ha oz. 53,9 % v kmetijski rabi.

V slovenskem kmetijstvu v številkah navajajo, da se 80 % KMG ukvarja z živinorejo, ki ostaja prevladujoča proizvodna usmeritev. Število oseb na KMG se je zmanjšalo za 2 % med letoma 2013 in 2016, povprečna starostna struktura gospodarjev pa se je v omenjenem obdobju povečala s 56 na 57 let. Omenjajo tudi, da je v zadnjih letih opazno zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje, kar je razvidno iz manjše uporabe pesticidov in drugih sredstev, ki slabo vplivajo na okolje. V letu 2017 smo beležili povečanje površine kmetijskih zemljišč, namenjenih ekološkemu kmetovanju. Površine so se povečale za 3996 ha oz. 11 % glede na

leto 2016 (SURs, Ekološko kmetijstvo, 2017). V letu 2018 so se še povečale, in sicer za 1320 ha ali 7 % več kot v letu 2017. Največ se je povečala površina vinogradov, in sicer za 37 %, potem sadovnjaki, za 14 %, in oljčniki, za +13 %, ter površine, namenjene za ekološko pridelavo zelenjadnic, za 11 % (SURs, Ekološko kmetijstvo, 2018).

Dohodki v kmetijstvu so manjši kot povprečni dohodki v državi. V obdobju 2014–2018 je bil faktorski dohodek za polno delovno moč v kmetijstvu 6002 EUR, kar pomeni 28–34 % povprečne bruto plače v omenjenem obdobju. Večina pridelovalcev ni zadovoljnih z dohodki iz kmetijskih dejavnosti. Če upoštevamo še neugodne vremenske razmere, boleznin in druge vplive na pridelavo in prirejo, kar večja negotovost pri vlaganjih in načrtovanju proizvodnje, cene kmetijskih pridelkov pogosto ne pokrivajo stroškov pridelave in prireje, predvsem na kmetijah z manjšim obsegom. Med letoma 2007 in 2018 so cene rastlinskih pridelkov nihale v posameznih letih tudi do 100 % (Resolucija »Naša hrana ...«, 2019).

2.1 KMETIJSTVO V ŠALEŠKI DOLINI

Kmetijstvo na raziskovanem območju še vedno nosi posledice preteklosti. Zaradi centraliziranega razvoja, ki ga je omogočila bližina delovnih mest, se je izoblikovala struktura kmetijskih gospodarstev, kjer prevladujejo mešane kmetije, ki kombinirajo dohodke iz različnih virov. V območju je kmetijstvo večinoma dodatna, ne pa glavna dejavnost. Kmetije v Šaleški dolini ležijo na nadmorski višini od 300 do 1000 m. Vse so uvrščene v kategorijo kmetij s težjimi pridelovalnimi razmerami zaradi strmih območij (Lokalna razvojna strategija ..., 2008).

Šaleško dolino pokriva 58 % gozdnih površin. Prevladuje večnamenski gozd, ki je ohranjen v 5,5–22 %. Gozdna meja sega od 1550 do 1650 m visoko, ponekod tudi do 1900 m. Marsikje je nad gozdno mejo ruševje, drugod se širijo travniki. Na gozdno mejo je vplival človek s svojim posekom in potiskom meje navzdol z urejanjem planinskih pašnikov. V preteklosti so bila opazna tudi onesnaženja Termoelektrarne Šoštanj, pri čemer so bili najbolj prizadeti čisti sestoji iglavcev (Zavod za gozdove, 2001 v Lokalna razvojna strategija ..., 2008).

V Lokalni razvojni strategiji občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki menijo, da je največji problem za povečanje kmetij in hkrati proizvodnje na kmetijah pomanjkanje razpoložljivih kmetijskih zemljišč. Kmetijskih zemljišč praktično ni naprodaj in tudi kmetje ne dobijo v najem njiv in travnikov, ki bi jih lahko strojno obdelovali, saj so cene najemnin visoke.

2.2 LOKALNO PRIDELANA HRANA

Hrana je človekova osnovna potreba. V današnjem razvitem svetu je hrana samoumevna do te mere, da se ne zavedamo, da je lahko začne primanjkovati. Podnebne spremembe in degradacija tal ter vse ekstremne vremenske spremembe lahko povzročijo pomanjkanje po vsem svetu. Od 40 do 50 % kmetijskih zemljišč pokriva vse kopne površine na svetu (Vrščaj B., Senegačnik G., 2015).

Novejše družbeno razumevanje kmetijstva v ospredje postavlja ozaveščenega potrošnika hrane, kmeta v navezi s pridelavo hrane in vzdrževano podeželsko krajino. Hrana in okolje sta

in bosta v prihodnosti pomembna za urbano in podeželsko populacijo ob pričakovanju ustrezne samooskrbe in zagotavljanju prehranske varnosti. Današnje življenje in individualne vrednote v ospredje prinašajo pomen prehrane, spreminjajo življenjski stil in prehranske navade. Potrošnika zanima način pridelave in predelave, spreminja prehranske vzorce in daje večji pomen zdravemu prehranjevanju kot pomembnemu delu zdravega načina življenja (Resolucija »Naša hrana ...«, 2019).

Lokalno hrano lahko definiramo z razdaljo med mestom, kjer je bila hrana pridelana, in mestom, kjer se proda in zaužije. Ameriško prebivalstvo uporablja definicijo, da je lokalna hrana tista, ki je pridelana na razdalji do 100 milj ali znotraj države. Pred približno 50 leti je bilo mogoče v trgovinah z živili najti približno 70 % hrane, pridelane v območju 100 milj, danes pa prepotuje okrog 1500 milj, preden pride do krožnika (Camerlynck C., 2016).

Vse več ljudi želi vedeti, od kod prihaja njihova hrana in kakšen je način kmečke prakse pridelave in predelave, kar je pomembno iz več razlogov:

- pomaga nam razviti povezavo s hrano,
- postanemo bolj ozaveščeni o hrani, ki jo zaužijemo,
- vsakič, ko kupimo lokalno hrano, damo podporo domačim pridelovalcem in lokalnemu gospodarstvu.

Lokalno pridelana hrana ni podvržena dolgim transportnim potem in skladiščenju, zaradi bližine pridelave ni treba uporabljati barvil in konzervansov, zato je tudi manj embalaže (Šoltes I., 2017).

Lokalna hrana je bolj zdrava, saj vsebuje veliko več hranilnih snovi, ima boljši okus in lahko naravno zori, medtem ko je hrana, ki potuje na velike razdalje, pogosto pobrana, še preden dozori. Raziskovalci z univerze v Montclairu so primerjali vsebnost vitamina C v brokoliju, ki je bil pridelan v sezoni, in brokoliju, ki je bil uvožen zunaj sezone. Ugotovili so, da ima slednji polovico manj vsebnosti vitamina C. Hrana lokalnih pridelovalcev lahko vsebuje manj ali pa sploh ne vsebuje pesticidov. Kmetje morajo plačati dodatno pristojbino, da postanejo ekološko certificirani. Nekateri kmetje uporabljajo organske metode, ampak niso certificirani, ker niso dovolj veliki, da bi si pristojbine za certificiranje lahko privoščili. Prav tako je pri njih količina pesticidov veliko manjša kot pri velikih kmetijah (Honeycutt E., 2017).

Lokalno pridelovanje hrane spodbuja varnejšo oskrbo s hrano, kar pomeni, da več ko je korakov med nami in našo hrano, večja je možnost kontaminacije. Hrana, ki je pridelana na oddaljenih razdaljah, lahko povzroči vprašanje varnosti hrane pri obiranju, pranju, pošiljanju in distribuciji. Pri lokalnih pridelovalcih lahko vprašamo, kakšno prakso uporabljajo za pridelavo, predelavo in spravilo pridelka (Klavinski R., 2013).

»Resda večina slovenskih kupcev pogleda najprej na ceno proizvoda ali izdelka, v ospredje pa še vedno postavljamo izvor pridelka in ob konkurenčnih oz. primerljivih cenah, če je le mogoče, izberemo lokalno pridelan proizvod,« pravi prof. dr. Jernej Turk. Po njegovih besedah ima proizvodnja lokalne hrane vsaj tri razsežnosti: ekonomsko (zaradi večje konkurenčnosti so bolj primerne cene), okoljsko (uporaba za okolje sprejemljivih tehnik pridelovanja) in socialno (z nakupom potrošnik prispeva k ohranitvi ali pridobitvi novih delovnih mest na podeželju ipd.) (MKGP, Kupujmo domače in ..., 2013).

Dr. Šoltes navaja, da vse bolj globalna pridelava hrane pomeni tudi izgubljanje tradicionalnega znanja, veščin in kultur prehranjevanja tako pri kmetu kakor tudi pri potrošniku. Prav tako je

mnenja, da se je treba vprašati, koliko Evropejcev se še sploh zaveda pomena pridelave, predelave in vpliva te hrane na naše zdravje. Nekaj, kar je bilo dolga stoletja bistven del življenja, se zdaj izgublja, zato je nujno potrebno sprejeti ukrepe, ki bodo spet dali poudarek lokalno pridelani hrani (Šoltes I., 2017).

Pridelava lokalne hrane prispeva tudi k ohranjanju poseljenosti podeželja in vzdrževanju krajine, manj zaraščenim površinam ter razvoju drugih panog, npr. turizma, gospodarstva itd.

2.3 JAVNI ZAVODI

Eden od razlogov, zakaj je EU začela spodbujati in poudarjati pomen samooskrbe ter lokalno pridelano hrane, je negotovost pri globalnem zagotavljanju hrane in zmanjševanje izpustov CO₂. V državnem merilu so pomembni porabniki hrane v javnem sektorju (šole, vrtci, bolnišnice, domovi za ostarele ipd.), kjer porabijo za hrano 120 milijonov evrov. Pri naročanju hrane morajo upoštevati pravila javnega naročanja, kjer lahko izberejo najugodnejšega ponudnika (Priporočilo za javno ..., 2013).

Po Zakonu o javnem naročanju (ZJN-3) morajo pravila javnega naročanja upoštevati organi Republike Slovenije, organi lokalnih samoupravnih skupnosti, druge osebe javnega prava (javni sklad, javna agencija, javni zavod in javni gospodarski zavod), javna podjetja, ki opravljajo eno ali več dejavnosti na infrastrukturnem področju, in subjekti, ki ne spadajo v niti enega od prej navedenih organov ali zavodov, a opravljajo eno ali več dejavnosti na infrastrukturnem področju in so za to dejavnost pridobili posebne ali izključne pravice od pristojnega organa Republike Slovenije. Načela, na katerih temelji javno naročanje, so načela prostega pretoka blaga, načela svobode ustanavljanja, načela prostega pretoka storitev, ki izhajajo iz Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), načela gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti, načela zagotavljanja konkurence med ponudniki, načela transparentnosti javnega naročanja, načela enakopravne obravnave ponudnikov in načela sorazmernosti.

V priporočilu za javna naročanja živil omenjajo, da je današnja praksa takšna, da javni zavodi še vedno naročajo hrano, ki je cenovno ugodna, a je dostikrat sporne kakovosti zaradi načina pridelave in predelave ter dolgih transportnih poti. Eden od razlogov za to je, da naročniki ne znajo opredeliti zahteve glede kakovosti živil (Priporočilo za javno ..., 2013).

Na ministrstvu za kmetijstvo in javno upravo trdijo, da že zdaj javni zavodi naročajo 40 do 50 % lokalne hrane, ampak da so razlike med posameznimi zavodi velike (Videmšek P. M., 2019).

»Čuti se trend povečevanja povpraševanja po lokalnih proizvodih, precej več je povpraševanja po svežem sadju in zelenjavi. K temu prispeva tudi postopno končevanje obdobja starih pogodb za javna naročila. Žal pa certifikati, s katerimi naši kmetje zagotavljajo zdravju in do okolja prijazno kmetovanje, nimajo teže. Največ točk se še vedno doseže z nizko ceno,« je povedala Patricija Pirnat, vodja proizvodnje v kmetijski zadrugi Agraria Koper. Omenjena zadruga pridelala približno 300 ton sadja in zelenjave, s čimer zalaga javne zavode, hotele in gostinske lokale na Primorskem, kar predstavlja četrtno njihovih prihodkov (Videmšek P. M., 2019).

Na Ministrstvu za kmetijstvo menijo, da je ovira pri večji vključitvi lokalnih živil v javna naročila premajhen obseg pridelave in predelave, potem organiziranost in povezovanje lokalnih

pridelovalcev ter zahtevnost kakovostne analize trga. Prav tako pravijo, da veliko javnih naročnikov nima ustrezno usposobljenih ljudi, ki bi imeli dosti znanja in volje za iskanje lokalne hrane, hkrati pa ni dosti razpoložljivih podatkov o ponudbah lokalne hrane. Leta 2017 je zaživel Katalog živil za javno naročanje hrane, v katerega se je do zdaj vpisalo 167 ponudnikov, ki ponujajo 27 kategorij, 2272 tipov in 3494 živilskih izdelkov. Uporablja ga 928 uporabnikov, spomladi 2018 pa je bilo z njegovo pomočjo izvedenih 200 javnih naročil. V zbornici kmetijskih in živilskih podjetij so zadovoljni z odzivom naročnikov, ampak so tudi mnenja, da bosta potrebni še približno dve leti, da bo katalog doživel svoj končni namen (Videmšek P. M., 2018).

Eden od temeljev skupnega evropskega trga je načelo prostega pretoka blaga, kjer v postopkih javnega naročanja ni dovoljeno izrecno zahtevati ali dajati prednosti lokalni hrani. Zaradi tega in da bi zagotovili, da je vsaj en del živil iz lokalnega območja, Zakon o javnem naročanju omogoča in dovoljuje, da naročniki več sklopov živil, vsakega po 80.000 EUR, izločijo iz postopka javnega naročanja in jih oddajo skladno z načelom kratkih verig, skupna vrednost tako izločenih in naročenih živil pa ne sme presegati 20 % vseh živil. Urša Skok Klima z Ministrstva za javno upravo je povedala: »Obsega te izjeme kljub več pobudam ni mogoče povečati, ker bi to pomenilo kršitev javnonaročniške zakonodaje EU.« Nabava po načelu kratkih verig ni obvezna. Prvega januarja 2018 je začela veljati nova Uredba o zelenem javnem naročanju, ki daje prednost lokalnim živilom s poudarjanjem kriterijev kakovosti in okoljske sprejemljivosti. V skladu s to Uredbo morajo naročniki oddati naročilo tako, da delež ekoloških živil glede na število vseh artiklov živil ali celotne predvidene količine živil znaša najmanj 10 % in da delež živil, ki izpolnjujejo posamezno, več ali vse zahteve iz sheme kakovosti, znaša glede na število vseh artiklov živil ali celotne predvidene količine živil najmanj 12 %. Po podatkih ministrstva za kmetijstvo teh obveznih 10 % ekoloških živil večina javnih zavodov dosega, ni pa znano, koliko jih je slovenskega porekla (Videmšek P. M., 2018).

Odgovorne osebe v javnih zavodih morajo slediti spremembam javnonaročniške zakonodaje in ponudbam na trgu živil, da pravilno oddajo javna naročila. Katalog za javno naročanje je spletna aplikacija, ki jo je pripravila Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij v sodelovanju z IT-podjetjem. Aplikacija javnim zavodom omogoča pravilno poimenovanje in oblikovanje sklopov, oblikovanje meril in izločenih sklopov, izpis ponudnikov in njihovih izdelkov ter v poznejši fazi izpis šifer za naročanje, hranilne vrednosti, alergene ipd. Ponudniki imajo tudi lasten dostop do aplikacije, kjer lahko predstavijo podjetje in urejajo podatke o izdelkih (Katalog o javnem ...).

Treba je okrepiti sledljivost hrane in si še zlasti z nadzorom na terenu prizadevati za preprečevanje goljufij in manipulacij, kar bo pomagalo okrepiti zaupanje potrošnikov v kakovost lokalne hrane (Šoltes I., 2017).

2.4 DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJAH

Kmetje so se vedno ukvarjali z dodatnimi dejavnostmi na kmetijah. Sprva le za lastne potrebe, kasneje pa za potrebe trga, da so si izboljšali ekonomski in socialni položaj. V zadnjem času se je zanimanje za razvijanje dopolnilnih dejavnosti zelo razvilo, ker se pozna vse slabši položaj kmetijstva in vse večje zaposlovanje zunaj območja kmetij (Kulovec M. in sod., 2002, str. 9).

Kmetijska dejavnost je gospodarska panoga, ki obsega pridelovanje kmetijskih rastlin in živinoreje ter storitve za rastlinsko pridelavo in živinorejo razen veterinarskih storitev in dejavnosti, ki so v predpisih, ki urejajo standardno klasifikacijo dejavnosti. Tej osnovni dejavnosti sledijo še dopolnilne dejavnosti, s katerimi si kmetje želijo izboljšati dohodkovni in socialni položaj (Krt S. A., 2018).

V evropskih državah se 10 % kmetov poleg kmetijstva ukvarja še z drugimi dejavnostmi. V zahodnoevropskih državah razvoj dopolnilnih dejavnosti narekuje konkurenčen kmetijski trg zaradi različne ponudbe in povpraševanja ter vedno nižje cene kmetijskih pridelkov. V Sloveniji se kmetje ukvarjajo z dopolnilnimi dejavnostmi, saj so zaradi manjših kmetij in težavnejših razmer za kmetijsko pridelavo primorani v iskanje možnosti za dodaten dohodek. Z dopolnilnimi dejavnostmi si pridobijo boljši ekonomski in socialni položaj, zato želijo bolje izkoristiti svoje gospodarske prostore in stroje ter zaposliti proste delovne moči na kmetiji, prav tako pa izkoristiti znanje in spretnosti ter s tem boljše unovčiti kmetijske pridelke. Pri nas se na kmetijah razvijajo dopolnilne dejavnosti, ki so tesno povezane s kmetijsko pridelavo, kot so predelava in prodaja kmetijskih pridelkov in izdelkov, domača obrt in turistična dejavnost na kmetijah, prav tako različna dela zunaj kmetij, različne storitve s prostimi delovnimi močmi ter storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo (Kulovec M. in sod., 2002).

Uredba o dopolnilnih dejavnostih na kmetijah določa skupine in vrste dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, njihove značilnosti in obseg, vsebino vloge za pridobitev dovoljenja za opravljanje dopolnilne dejavnosti, vpis v register kmetijskih gospodarstev, podrobnejše pogoje za opravljanje dopolnilnih dejavnosti, nadzor in sankcije za kršitev. Skupine in vrste dopolnilnih dejavnosti, ki se lahko opravljajo na kmetijah, so:

- predelava primarnih kmetijskih pridelkov,
- predelava gozdnih lesnih sortimentov,
- prodaja kmetijskih pridelkov in izdelkov s kmetij,
- vzreja in predelava vodnih organizmov,
- turizem na kmetiji,
- dejavnost, povezana s tradicionalnimi znanji na kmetiji, storitvami oz. izdelki,
- predelava rastlinskih odpadkov ter proizvodnja in prodaja energije iz obnovljivih virov,
- storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo in opremo ter ročna dela,
- svetovanje in usposabljanje v zvezi s kmetijsko, gozdarsko in dopolnilno dejavnostjo,
- socialno-varstvene storitve.

Pri postopku pridobitve dovoljenja za opravljanje dopolnilne dejavnosti se določi šifra dejavnosti v skladu s predpisom, ki ureja standardno klasifikacijo dejavnosti (SKD) in ki je vsebinsko najbližja. Na kmetiji se lahko opravlja več vrst dopolnilnih dejavnosti, ampak se lahko za isto vrsto dopolnilne dejavnosti določi samo en nosilec dopolnilne dejavnosti. Dopolnilno dejavnost lahko poleg nosilca dejavnosti izvajajo tudi člani kmetije; zaposleni na kmetiji, ki so vpisani v RKG, in osebe, ki opravljajo delo, ki ni opredeljeno kot zaposlovanje na črno v skladu s predpisom, ki ureja preprečevanje dela in zaposlovanja na črno (Uredba o dopolnilnih ..., 2015).

Nosilec dopolnilne dejavnosti lahko začne opravljati dejavnost s pridobitvijo dovoljenja za opravljanje posamezne dejavnosti in ne z registracijo. Dovoljenje z odločbo izda upravna enota, ki sporoči oz. obvesti finančno upravo RS in AJ PES o postopku vpisa dopolnilne dejavnosti na kmetiji, o vpisu sprememb podatkov in o vpisu prenehanja opravljanja dopolnilne dejavnosti v RKG. Bistvena razlika med registracijo in dovoljenjem za opravljanje dejavnosti je v statusu osebe, ki se pri nosilcu dopolnilne dejavnosti ne spreminja v podjetnika posameznika

ali katerokoli drugo pravno osebo, ampak v poslovnem svetu opravlja dejavnost kot kmet, ki je fizična oseba. Upravna enota ima tudi pristojnost preverjanja podatkov o letnem dohodku nosilca dopolnilne dejavnosti na kmetiji. Opravljanje dopolnilne dejavnosti je dovoljeno oz. dopustno, dokler letni dohodek vseh dopolnilnih dejavnosti ne preseže treh povprečnih letnih plač na zaposlenega v Sloveniji ali pet povprečnih letnih plač na območju z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost. Kmetje lahko izbirajo med več 120 različnimi dejavnostmi, ki spadajo v 10 različnih skupin in vrst (Krt S. A., 2018).

Za pridobitev dovoljenja za opravljanje dopolnilnih dejavnosti mora kmetija imeti v uporabi najmanj 1 ha primerljivih kmetijskih površin, pri čemer so izjeme dopolnilne dejavnosti, povezane s čebelarstvom, kjer je pogoj 10 čebeljih družin in dodatnih 6 ha gozda v lasti pri predelavi gozdnih in lesnih sortimentov, proizvodnji energije iz lesne biomase in predelavi gozdnih sadežev. Dopolnilna dejavnost na kmetiji se lahko opravlja največ 6 mesecev neprekinjeno, kar pomeni, da se lahko opravlja sezonsko oz. le določen čas v letu (Nasveti o dopolnilnih ..., 2017).

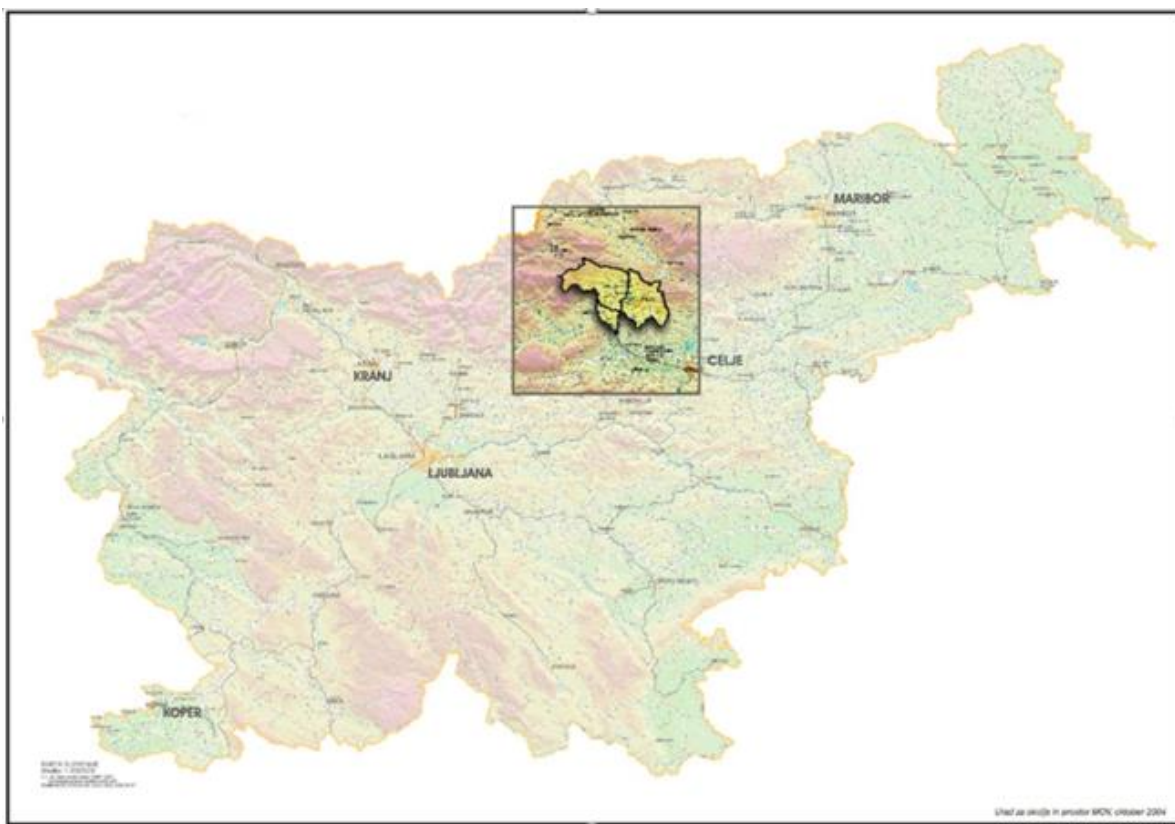
Ostajajo še posebni pogoji za opravljanje dopolnilne dejavnosti:

- za pripravo piva mora nosilec imeti najmanj eno lastno surovino in tako pripravljeno pivo se lahko proda samo neposredno končnemu potrošniku;
- za turizem na kmetiji mora nosilec zagotoviti najmanj 30 % vrednosti lastnih surovin, do največ 30 % lahko dokupi v trgovini, preostali delež surovin pa od drugih kmetij;
- nosilec pri dopolnilni dejavnosti predelave živil rastlinskega izvora mora imeti 50 % lastnih surovin, preostali delež pa mora izhajati z drugih kmetij;
- za predelavo živil živalskega izvora mora nosilec dopolnilne dejavnosti pri neposredni prodaji končnemu potrošniku imeti 100 % lastnih surovin, v drugih primerih pa najmanj 50 % surovin;
- za dopolnilno dejavnost prodaja pridelkov in izdelkov kmetij mora imeti nosilec pri prodaji 30 % lastnih pridelkov in izdelkov od celotne vrednosti prodaje na kmetiji;
- najmanj 30 % mora biti vrednost prodaje lastnih kmetijskih pridelkov in izdelkov pri dopolnilni dejavnosti prodaja pridelkov in izdelkov na kmetiji;
- pri dopolnilnih dejavnostih predelava gozdnih sortimentov in pridobivanje energije iz biomase morajo nosilci imeti najmanj 20 % lastnih surovin;
- vodno zemljišče mora biti sestavni del kmetije pri ribogojstvu in predelavi rib (Uredba o vrsti, obsegu ...).

Dopolnilna dejavnost lahko preraste v glavno dejavnost, ampak so za to potrebni drugačni pogoji. Potrebna je določena izobrazba, registracija in tudi davčne obveznosti, izpolnjevati je treba pogoje glede sanitarno-tehničnih zahtev. Primeri, kjer dopolnilna dejavnost preraste v glavno dejavnost, so: turistične dejavnosti na kmetiji prerastejo v turistične centre, predelava mesa v mesarstvo, obdelava lesa v lesarstvo ipd. (Kulovec M in sod., 2002).

3 PREDSTAVITEV OBMOČJA

Glede na naravne razmere in gospodarsko povezanost predstavljajo občine Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki območje Šaleške doline, ki je dobila ime po Gradu Šalek. Pokrajinska podoba doline se danes močno razlikuje od prvotnega naravnega stanja. Predvsem se je območje Velenja in Šoštanja spremenilo iz pretežno kmetijske pokrajine v industrijsko zaradi izkopavanja premoga, občino Šmartno ob Paki pa je izrazito spremenila urbanizacija. Šaleška dolina je kljub preoblikovani pokrajini uspela ohraniti ostanke naravnega okolja na svojem obrobju, ampak zaradi zelo hitro rastoče urbanizacije je tudi to naravno okolje pod vse večjim antropogenim pritiskom (Lokalna razvojna strategija ..., 2008).

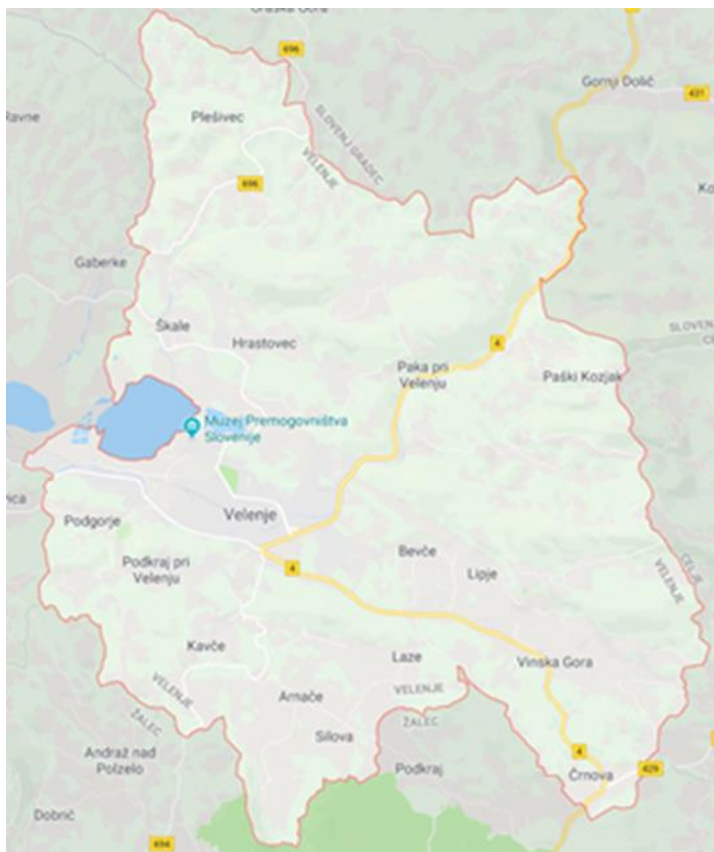

Slika 2: Pozicija občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki

(Vir: Lokalna razvojna strategija za občine Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki)

3.1 MO VELENJE

Mestna občina Velenje je del Savinjske statistične regije in leži v vzhodnem delu Šaleške doline na nadmorski višini 396 metrov (m). Obsega 83,5 km² površin.

Slika 3: Mestna občina Velenje

(Vir: Google maps)

Osrednji del občine predstavlja dolinsko dno ob reki Paki. Vzhodni del Šaleške doline je urbaniziran, ker se je mesto v zadnjih 60 letih razširilo med nekdanjimi naselji in zaselki Škale, Stara vas, Staro Velenje, Šalek in Šmartno. Po številu prebivalcev je mesto osmo največje v Sloveniji. MOV je izrazito industrijska in prerašča v regionalni savinjsko-šaleški center z razvito trgovino ter ostalimi upravnimi, izobraževalnimi in drugimi dejavnostmi (Predstavitev občine Velenje).

Površina gozdov v občini je 48,2 %, najboljših kmetijskih zemljišč je 18,1 %, drugih kmetijskih zemljišč 10,8 %, površina vseh stavbnih zemljišč pa je 19,1% (MOV, statistika). Občina ima 32.959 prebivalcev, 16718 moških in 16241 ženskih (SURS, prebivalci po ..., 2018).

Občina je razdeljena na tri mestne četrti in 16 krajevnih skupnosti. Naselja v občini: Arnače, Bevče, Črnova, Hrastovec, Janškovo selo, Kavče, Laze, Lipje, Lopatnik pri Velenju, Lopatnik, Ložnica, Paka pri Velenju, Paški Kozjak, Pesje, Pirešica, Plešivec, Podgorje, Podkraj pri Velenju, Prejska, Silova, Šenbric, Škale, Škalske Cirkovce, Šmartinske Cirkovce, Velenje, Vinska gora (Lokalna razvojna strategija ..., 2008).

Leta 1250 pr. n. št. je bilo prvič omenjeno območje današnjega Velenja. Šaleška dolina je v 16. stoletju postala eno od središč protestantskega življenja na Štajerskem in protestantje so v tem času ustanovili šolo v Velenju, kar je bila največja pridobitev tistega časa. Zaradi več kot 20 gradov je bila Šaleška dolina v srednjem veku znana kot dolina gradov, po čemer jo poznamo še danes. Po požaru leta 1801 je Velenje postalo samo majhen trg, ki je po velikosti zaostal za Šoštanjem. Šele ko se je odprl premogovnik, konec 19. in v začetku 20. stoletja, je v Velenju začelo naraščati gospodarstvo. Zraven so se v tem obdobju razvili tudi trgovina, žagarski in lesnopredelovalni obrati, medtem ko je vseskozi pomembna panoga ostajalo kmetijstvo. Glavna razloga, da je območje dobilo železnico, ki je Velenje povezala s Celjem, sta bila velenjski premog in šoštanjska tovarna usnja. Mestne pravice je občina dobila 20. septembra leta 1959, in takrat praznuje svoj občinski praznik. »Danes je mesto doseglo meje svojega planiranega razvoja.« (Zgodovina prostora, MOV ...).

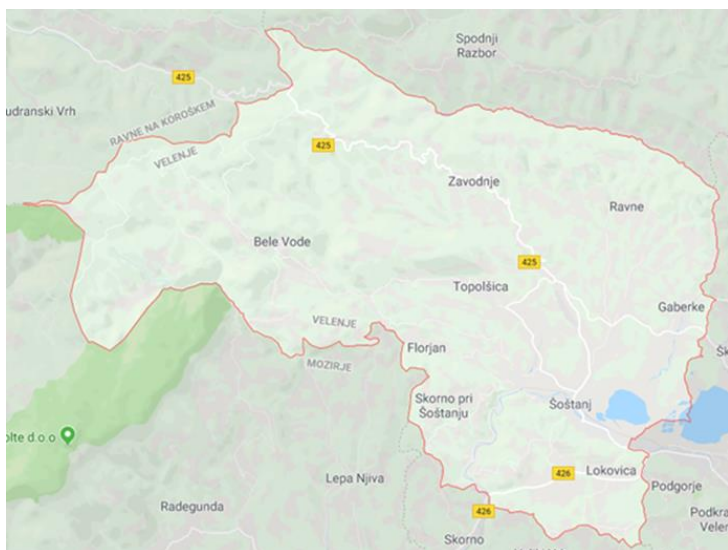
3.2 OBČINA ŠOŠTANJ

Na zahodnem delu Šaleške doline, na ravnici ob reki Paki leži mesto Šoštanj. Ravninski del mesta je obdan s predalpskim hribovjem, ki je istočasno zahodno obrobje Šaleške doline. Družmirsko jezero, ki je nastalo zaradi ugrezanja tal nad opuščeni rovi Premogovnika Velenje, je najgloblje jezero v Sloveniji (87 m) in se razprostira vzhodno od Šoštanja (Mesto Šoštanj).

Površina občine je 95 km² (Šoštanj, vizitka občine). Občina ima 8693 prebivalcev, 4426 moških in 4267 ženskih (SURSTAT, prebivalci po ..., 2018).

Občina Šoštanj ima devet krajevnih skupnosti, razdeljenih v sledeča naselja: Bele vode, Gaberke, Florjan, Lajše, Lokovica, Metleče, Pristava, Podhrastnik, Ravne, Skorno pri Šoštanju, Šentvid pri Zavodnju, Šoštanj, Topolšica in Zavodnje (Lokalna razvojna strategija ..., 2008).

Šoštanj je bil do 2. svetovne vojne politično, upravno in gospodarsko središče Šaleške doline, z razvojem velenjskega premogovnika pa je to vlogo prevzelo Velenje. Konec 20. stoletja je Šoštanj z novo lokalno samoupravo zopet postal občinsko središče zahodnega dela Šaleške doline, mestne pravice pa je dobil leta 1911. V Šoštanju je bilo precej pomembnih gospodarskih objektov, med katerimi je najbolj znana Vošnjakova tovarna usnja, ki je leta 1999 prenehala obratovati. V mestu je največja slovenska termoelektrarna, ki je vrsto let močno onesnaževala bližnjo in daljno okolico, a je v zadnjih letih z izgradnjo čistilnih naprav izboljšala stanje zraka Šaleške doline. Od železniške proge proti severu se je pod šoštanjskimi Goricami razvilo novejša naselja z bloki, ki se zaradi izkopavanja premoga ni moglo več razvijati (MŠ, občina skozi čas).

Slika 4: Občina Šoštanj

(Vir: Google maps)

3.3 OBČINA ŠMARTNO OB PAKI

Občino Šmartno ob Paki najdemo ob stiku treh dolin – Šaleške, Spodnje in Zgornje Savinjske – ter ob robu porečja Pake z okoliškimi vzpetinami. Jedro naselja Šmartno ob Paki se je razvilo ob cerkvi sv. Martina, po kateri je naselje dobilo tudi ime. Prvič je bilo omenjeno leta 1256 (OŠOP, Predstavitev občine).

Občina meri 18,2 km² in se po površini uvršča na 204. mesto med slovenskimi občinami. Občinsko središče leži na 313 m nadmorske višine. Občina ima 10 naselij (Gavce, Gorenje, Mali vrh, Paška vas, Podgora, Rečica ob Paki, Skorno, Slatina, Šmartno ob Paki, Veliki vrh) (OŠOP, splošni podatki). Skupno v celotni občini je 3244 prebivalcev, od tega je 1622 moških in 1622 žensk (SURS, prebivalci po ..., 2018).

V zadnjem času je vinogradništvo postalo eno najbolj prepoznavnih dejavnosti v domačem in širšem okolju. Industrije v okolici naselja skoraj ni, kar prispeva k podobi neokrnjenega naravnega okolja. V bližini občine je naselje Gorenje, kjer je po 2. svetovni vojni nastala tovarna Gorenje. V tovarni zdaj obratuje proizvodna enota Keramika, na območju občine pa posluje več manjših zasebnih podjetjih (OŠP, predstavitev občine).

Slika 5: Občina Šmartno ob Paki

(Vir: Google maps)

4 METODOLOGIJA DELA

Podatke smo pridobili:

- z metodo anketiranja na tržnicah in v javnih zavodih,
- s SURS – Statistični urad RS (kmetijska gospodarstva po rabi in kmetijska zemljišča v uporabi),
- MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (raba tal),
- AJPES – Agencija RS za javnopravne evidence in storitve (nosilci dopolnilnih dejavnosti).

4.1 DESKRIPTIVNA METODA

Pri izdelavi magistrske naloge smo v začetni fazi raziskovanja uporabili deskriptivno metodo dela za pregled domačih in tujih virov ter literature.

4.2 KAVZALNA METODA ANKETIRANJA

Stanje oskrbe z lokalno pridelano hrano glede na analizo podatkov, ki so jih podali potrošniki, smo raziskali s pomočjo anketiranja obiskovalcev tržnic v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Osredotočili smo se na raziskavo potenciala povečanja lokalne ponudbe, identificiranja največjih ovir za povečanje pridelave in ocene potencialov lokalne pridelave s strani anketiranih obiskovalcev kmetij. Za metodo anketiranja smo se odločili, ker smo želeli direkt od potrošnikov izvedeli kakšne so njihove zahteve glede lokalne hrane, kako so zadovoljni s ponudbo in kakovostjo ponujenih izdelkov ter ali je hrana, ki jo ponujajo pridelovalci na tržnicah dovolj raznolika. Vprašalnik je bil sestavljen iz naslednjih sklopov:

- podatki potrošnika – spol, starost, status, izobrazba,
- pogostost obiska tržnic, katere pridelke kupujejo, zadovoljstvo s kakovostjo,
- zanimalo nas je, ali obiščejo tudi druge tržnice in kmetije
- ter njihovo mnenje o vlogi in pomenu lokalno pridelane hrane v prihodnosti.

Na tržnicah smo anketirali naključne obiskovalce, podatke smo tako pridobili s pomočjo 71 anket in jih analizirali. Preostalih 29 anket smo pridobili še v občinah Nazarje in Gornji Grad, saj nas je zanimala primerjava podatkov z občinami v Šaleški dolini.

Enako metodo smo uporabili tudi pri ugotavljanju, ali javni zavodi naročajo dovolj lokalne hrane. Odzvali so se v naslednjih šolah v Velenju:

- OŠ Gustava Šiliha,
- OŠ Livada,
- OŠ Mihe Pintarja Toleda,
- OŠ Antona Aškerca,
- OŠ Gorica,
- OŠ Šalek in
- vrtec Velenje.

Obiskali smo tudi OŠ Karla Destovnika - Kajuha in Vrtec Šoštanj, OŠ Bratov Letonja in Vrtec Sonček v Šmartnem ob Paki ter Center starejših Zimzelen Topolšica. Zanimalo nas je:

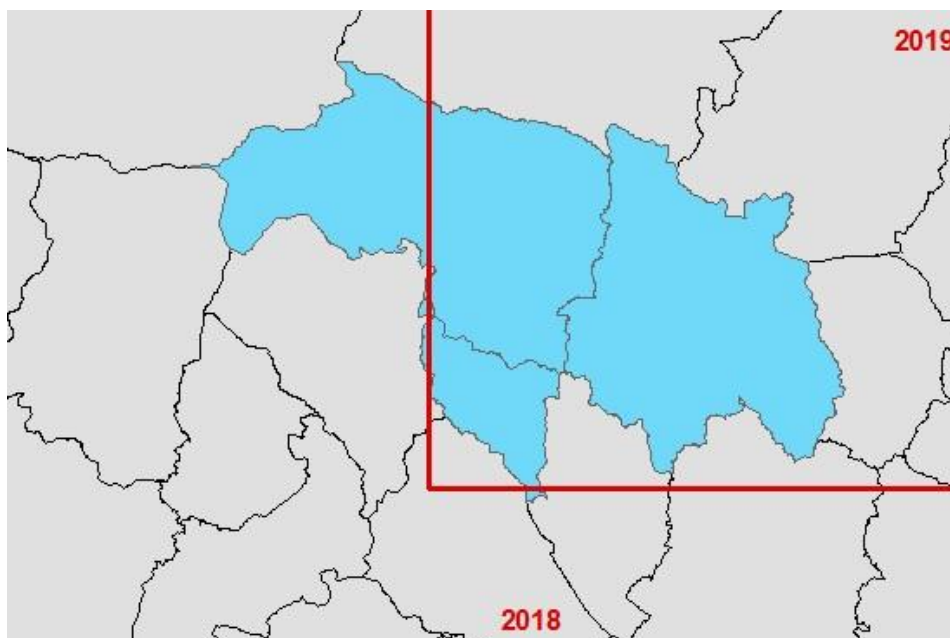
- a) kako vključujejo lokalne proizvode,
- b) s koliko pridelovalci in predelovalci hrane sodelujejo,
- c) ali so s kakovostjo hrane zadovoljni,
- d) kaj najpogosteje kupujejo ter
- e) v kolikšni meri so zadovoljni z mesečno dobavo teh proizvodov.

4.3 OBDELAVA STATISTIČNIH PODATKOV

S pomočjo statističnih podatkov in pridobljenih podatkov z ministrstva za kmetijstvo smo naredili analizo, kakšne so tržne možnosti kmetij glede na rabo tal z vidika kmetijske pridelave.

Potem smo na spletni strani SURS poiskali podatke za kmetijska gospodarstva po rabi vseh in kmetijska zemljišča v uporabi za leti 2000 in 2010. Ker te podatke pridobijo na vsakih deset let, na SURS-u nismo dobili novejših podatkov.

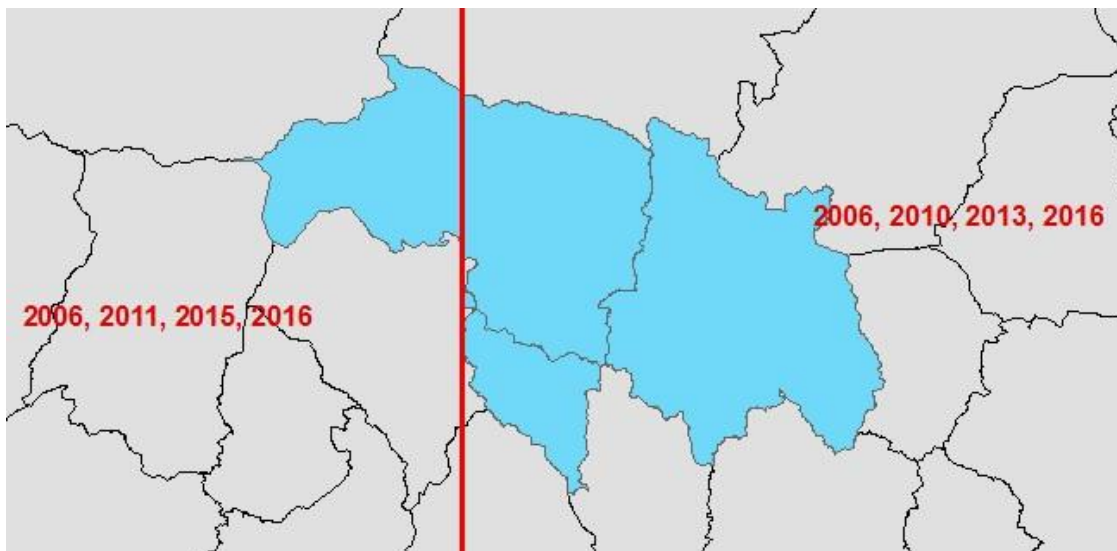
Na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano so nam posredovali novejšo podatke. Povedali so, da je del podatkov zajet na podlagi digitalnega ortofoto (letalskega) posnetka (DOF) iz leta 2018, del pa na podlagi DOF iz leta 2016, saj vsako leto posnamejo približno eno tretjino Slovenije. Napovedali so nov DOF-posnetek, ki je bil posnet poleti 2019 na vzhodu države, ti podatki pa bodo na voljo najkasneje v začetku naslednjega leta.

Slika 6: Območje DOF-posnetka v letih 2018 in 2019

Območje, ki smo ga obravnavali, leži na meji snemanja DOF-posnetka, zato smo se morali odločiti, za katera leta želimo podatke. Odločili smo se za leta 2006, 2010, 2013, 2016, in ker občina Šoštanj leži na meji snemanja, se snema dve leti. Evidenco dejanske rabe zajemajo za svoje namene, za kar je stanje podatkov ustrezno, ne glede na to, da so podatki na voljo tudi zainteresirani javnosti. Boljših podatkov od teh, ki smo jih dobili od MKGP, ni mogoče dobiti.

Povedali so tudi, da se večina ljudi ne ukvarja s tem, na podlagi katerega DOF-posnetka je raba zajeta. Marsikdo kot stanje rabe prevzame datum iz evidenc, na primer 30. 6. 2019, pri tem pa ne upošteva, da je – kot v našem primeru – pol območja zajetega na podlagi DOF 2018, pol pa na podlagi DOF 2016. Posredovali so nam podatke skupno za vse občine v ha za leta: 2006 (celotno območje DOF 2006); 2010 (pol območja DOF 2006, pol DOF 2010); 2013 (pol območja DOF 2011, pol DOF 2013); 2016 (celotno območje DOF 2016).

Slika 7: DOF-posnetki

Podatke smo zbrali prek SURS na ravni občin. Na SURS so povedali, da so podatki s področja kmetijstva na ravni občin na voljo le ob popisih kmetijskih gospodarstev, praviloma vsakih 10 let. Novejših podatkov kot za leto 2000 in 2010 nimajo na voljo.

V preglednicah 2, 4 in 6 smo zbrali podatke kmetijskih gospodarstev po rabi vseh zemljišč in za kmetijska zemljišča v uporabi za območje občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki za leti 2000 in 2010.

S SURS smo dobili že analizirane in obdelane podatke za leti 2000 in 2010 za raziskovane občine. V preglednicah 3, 5 in 7 so ti podatki vpisani za vsako občino posebej in vsebujejo primerjavo med površino kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo v ha, deležem kmetijskih zemljišč v uporabi glede na celotno površino občine v %, deležem površine njiv glede na kmetijsko zemljišče v uporabi v %, deležem površine trajnih travnikov in pašnikov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi v %, deležem površine trajnih nasadov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi v %, površino kmetijskih zemljišč v uporabi na 1000 prebivalcev v ha, površino njiv na 1000 prebivalcev v ha; površino žit na 1000 prebivalcev v ha in deležem kmetijskih gospodarstev z 10 ali več hektarov kmetijskih zemljišč v uporabi v %.

V preglednici 8 so novejši podatki, ki smo jih dobili z MKGP, zbrani letno z DOF-posnetki.

S pomočjo AJPES-a smo zbrali podatke o nosilcih dopolnilne dejavnosti v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Raziskovali smo, koliko nosilcev dopolnilnih dejavnosti se ukvarja s pridelavo sadja in zelenjave.

5 REZULTATI

5.1 RABA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ V ŠALEŠKI DOLINI

5.1.1 RABA ZEMLJIŠČ V MO VELENJE MED LETOMA 2000 IN 2010

Preglednica 2: Kmetijska gospodarstva po rabi vseh zemljišč in kmetijskih zemljišč v uporabi v Velenju v letih 2000 in 2010

VELENJE	Površina (ha)/2000	Površina (ha)/2010	Indeks	Število kmetijskih gospodarstev/2000	Število kmetijskih gospodarstev/2010	Indeks
Vsa zemljišča v uporabi	5260	4558	86,7	498	409	82,1
Kmetijska zemljišča	2402	2154	89,7	498	408	81,9
Kmetijska zemljišča v uporabi	2309	2124	92,0	498	408	81,9
Njive	401	357	89,0	479	373	77,9
Žita	70	50	71,4	171	123	71,9
Pšenica in pira	21	16	76,2	62	47	75,8
Ječmen	13	20	153,8	40	55	137,5
Koruza za zrnje	31	12	38,7	93	41	44,1
Krompir	26	17	65,4	311	247	79,4
Industrijske rastline	1	2	200,0	12	26	216,7
Krmne rastline	284	274	96,5	296	246	83,1
Silažna koruza	214	132	61,7	188	118	62,8
Zelenjadnice	/	10	/	/	283	/
Trajni travniki in pašniki	1825	1663	91,1	490	401	81,8
Travniki in pašniki: z enkratno rabo	190	155	81,6	104	47	45,2
Travniki in pašniki: z dvakratno rabo	/	598	/	/	220	/
Travniki in pašniki: s trikratno rabo	/	702	/	/	191	/
Travniki in pašniki: s štirikratno in večkratno rabo	145	208	143,4	27	39	144,4
Trajni nasadi	83	104	125,3	140	186	132,9
Sadovnjaki in oljčniki – skupaj	67	93	138,8	50	124	248,0

Površina vinogradov	15	11	73,3	103	89	86,4
Gozd	2755	2362	85,7	468	368	78,6
Nerodovitna zemljišča	104	42	40,4	494	409	82,8

(Vir: SURS)

Preglednica 3: Raba zemljišč v Velenju v letih 2000 in 2010

Raba zemljišč v občini Velenje	2000	2010
Površina kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo (v ha)	4,6	5,2
Delež kmetijskih zemljišč v uporabi glede na celotno površino občine (v %)	27,7	25,4
Delež površine njiv glede na kmetijsko zemljišče v uporabi (v %)	17,4	16,8
Delež površine trajnih travnikov in pašnikov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi (v %)	79,1	78,3
Delež površine trajnih nasadov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi (v %)	3,6	4,9
Površina kmetijskih zemljišč v uporabi na 1000 prebivalcev (v ha)	68	64
Površina njiv na 1000 prebivalcev (v ha)	12	11
Površina žit na 1000 prebivalcev (v ha)	2	2
Delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več hektarov kmetijskih zemljišč v uporabi (v %)	8,4	9,5

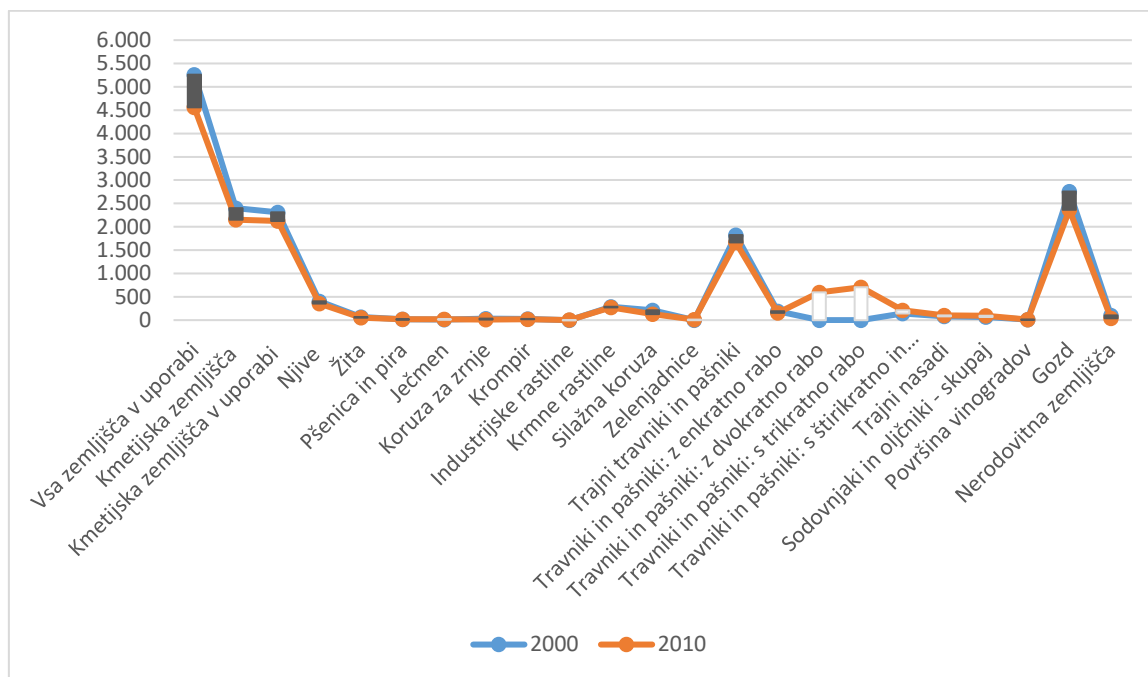
(Vir: SURS)

Iz grafa 1 vidimo, da so se vsa zemljišča (ZU) v uporabi v 10 letih zmanjšala za 702 ha oz. 13,3 %. Prav tako je razvidno, da se je površina kmetijskih zemljišč zmanjšala za 248 ha (10,3 %) in kmetijska zemljišča v uporabi (KZU) za 185 ha ali 8,1 %. V letu 2010 je bilo za 44 hektarjev manj površin njiv kot deset let prej, za 20 hektarjev ali 28,6 % je bilo manj površin žit. Skupna površina njiv, posejanih s pšenico in piro, se je v desetih letih zmanjšala za 23,8 %. Površina njiv, posejanih s koruzo za zrnje, se je zmanjšala celo za 61,3 %. Površina, kjer rastejo krmne rastline, se je zmanjšala za 3,5 %, trajni travniki in pašniki za 8,9 %, travniki in pašniki za enkratno uporabo za 18,4 %, površina vinogradov za 26,7 %, površina gozda za 14,3 %, površina nerodovitnih zemljišč pa se je zmanjšala za 59,6 %.

Obdelovalna površina za pridelavo ječmena se je v teh desetih letih povečala za 53,9 %. Leta 2000 je bil v Velenju samo en hektar posejan z industrijskimi rastlinami, medtem ko se je do leta 2010 sejalna površina povečala na 2 hektarja oz. za 100 %.

Obdelovalna površina za zelenjadnice, travnike in pašnike z dvakratno rabo ter travnike in pašnike s trikratno rabo v letu 2000 ni bila izmerjena, leta 2010 pa je bilo izmerjenih 10 hektarjev zelenjadnic, 598 hektarjev površin travnikov in pašnikov z dvakratno rabo ter 702 hektarja površin travnikov in pašnikov s trikratno rabo. Površina travnikov in pašnikov s

štirikratno in večkratno rabo se je povečala za 43,4 %, površina trajnih nasadov se je povečala za 25,3 %, skupna površina sadovnjakov in oljčnikov pa se je povečala za 38,8 %.

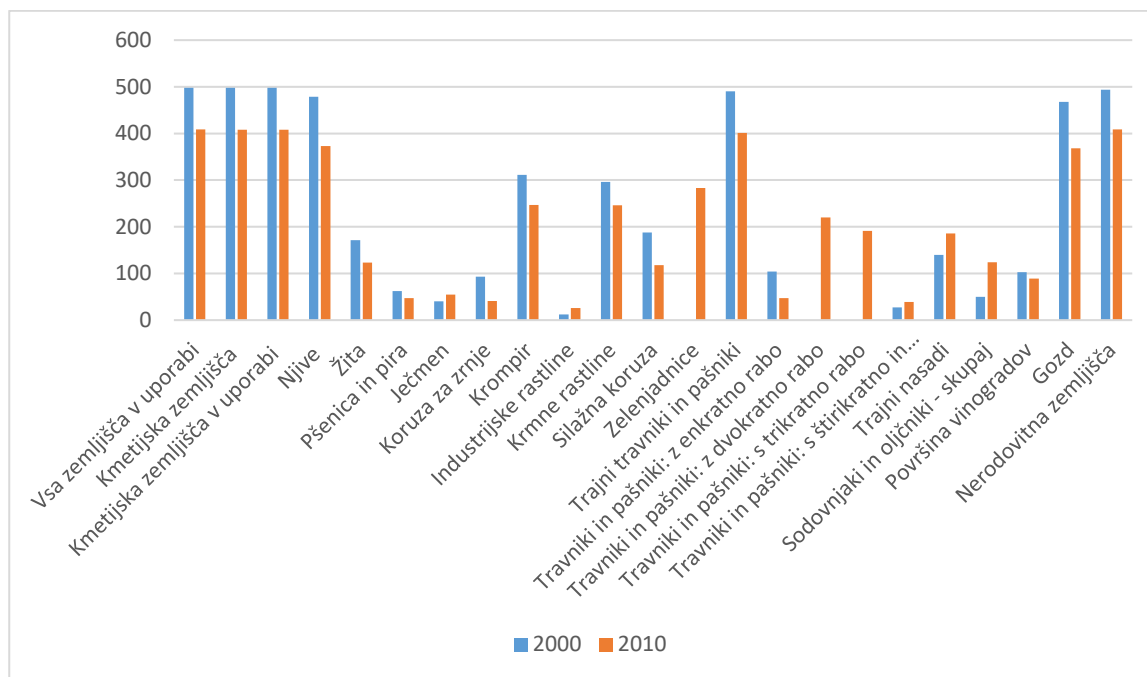
Graf 1: Primerjava med površinami zemljišč v letih 2000 in 2010 v občini Velenje

(Vir: SURS)

Iz grafa 2 je razvidno, da je število kmetijskih gospodarstev (KG) enako številu vseh zemljišč v uporabi, kmetijskih zemljišč in kmetijskih zemljišč v uporabi. Leta 2000 je bilo 498 kmetijskih gospodarstev, deset let pozneje pa se je število kmetijskih gospodarstev zmanjšalo za 89 KG oz. 17,9 %. Kmetijska zemljišča in kmetijska zemljišča v uporabi so se zmanjšala še za eno kmetijsko gospodarstvo več oz. 90 ali 18,1 %. Število KG z njivami se je zmanjšalo za 22,1 %, z žiti za 28,1 %, s pšenico in piro za 24,2 %, s koruzo za zrnje za 55,9 %, kar je tudi največji upad. Število KG s pridelavo krompirja se je zmanjšalo za 20,6 %, s krmnimi rastlinami za 16,9 %, s silažno koruzo za 37,2 %, s trajnimi travniki in pašniki za 18,2 %, s travniki in pašniki z enkratno rabo za 54,8 %, število KG na površino vinogradov se je zmanjšalo za 13,6 %, gozd za 21,4 % in nerodovitna zemljišča za 17,2 %.

Leta 2000 ni bilo zabeleženo niti eno KG s travniki in pašniki z dvakratno rabo ter travniki in pašniki s trikratno rabo, medtem ko je leta 2010 že bilo 220 KG z dvakratno rabo in 191 KG s trikratno rabo. Največji odstotek povečanja v teh desetih letih je število KG s sadovnjaki in oljčniki, in sicer za 148 % oziroma s 50 na 124 KG. Število KG z industrijskimi rastlinami se je povečalo za 116,7 %, povečalo se je tudi število KG z ječmenom, in sicer za 37,5 %, KG s

travniki in pašniki s štirikratno in večkratno rabo se je povečalo za 44,4 %, KG s trajnimi nasadi pa se je povečalo za 32,9 %.

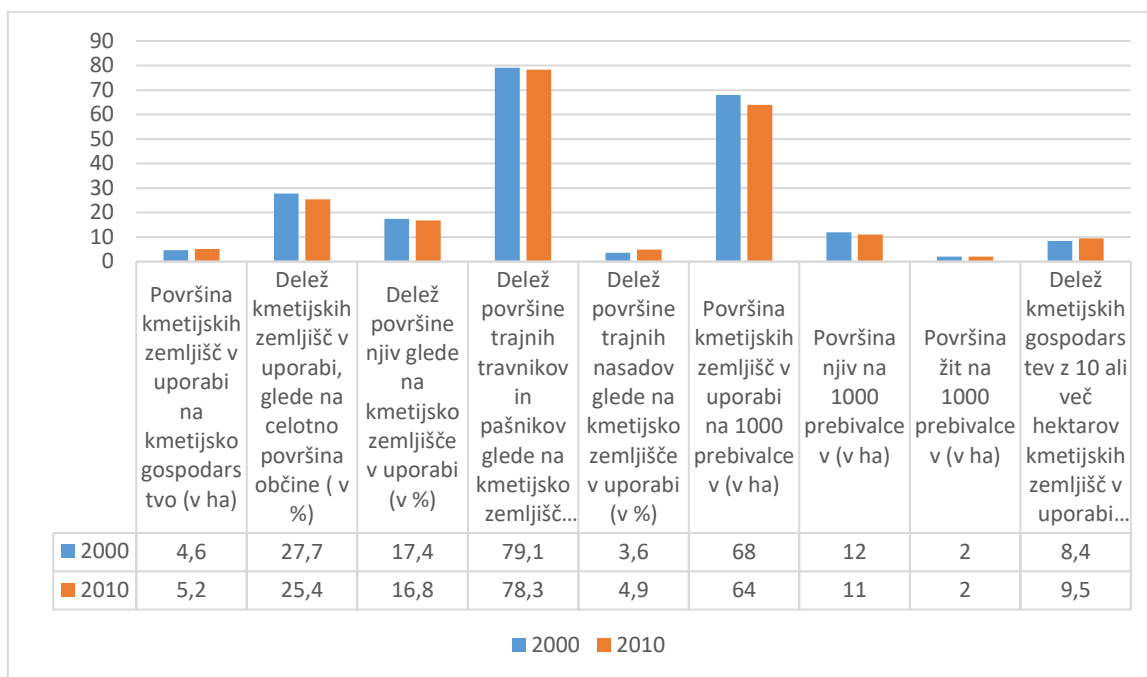
Graf 2: Primerjava med številom kmetijskih gospodarstev v letih 2000 in 2010 v občini Velenje

(Vir: SURS)

Čeprav je iz prejšnjih dveh grafov razvidno, da se je površina kmetijskih zemljišč v uporabi v desetih letih zmanjšala in da se je zmanjšalo tudi število kmetijskih gospodarstev, je iz grafa 3 razvidno, da se je površina kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo povečala za 0,6 ha.

Razvidno je tudi, da se je število KZU na celotno površino občine v teh desetih letih zmanjšalo za 2,3 %. Delež površin njiv glede na kmetijska zemljišča v uporabi se je zmanjšal za 0,6 %, delež površine trajnih travnikov in pašnikov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi se je zmanjšal za 0,8 %, površina kmetijskih zemljišč v uporabi na 1000 prebivalcev se je zmanjšala za 4 ha, površina njiv na 1000 prebivalcev za 1 ha, površina, zasajena z žiti na 1000 prebivalcev, pa je ostala enaka.

Delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več ha kmetijskih zemljišč v uporabi se je povečal za 1,1 % med letoma 2000 in 2010.

Graf 3: Primerjava podatkov rabe zemljišč v letih 2000 in 2010 na območju MO Velenje

(Vir: SURS)

5.1.2 RABA ZEMLJIŠČ V OBČINI ŠOŠTANJ MED LETOMA 2000 IN 2010

Preglednica 4: Kmetijska gospodarstva po rabi vseh zemljišč in kmetijskih zemljišč v uporabi v Šoštanju v letih 2000 in 2010

ŠOŠTANJ	Površina (ha)/2000	Površina (ha)/2010	Indeks	Število kmetijskih gospodarstev/2000	Število kmetijskih gospodarstev/2010	Indeks
Vsa zemljišča v uporabi	6510	6441	98,9	369	315	85,4
Kmetijska zemljišča	2398	2486	103,7	369	314	85,1
Kmetijska zemljišča v uporabi	2297	2420	105,4	369	314	85,1
Njive	398	455	114,3	359	281	78,3
Žita	38	51	134,2	80	61	76,3
Pšenica in pira	22	25	113,6	42	40	95,2
Ječmen	Z	Z	/	Z	19	/
Koruzza za zrnje	11	3	27,3	42	12	28,6
Krompir	27	16	59,3	261	205	78,5
Industrijske rastline	1	1	100,0	15	23	153,3
Krmne rastline	323	367	113,6	228	195	85,5

Silažna koruza	286	232	81,1	170	119	70,0
Zelenjadnice	/	Z	/	/	232	/
Trajni travniki in pašniki	1881	1895	100,7	367	307	83,7
Travniki in pašniki: z enkratno rabo	106	141	133,0	68	40	58,8
Travniki in pašniki: z dvakratno rabo	/	440	/	/	146	/
Travniki in pašniki: s trikratno rabo	/	817	/	/	157	/
Travniki in pašniki: s štirikratno in večkratno rabo	379	498	131,4	57	72	126,3
Trajni nasadi	18	69	383,3	69	73	105,8
Sadovnjaki in oljčniki – skupaj	Z	67	/	Z	60	/
Površina vinogradov	2	2	100,0	21	19	90,5
Gozd	4040	3838	95,0	348	289	83,0
Nerodovitna zemljišča	72	117	162,5	367	315	85,8

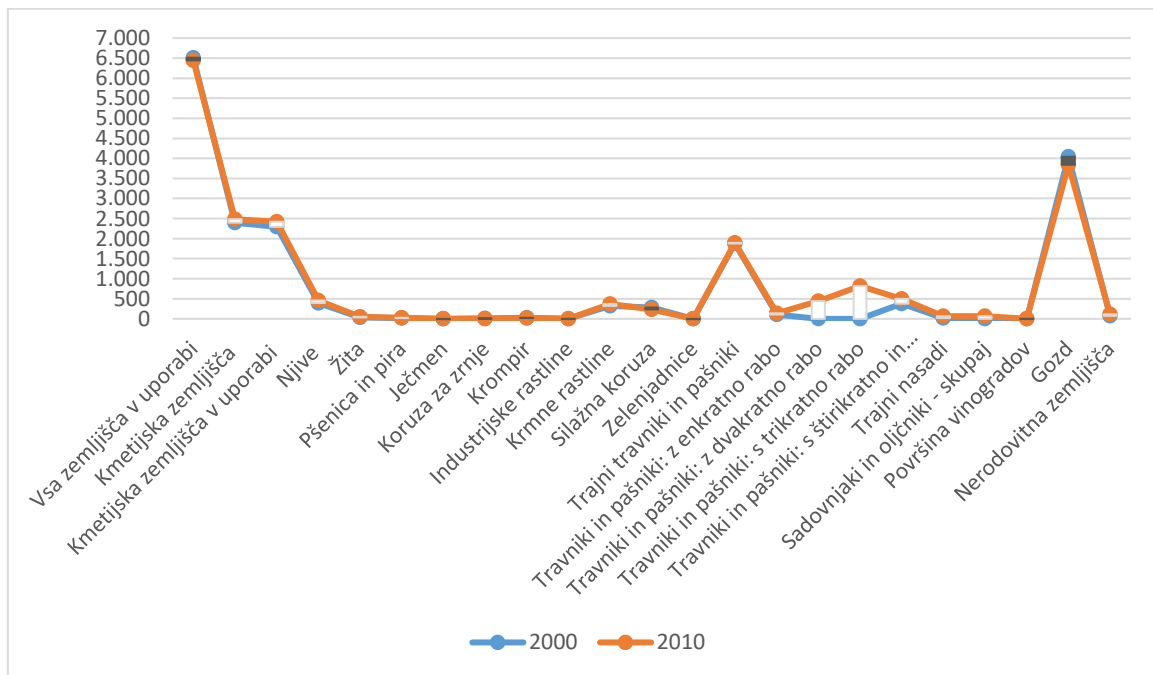
(Vir: SURS)

Preglednica 5: Raba zemljišč v Šoštanju v letih 2000 in 2010

Raba zemljišč v občini Šoštanj	2000	2010
Površina kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo (v ha)	6,2	7,7
Delež kmetijskih zemljišč v uporabi glede na celotno površino občine (v %)	24	25,3
Delež površine njiv glede na kmetijsko zemljišče v uporabi (v %)	17,3	18,8
Delež površine trajnih travnikov in pašnikov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi (v %)	81,9	78,3
Delež površine trajnih nasadov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi (v %)	0,8	2,9
Površina kmetijskih zemljišč v uporabi na 1000 prebivalcev (v ha)	279	278
Površina njiv na 1000 prebivalcev (v ha)	48	52
Površina žit na 1000 prebivalcev (v ha)	5	6
Delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več hektarov kmetijskih zemljišč v uporabi (v %)	19	25,1

(Vir: SURS)

Površine ZU v občini Šoštanj med letoma 2000 in 2010 so se malo spremenile, samo za 69 ha ali 1 %. Kmetijska zemljišča so se povečala z 2398 ha v letu 2000 na 2486 ha v letu 2010, kar je 3,7 %, s tem pa so se tudi kmetijska zemljišča v uporabi povečala za 5,4 %. V desetih letih so se obdelovalne površine za koruzo za zrnje zmanjšale za 72,7 %, obdelovalne površine za krompir za 40,7 % in površina gozda za 5 %. Površina njiv se je povečala za 14,3 %, obdelovalne površine z žiti za 34,2 %, obdelovalne površine s pšenico in piro za 13,64 %, obdelovalne površine krmnih rastlin za 13,6 %, površine travnikov in pašnikov za 0,74 %, površine travnikov in pašnikov za enkratno rabo za 33 %, za štirikratno in večkratno rabo za 31,4 %, površine trajnih nasadov pa za 283,3 %, kar je tudi največji povečani odstotek v občini Šoštanj. Povečale so se površine nerodovitnih zemljišč, in sicer za 62,5 %. Površine vinogradov in obdelovalne površine za industrijske rastline se ostale enake kot leta 2000, obdelovalne površine za ječmen niso objavili, ker so to statistično zaupni podatki. Površine zelenjadnic v letu 2000 niso zabeležili, podatek za leto 2010 pa je zaupen. Podatek o površini sadovnjakov in oljčnikov za leto 2000 je zaupen, leta 2010 pa je bilo popisanih 67 ha. Leta 2000 ni bilo travnikov in pašnikov za dvakratno in trikratno rabo, leta 2010 pa že 440 ha travnikov in pašnikov za dvakratno in 817 ha za travnike in pašnike za trikratno rabo.

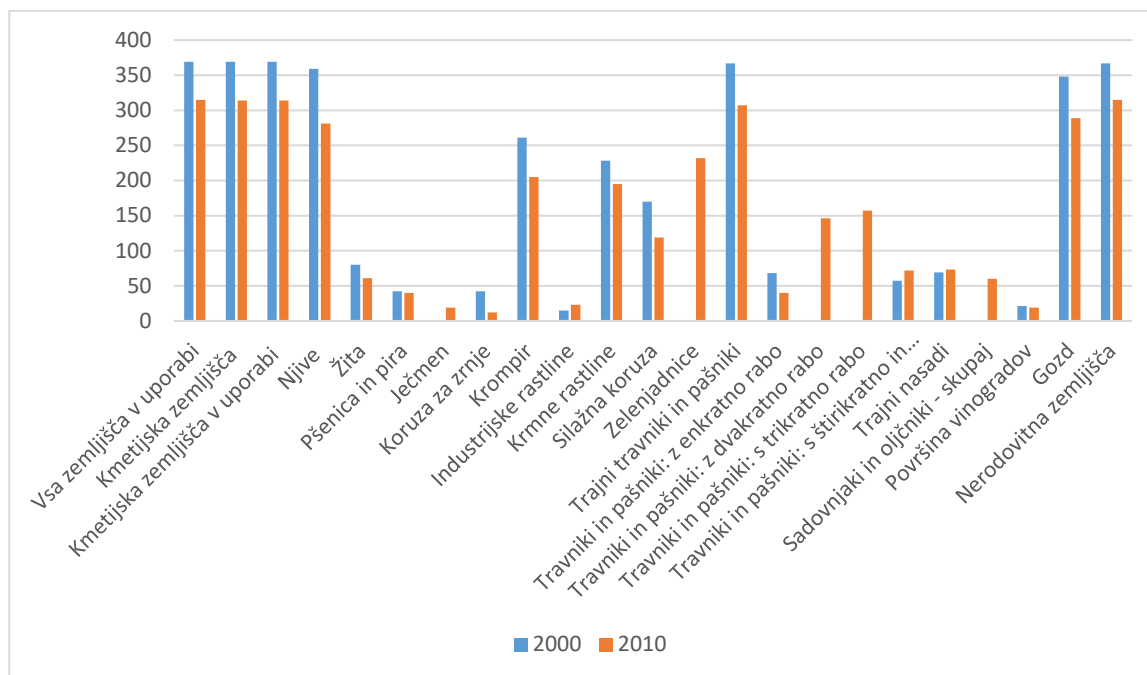

Graf 4: Primerjava med površinami zemljišč v letih 2000 in 2010 v občini Šoštanj

(Vir: SURS)

Iz grafa 5 je razvidno, da se je število kmetijskih gospodarstev v Šoštanju precej zmanjšalo. Število KG pri vseh zemljiščih v uporabi v letu 2000 je bilo 369, deset let pozneje pa 315, kar pomeni, da so se KG zmanjšala za 54 ali 14,6 %. Tudi deleža kmetijskih zemljišč in kmetijskih zemljišč v uporabi sta se zmanjšala za 14,9 %. Zmanjšalo se je število KG, z njivskimi površinami za 21,7 %, žiti za 23,8 %, pšenico in piro za 4,8 %, koruzo za zrnje za 71,4 %, krompirjem za 21,5 %, s krmnimi rastlinami za 14,5 %, silážno koruzo za 30,0 %, travniki in pašniki za 16,3 %, travniki in pašniki za enkratno rabo za 41,2 %, površina vinogradov se je zmanjšala za 9,5 %, gozdna površina za 17,0 % in število KG z nerodovitnimi zemljišči za 14,2 %.

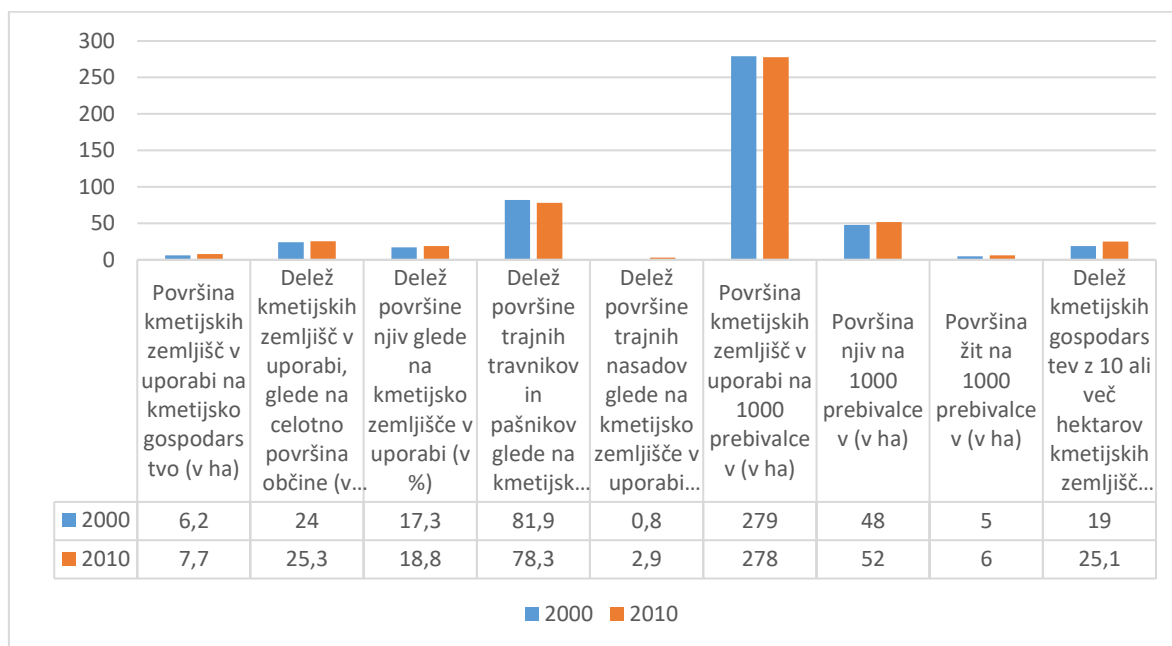
Število KG z industrijskimi rastlinami se je povečalo za 53,3 %, s travniki in pašniki za štirikratno in večkratno rabo za 26,3 %, s trajnimi nasadi pa za 5,8 %. V letu 2000 ni bilo popisano nobeno KG z ječmenom, zelenjadnicami, travniki in pašniki za dvakratno in trikratno rabo, leta 2010 pa je bilo zabeleženih 19 KG z ječmenom, 232 KG z zelenjadnicami, 146 KG s travniki in pašniki za dvakratno rabo in 157 KG s trikratno rabo travnikov in pašnikov. Podatek za površine sadovnjakov in oljčnikov za leto 2000 je zaupen, leta 2010 pa je bilo popisano 60 KG s sadovnjaki in oljčniki.

Graf 5: Primerjava med številom kmetijskih gospodarstev v letih 2000 in 2010 v občini Šoštanj

(Vir: SURS)

Iz grafa 6 je razvidno, da se je površina kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo med letoma 2000 in 2010 povečala za 1,5 ha. Delež kmetijskih zemljišč v uporabi glede na celotno površino občine se je povečal za 1,3 %, za 1,5 % se je povečal tudi delež površin njiv na kmetijsko zemljišče v uporabi. Delež površin trajnih travnikov in pašnikov glede na kmetijsko zemljišče se je zmanjšal za 3,6 %, pravo tako se je zmanjšala površina kmetijskih zemljišč v uporabi na 1000 prebivalcev za 1 ha. Delež trajnih nasadov na kmetijsko zemljišče se je povečal za 2,1 ha, tudi površina njiv se je na 1000 prebivalcev povečala za 4 ha. Površina žit na 1000 prebivalcev se je povečala za 1 ha, delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več hektarov kmetijskih zemljišč v uporabi pa za 6,1 ha.

Graf 6: Primerjava podatkov rabe zemljišč v letih 2000 in 2010 Šoštanju

(Vir: SURS)

5.1.3 RABA ZEMLJIŠČ V OBČINI ŠMARTNO OB PAKI MED LETOMA 2000 IN 2010

Preglednica 6: Kmetijska gospodarstva po rabi vseh zemljišč in kmetijskih zemljišč v uporabi v Šmartnem ob Paki v letih 2000 in 2010

Šmartno ob Paki	Površina (ha)/2000	Površina (ha)/2010	Indeks	Število kmetijskih gospodarstev /2000	Število kmetijskih gospodarstev /2010	Indeks
Vsa zemljišča v uporabi	1359	1187	87,3	161	133	82,6
Kmetijska zemljišča	697	594	85,2	161	133	82,6
Kmetijska zemljišča v uporabi	691	Z	/	161	133	82,6
Njive	184	157	85,3	160	127	79,4
Žita	57	43	75,4	100	66	66,0
Pšenica in pira	18	7	38,9	49	21	42,9
Ječmen	16	28	175,0	44	37	84,1
Koruza za zrnje	22	6	27,3	68	23	33,8
Krompir	11	8	72,7	11	93	845,5
Industrijske rastline	2	4	200,0	15	32	213,3
Krmne rastline	109	99	90,8	98	87	88,8
Silažna koruza	96	69	71,9	60	48	80,0
Zelenjadnice	/	3	/	/	115	/

Trajni travniki in pašniki	500	412	82,4	157	128	81,5
Travniki in pašniki: z enkratno rabo	15	Z	/	26	Z	/
Travniki in pašniki: z dvakratno rabo	/	79	/	/	51	/
Travniki in pašniki: s trikratno rabo	/	237	/	/	79	/
Travniki in pašniki: s štirikratno in večkratno rabo	107	89	83,2	22	Z	/
Trajni nasadi	6	Z	/	43	54	125,6
Sadovnjaki in oljčniki – skupaj	Z	Z	/	Z	16	/
Površina vinogradov	4	5	125,0	40	43	107,5
Gozd	652	575	88,2	152	122	80,3
Nerodovitna zemljišča	11	19	172,7	156	133	85,3

(Vir: SURS)

Preglednica 7: Raba zemljišč v Šmartnem ob Paki v letih 2000 in 2010

Raba zemljišč v občini Šmartno ob Paki	2000	2010
Površina kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo (v ha)	4,3	Z
Delež kmetijskih zemljišč v uporabi glede na celotno površino občine (v %)	38	Z
Delež površine njiv glede na kmetijsko zemljišče v uporabi (v %)	26,7	Z
Delež površine trajnih travnikov in pašnikov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi (v %)	72,4	Z
Delež površine trajnih nasadov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi (v %)	0,9	Z
Površina kmetijskih zemljišč v uporabi na 1000 prebivalcev (v ha)	239	Z
Površina njiv na 1000 prebivalcev (v ha)	64	50
Površina žit na 1000 prebivalcev (v ha)	20	14
Delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več hektarov kmetijskih zemljišč v uporabi (v %)	6,8	11,3

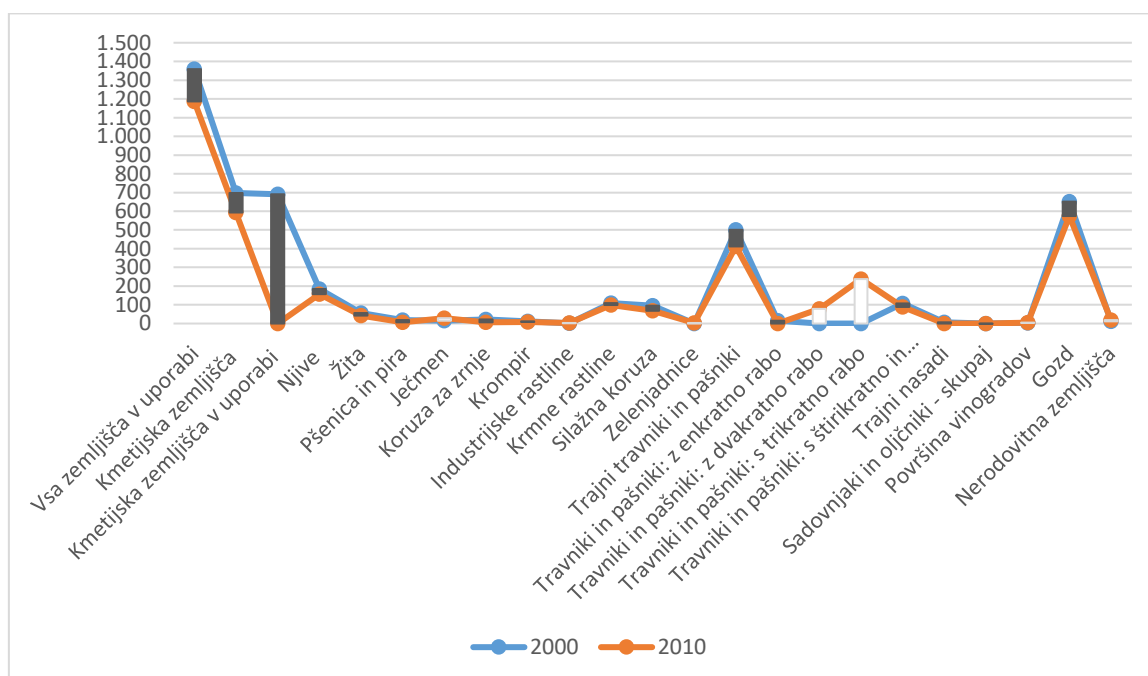
(Vir: SURS)

Občina Šmartno ob Paki je majhna občina, ki je imela leta 2000 v uporabi 1359 ha površin zemljišč, deset let pozneje pa jih je imela za 12,7 % oz. 172 ha manj. Površina kmetijskih zemljišč se je zmanjšala za 14,8 %. Leta 2000 je površina kmetijskih zemljišč v uporabi znašala 691 ha, medtem ko je za leto 2010 podatek zaupen, kar je razvidno iz preglednice 6.

V občini Šmartno ob Paki so se v desetih letih zmanjšale površine njiv za 14,7 %, površine z žitom za 24,6 %, s pšenico in piro za 61,1 %, s koruzo za zrnje za 72,7 %, s krompirjem za 27,3 %, s krmnim rastlini za 9,2 %, s silažno koruzo za 28,1 %, s trajnimi travniki in pašniki za 17,6 %, s travniki in pašniki s štirikratno in večkratno rabo za 16,8 %, površina gozda pa se je zmanjšala za 11,8 %. Obdelovalna površina za ječmen se je povečala za 75 %, za industrijske rastline za 100 %, za vinograde za 25 %, površina nerodovitnih zemljišč pa se je povečala za 72,7 %.

V letu 2000 je bilo popisanih 15 ha travnikov in pašnikov z enkratno rabo, za leto 2010 pa je podatek zaupen. V letu 2000 je bilo 6 ha površin trajnih nasadov, v letu 2010 pa je ponovno podatek zaupen. Podatek za površine sadovnjakov in oljčnikov v letih 2000 in 2010 je statistično zaupen.

Leta 2000 ni bilo zabeleženega podatka o površini zelenjadnic, travnikov in pašnikov z dvakratno in trikratno rabo, leta 2010 pa so zabeležili 3 ha zelenjadnic, 79 ha travnikov in pašnikov z dvakratno rabo in 237 ha travnikov in pašnikov s trikratno rabo.

Graf 7: Primerjava površin zemljišč v letih 2000 in 2010 v občini Šmartno ob Paki

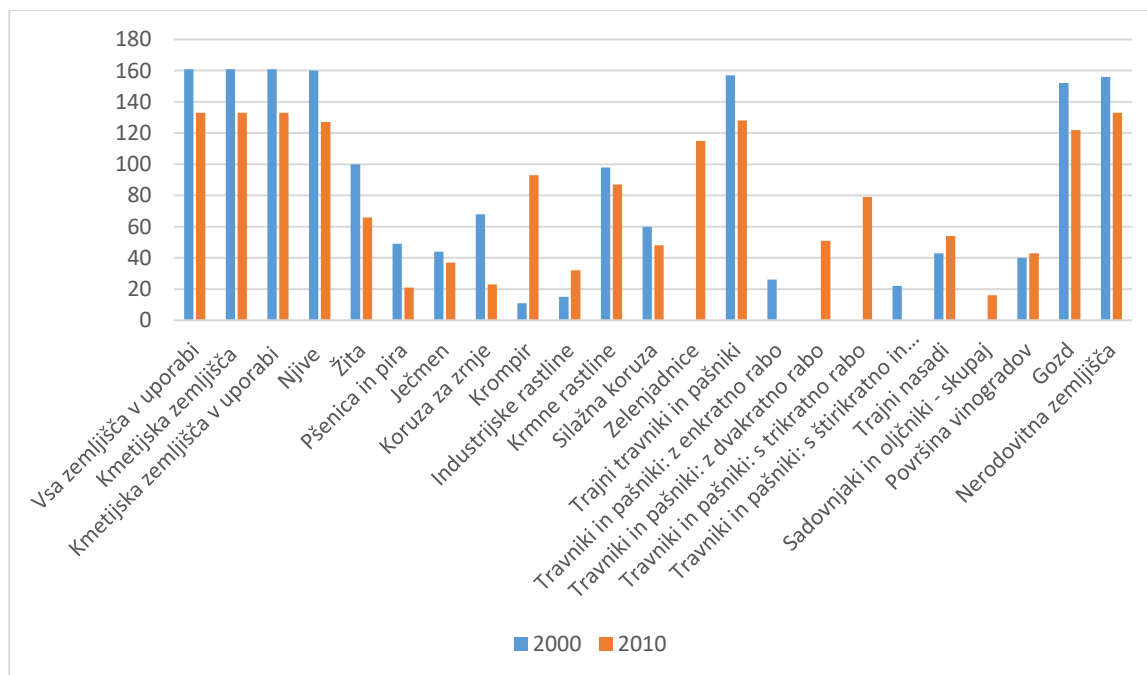
(Vir: SURS)

Iz grafa 8 je razvidno število kmetijskih gospodarstev med letoma 2000 in 2010 v občini Šmartno ob Paki. Vsa zemljišča v uporabi, kmetijska zemljišča in kmetijska zemljišča v uporabi so imela enako število ha, 161 ha v letu 2000, deset pozneje pa 133 ha, kar pomeni, da so se zmanjšala za 17,4 %. Zmanjšalo se je tudi število KG z njivami, in sicer za 20,6 %, z žiti za 34 %, s pšenico in piro za 57,1 %, z ječmenom za 15,9 %, s koruzo za zrnje za 66,2 %, s krmnimi rastlinami za 11,2 %, s silažno koruzo za 20 %, s trajnimi travniki in pašniki za 18,5 %, z gozdom za 19,7 % in z nerodovitnimi zemljišči za 14,7 %. Število KG se je povečalo; s pridelavo krompirja z 11 KG v letu 2000 na 93 KG v 2010 oz. za 745,5 %, z industrijskimi

rastlinami za 113,3 %, s trajnimi nasadi za 25,6 % in z obdelavo površine vinogradov za 7,5 %.

V letu 2000 je bilo zabeleženih 26 KG s travniki in pašniki z enkratno rabo, medtem ko je podatek za leto 2010 zaupen. Travniki in pašniki s štirikratno in večkratno rabo so bili v letu 2000 razdeljeni med 22 KG, za leto 2010 pa je podatek zaupen.

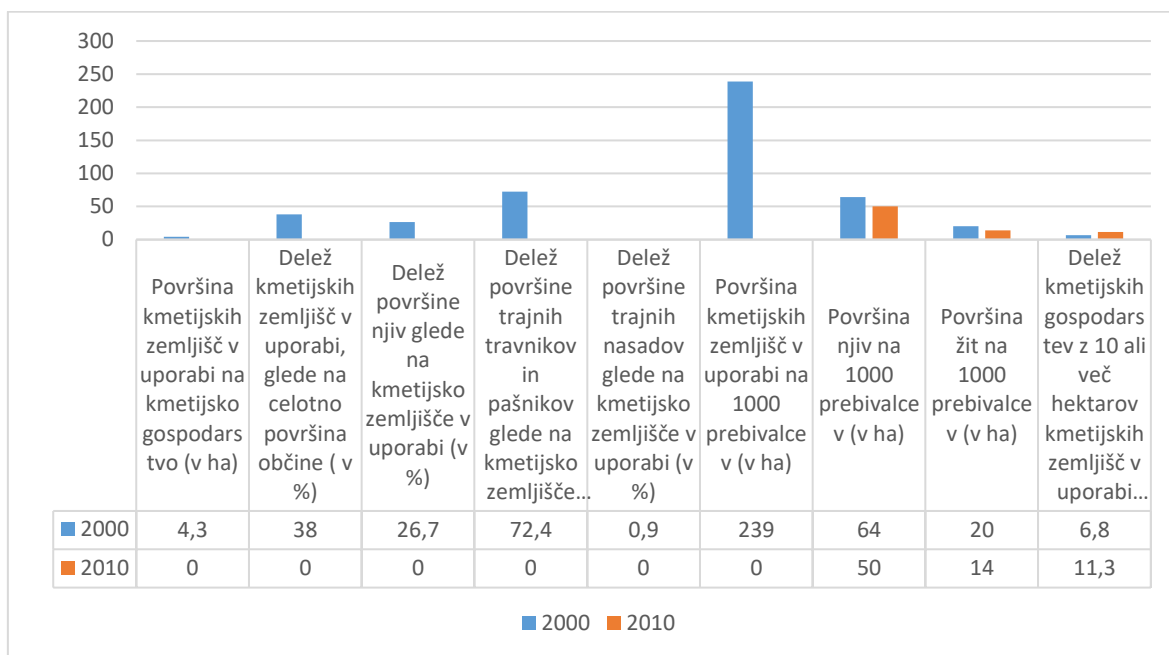
Leta 2000 ni bilo zabeleženih KG z zelenjadnicami, travniki in pašniki z dvakratno ter trikratno rabo, medtem ko se je deset let pozneje že 115 KG ukvarjalo z zelenjadnicami, 51 KG s travniki in pašniki z dvakratno rabo ter 79 KG s trikratno rabo.

Graf 8: Primerjava med številom kmetijskih gospodarstev v letih 2000 in 2010 v občini Šmartno ob Paki

(Vir: SURS)

Iz preglednice 7 vidimo, da je veliko podatkov statistično zaupnih. Primerjamo lahko samo površine njiv na 1000 prebivalcev, ki so se v desetih letih zmanjšale za 14 ha, površine z žiti, ki so se zmanjšale za 6 ha, in delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več hektarov kmetijskih zemljišč, ki se je povečal za 4,5 %.

Graf 9: Primerjava podatkov rabe zemljišč v letih 2000 in 2010 v občini Šmartno ob Paki

(Vir: SURS)

V preglednici 8 je prikazana skupna raba zemljišč, posneta z DOF-posnetki v letih 2006, 2010, 2011, 2013, 2016, 2018. Razvidno je, da je bila leta 2006 površina njiv 831 ha, leta 2006/2010 pa že 867 ha, kar pomeni, da se je povečala za 36 ha. Z naslednjega posnetka leta 2013 je razvidno, da se je površina njiv povečala za dodatnih 61 ha, v letih 2016 in 2018 se je zmanjšala za 63 ha, torej na skupno vrednost 865 ha v letu 2018. Leta 2006 je bil posnet 1 ha površin hmeljišča, pozneje pa podatki kažejo, da površine s hmeljišči ni več.

Trajne rastline na njivskih površinah so pri DOF 2006 znašale 1 ha, pri DOF 2006/2010 so se povečale na 2 ha, vendar se že pri naslednjih posnetkih v letih 2016 in 2018 zmanjšajo na 1 ha. Površina rastlinjaka je bila pri prvem in drugem DOF-posnetku 1 ha, do leta 2013 se je povečala na 2 ha in tako je tudi ostalo do zadnjega posnetka v letu 2018.

Površina vinogradov je v letu 2006 znašala 36 ha, do leta 2010 se je zmanjšala za 4 ha in nato vztrajno padala do leta 2018, ko je znašala še samo 26 ha, kar pomeni, da je v 12 letih padla za 27,8 % oz. 10 ha.

Površina intenzivnega sadovnjaka je leta 2006 znašala 50 ha, nato v naslednjih letih nihala za 2 ha in se v letu 2018 ustalila na 49 ha. Ob primerjavi podatkov iz leta 2006 in 2018 je razvidno, da sprememba znaša samo 1 ha oz. 2 %.

Ekstenzivni oz. travniški sadovnjaki, zabeleženi na DOF-posnetku leta 2006, znašajo 616 ha, v letu 2010 narastejo za 17 ha in svojo rast nadaljujejo vse do leta 2018, ko znašajo 666 ha. Med DOF-posnetki leta 2006 in 2018 se je površina ekstenzivnih oz. travniških sadovnjakov na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki povečala za 50 ha oz. 8,1 %.

Površina ostalih trajnih nasadov je v času, ko smo analizirali podatke, večinoma ostala enaka, do leta 2018 pa se je povečala za 1 ha.

Mamić E.: Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje 2020

Podatki za površino trajnih travnikov prikazujejo njihov konstanten upad, in sicer s 4417 ha v letu 2006 na 4284 ha v letu 2018, skupni upad torej znaša 133 ha oz. 3 %.

Površina kmetijskega zemljišča v zaraščanju na DOF-posnetku 2006 znaša 69 ha, v letih 2010 in 2013 je narasla na 148 ha in nato do leta 2018 upadla na 114 ha. Razlika v porastu med začetnim in končnim letom znaša 45 ha oz. 65,2 %.

Površina plantaže gozdnega drevja se je od posnetka do posnetka povečevala. Na prvem DOF-posnetku 2006 je znašala 2 ha, do leta 2018 pa se je povečala na 7 ha oz. 250 %.

Leta 2006 DOF-posnetki površin dreves in grmičevja znašajo 107 ha, do leta 2013 površina vztrajno raste do 169 ha in nato do leta 2018 upade na 135 ha. Od leta 2006 do leta 2018 se je površina dreves in grmičevja povečala za 28 ha ali 26,2 %.

Površina neobdelanih kmetijskih zemljišč se je od leta 2006 do 2018 povečevala, in sicer s 3 ha na 192 ha, kar je 6300 %.

Kmetijskih zemljišč, poraslih z gozdnim drevjem, je bilo leta 2006 17 ha. Površina se je z leti minimalno spreminjala in je leta 2018 znašala 18 ha.

Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki se površine gozda niso veliko spreminjale. Na zadnjem posnetku so se zmanjšale za 258 ha ali 2,2 % v primerjavi s prvim DOF-posnetkom. Pozidana in sorodna zemljišča na analiziranem območju se prav tako niso veliko spreminjala.

Na DOF-posnetku 2006 so posneli 1691 ha površin, v letu 2006/2010 se je površina zmanjšala za 60 ha ali 3,5 %, nato v letu 2011/2013 narasla za 21 ha oz. 1,3 %, v nadaljnjih letih je narasla za dodatnih 41 ha in se tako približala začetni vrednosti iz leta 2006.

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

Preglednica 8: Primerjava rabe zemljišč na območju občin Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki v letih 2006, 2010, 2011, 2013, 2016, 2018 (DOF posnetki)

RABA_ID	Vrsta dejanske rabe	Skupina (predlog)	2009 (v ha)	2011 (v ha)	2014 (v ha)	2017 (v ha)	2019 (v ha)	I=2019/2009	%
1100	Njiva	njive in vrtovi	831	867	928	872	865	104,1	4,1
1160	Hmeljišče	njive in vrtovi	1	0	0		0	0,0	-100
1180	Trajne rastline na njivskih površinah	njive in vrtovi	1	2	1	1	1	100,0	0
1190	Rastlinjak	njive in vrtovi	1	1	2	2	2	200,0	100
1211	Vinograd	trajni nasadi	36	32	30	27	26	72,2	-27,8
1221	Intenzivni sadovnjak	trajni nasadi	50	48	48	52	49	98,0	-2
1222*	Ekstenzivni oz. travniški sadovnjak*	trajni nasadi/travinje*	616	633	646	671	666	108,1	8,1
1240	Ostali trajni nasadi	trajni nasadi	8	8	9	10	9	112,5	12,5
1300	Trajni travnik	travinje	4417	4377	4229	4290	4284	97,0	-3
1410	Kmetijsko zemljišče v zaraščanju	druge kmetijske površine	69	117	148	116	114	165,2	65,2
1420	Plantaža gozdnega drevja	druge kmetijske površine	2	2	4	6	7	350,0	250
1500	Drevesa in grmičevje	druge kmetijske površine	107	118	169	164	135	126,2	26,2
1600	Neobdelano kmetijsko zemljišče	druge kmetijske površine	3	86	129	181	192	6400,0	6300
1800	Kmetijsko zemljišče, poraslo z gozdnim drevjem	travinje	17	19	22	18	18	105,9	5,9
2000	Gozd	gozd	11606	11505	11408	11332	11348	97,8	-2,2
3000	Pozidano in sorodno zemljišče	pozidano	1691	1631	1652	1669	1693	100,1	0,1
			DOF 2006	DOF 2006/2010	DOF 2011/2013	DOF 2016	DOF 2016/2018		

* ponekod ga uvrščamo pod trajne nasade, ponekod pa pod travinje

(Vir: MKGP)

Preglednica 9: Primerjava med indeksi rabe zemljišč za raziskovalno območje, med letom 2000 in 2010

PRIMERJAVA MED RABO ŽEMLJIŠČ (I)	VELENJE		ŠOŠTANJ		ŠMARTNO OB PAKI	
	Površina	KG	Površina	KG	Površina	KG
Vsa zemljišča v uporabi	86,7	82,1	94,8	85,4	87,3	82,6
Kmetijska zemljišča	89,7	81,9	91,4	85,1	85,2	82,6
Kmetijska zemljišča v uporabi	92,0	81,9	89,1	85,1	/	82,6
Njive	89,0	77,9	87,5	78,3	85,3	79,4
Žita	71,4	71,9	100,7	76,3	75,4	66,0
Pšenica in pira	76,2	75,8	99,5	95,2	38,9	42,9
Ječmen	153,8	137,5	89,4	/	175,0	84,1
Koruza za zrnje	38,7	44,1	113,9	28,6	27,3	33,8
Krompir	65,4	79,4	121,5	78,5	72,7	845,5
Industrijske rastline	200,0	216,7	108,3	153,3	200,0	213,3
Krmne rastline	96,5	83,1	86,1	85,5	90,8	88,8
Silažna koruza	61,7	62,8	101,8	70,0	71,9	80,0
Zelenjadnice	/	/	/	/	/	/
Trajni travniki in pašniki	91,1	81,8	89,8	83,7	82,4	81,5
Travniki in pašniki: z enkratno rabo	81,6	45,2	55,4	58,8	/	/
Travniki in pašniki: z dvakratno rabo	/	/	/	/	/	/
Travniki in pašniki: s trikratno rabo	/	/	/	/	/	/

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

Travniki in pašniki: s štirikratno in večkratno rabo	143,4	144,4	100,7	126,3	83,2	/
Trajni nasadi	125,3	132,9	106,0	105,8	/	125,6
Sadovnjaki in oljčniki – skupaj	138,8	248,0	178,7	/	/	/
Površina vinogradov	73,3	86,4	117,8	90,5	125,0	107,5
Gozd	85,7	78,6	91,7	83,0	88,2	80,3
Nerodovitna zemljišča	40,4	82,8	205,0	85,8	172,7	85,3

Preglednica 10: Primerjava pridelovalnih površin za samooskrbo na raziskovalnem območju v letu 2010

	MO VELENJE – površina občine (8350 ha)		ŠOŠTANJ – površina občine (9500 ha)		ŠMARTNO OB PAKI – površina občine (1820 ha)	
	POVRŠINA (ha)	IZRAČUNANO NA POVR. OBČINE (%)	POVRŠINA (ha)	IZRAČUNANO NA POVR. OBČINE (%)	POVRŠINA (ha)	IZRAČUNANO NA POVR. OBČINE (%)
Kmetijska zemljišča v uporabi	2124	25,44	2420	25,47	Z	/
Njive	357	4,28	455	4,79	157	8,63
Žita	50	0,60	51	0,54	43	2,36
Pšenica in pira	16	0,19	25	0,26	7	0,38
Ječmen	20	0,24	Z	/	28	1,54
Koruza za zrnje	12	0,14	3	0,03	6	0,33
Krompir	17	0,20	16	0,17	8	0,44
Industrijske rastline	2	0,02	1	0,01	4	0,22

Krmne rastline	274	3,28	367	3,86	99	5,44
Silažna koruza	132	1,58	232	2,44	69	3,79
Zelenjadnice	10	0,12	Z	/	3	0,16
Nerodovitna zemljišča	42	0,50	117	1,23	19	1,04

Kmetijsko zemljišče v uporabi je glede na površino občine približno enako tako v Velenju in kot v Šoštanju (okrog 25,4 %). V Šmartnem ob Paki je podatek za kmetijska zemljišča v uporabi za leto 2010 zaupen. V vseh treh občinah je največji delež površin njiv, površin z žiti in s pšenico in piro glede na površino občine v Šmartnem ob Paki.

Podatek za površino z ječmenom je za občino Šoštanj zaupen, v občini Velenje je šele 0,24 % glede na celotno površino občine, v Šmartnem ob Paki je delež nekoliko večji (1,54 %). Vse tri občine imajo zelo nizek delež površin s krompirjem glede na celotno površino občine (0,2 % občina Velenje, 0,17 % občina Šoštanj in 0,44 % Šmartno ob Paki).

Podatek za površine z zelenjadnicami je za občino Šoštanj zaupen, v občini Velenje je za odstotek 0,12 % glede na celotno površino občine in v Šmartnem ob Paki 0,16 % glede na celotno površino občine.

V letu 2010 je delež nerodovitnih zemljišč v občini Velenje 0,5 %, v Šoštanju 1,23 % in v Šmartnem ob Paki 1,04 % glede na celotne površine občin.

5.2 TERENSKO DELO – TRŽNICE V ŠALEŠKI DOLINI

5.2.1 TRŽNICA V VELENJU

Mestna tržnica v Velenju je odprta vsako soboto med 8. in 13. uro, sadje, zelenjavo ipd. pa ponujajo tudi med tednom. Tržnico smo obiskali trikrat in izpolnili 41 anket. Na tržnici v Velenju je mogoče kupiti domače izdelke in pridelke, kot so sveže sadje in zelenjava, zelišča, med, mesni izdelki, kruh, peciva, testenine, vino, žganje, sokovi, izdelki domače umetnostne obrti in drugo. Tržnica je zelo dobro obiskana. Obiskovalci so v večini primerov zadovoljni s kakovostjo izdelkov, s ponudbo in tudi z delovnim časom tržnice.

Anketirali smo 28 žensk (68 %) in 13 moških (32 %). 46 % vprašanih je bilo zaposlenih, 44 % upokoencev, 2 % je bilo študentov in 5 % je bilo brezposelnih, med vsemi anketiranci ena oseba ni želela podati tega podatka. Osnovno šolo je končalo 10 % anketiranih, 53 % jih je končalo srednjo šolo, višjo strokovno šolo jih je končalo 8 %, visoko šolo 13 %, 10 % anketiranih ima končano VII. stopnjo in 8 % več kot VII. stopnjo izobrazbe.

Preglednica 11: Anketirani po stopnji izobrazbe, MO Velenje

Dokončana izobrazba:		
Odgovori	Št. odgovorov	Odstotek
1 (OŠ)	4	10 %
2 (SŠ)	21	53 %
3 (Višja strokovna)	3	8 %
4 (Visoka šola)	5	13 %
5 (Univerzitetna diploma (VII. stopnja))	4	10 %
6 (VIII. stopnja in več)	3	8 %
Skupaj	40	100 %

Trinajst % anketiranih je bilo starih od 21 do 30 let, 8 % od 31 do 40 let, 10 % od 41 do 50 let, 23 % od 51 do 60 let in 48 % starejših od 61 let. En anketiranec nam ni želel zaupati svoje starosti.

Preglednica 12: Potrošniki glede na starost, MO Velenje

Starost potrošnika:		
Odgovori	Št. odgovorov	Odstotek
1 (do 20 let)	0	0 %
2 (od 21 do 30 let)	5	13 %
3 (od 31 do 40 let)	3	8 %

4 (od 41 do 50 let)	4	10 %
5 (od 51 do 60 let)	9	23 %
6 (nad 61 let)	19	48 %
Skupaj	40	100 %

Na vprašanje, kako pogosto obišejo tržnico, nam je 7 % anketirancev odgovorilo dvakrat mesečno, 15 % jih je odgovorilo enkrat mesečno, medtem ko 54 % anketirancev tržnico obiše enkrat na teden, 24 % pa dvakrat do trikrat na teden.

Na vprašanje, kaj najpogosteje kupijo na tržnici, jih je 29 % odgovorilo meso in mesne izdelke, 22 % je reklo mleko in mlečne izdelke, 32 % sadje in pridelano sadje, 71 % zelenjavo in pridelano zelenjavo, 12 % poljščine, 2 % zelišča, 5 % gobe, 2 % gozdne sadeže, 27 % kruh, pecivo, testenine in 29 % jajca. Pri tem vprašanju je bilo možnih več odgovorov, zato je skupni odstotek večji kot 100 %.

Preglednica 13: Najbolj prodajalni izdelki na tržnici Velenje

Kaj najpogosteje kupujete na tržnici?		
	Št. odgovorov	% – Veljavni
Meso in mesne izdelke	12	29 %
Mleko in mlečne izdelke	9	22 %
Sadje in pridelano sadje	13	32 %
Zelenjavo in pridelano zelenjavo	29	71 %
Poljščine (krompir, buče, žito)	5	12 %
Zelišča (sveža in suha)	1	2 %
Gobe (sveža in suha)	2	5 %
Gozdne sadeže (sveže in suhe)	1	2 %
Kruh, pecivo, testenine	11	27 %
Jajca	12	29 %
Drugo:	0	0 %

Vsi anketiranci so na vprašanje o kakovosti izdelkov odgovorili, da so popolnoma zadovoljni s kakovostjo. 73 % anketirancev je na vprašanje, kaj pogrešajo na tržnici, odgovorilo, da ne pogrešajo ničesar, medtem ko je preostalih 27 % večinoma odgovorilo, da pogrešajo ribe, brezglutenske izdelke, glasbo oz. radio, parkirne prostore za obiskovalce, ureditev in uvedbo HACCP-sistema. Eden izmed anketirancev je bil zelo negativno naravnani do pridelovalcev, saj je bil mnenja, da preprodajajo izdelke, kupljene v trgovinah, in jih označijo kot lastno pridelane. Predlagal je, da bi bilo treba uvesti nekakšen nadzor.

Na vprašanje, ali tudi sami pridelujejo hrano, jih je 56 % odgovorilo potrdilno. Od tega jih 29 % prideluje vso zelenjavo na vrtu, 7 % jih prideluje sadje, preostalih 20 % prideluje in predeluje tudi meso, čaje, vino ipd.

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

Na vprašanje, ali bi želeli, da je tržnica odprta bolj pogosto, jih je 63 % odgovorilo negativno. 32 % anketirancev obiskuje tržnice tudi v bližnjih mestih: Celju, Ljubljani, Mariboru, Žalcu in Šentjurju. Na vprašanje, ali jim je pomembno, da so pridelki na tržnici iz domačega okolja, so vsi odgovorili, da jim je to zelo pomembno. 37 % anketirancev je odgovorilo, da kupujejo pridelke tudi na kmetijah, ne samo na tržnicah.

Na vprašanje, ali menijo, da bo v prihodnosti povpraševanje po lokalni hrani večje, je samo en anketiranec odgovoril negativno, saj je bil mnenja, da bo cena imela pomembnejšo vlogo.

Preostali so menili, da bo povpraševanje po domači hrani večje in da se ljudje že zavedajo, kaj pomeni domača, lokalna, ekološko pridelana hrana. Vse pomembnejša bo sezonska hrana, ki prihaja iz lokalnih območjih in bo imela krajšo dobavno pot. Ljudje se bodo začeli zavedati, da je treba spodbujati lokalne pridelovalce s tem, da kupujejo njihove izdelke. Afere, kot so »poljsko meso« in podobne, so v ljudeh povzročile večje zanimanje in željo po lokalno pridelani hrani.

Slika 8: Velenjska tržnica – zgornji del

5.2.2 TRŽNICA V ŠOŠTANJU

Tržnico v Šoštanju smo obiskali dvakrat. Prvič, v marčevski soboti, smo srečali le enega prodajalca medu. Povedal je, da ob sobotah ni obiska, zato tudi pridelovalci ne pridejo ponujat svojih izdelkov. On vztraja, ker je to njegov hobi. Ljudje so navajeni, da je prisoten tudi ob

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

sobotah. Sicer je drugače zaposlen in si s pridelovanjem in prodajanjem medu zapolnjuje prosti čas. Po njegovem nasvetu smo tržnico obiskali še v petek, saj je takrat več pridelovalcev in obiskovalcev.

Občina Šoštanj je dobila novo pokrito tržnico marca 2016. Na njej je 10 stojnic, za katere je bilo predvideno, da se bodo na njih prodajali živilski in neživilski izdelki lokalnih in preostalih pridelovalcev (Šoštanj Turizem: tržnica ...).

Slika 9: Prazne stojnice

Kljub temu, da so obiski tržnice ob petkih večji, je obisk še vedno skromen. Na petek, 16. junija, so bile postavljene tri stojnice; ena s prodajalko jajc, različnega mesa in mesnih izdelkov, druga je prodajala samo meso in mesne izdelke, tretja pa sadje in zelenjavo.

Anketo je izpolnilo 13 žensk in 7 moških, od tega je bilo 8 zaposlenih in 12 upokojencev. Osnovno šolo jih je končalo 5, srednjo šolo 12, visoko šolo, VII. stopnjo, VIII stopnjo pa je imel po en anketiranec.

Preglednica 14: Anketirani po stopnji izobrazbe v občini Šoštanj

Dokončana izobrazba:		
Odgovori	Št. odgovorov	Odstotek
1 (OŠ)	5	25 %
2 (SŠ)	12	60 %
3 (Višja strokovna)	0	0 %
4 (Visoka šola)	1	5 %

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

5 (Univerzitetna diploma (VII. stopnja))	1	5 %
6 (VIII. stopnja in več)	1	5 %
Skupaj	20	100 %

Dva anketiranca sta bila stara od 21 do 30 let (10 %), 3 anketiranci so bili stari od 31 do 40 let (15 %), 2 od 41 do 50 let (10 %), 4 so bili stari od 51 do 60 let (20 %) in 9 jih je bilo starejših od 61 let. Povprečje starosti upokoјencev je bilo 68 let.

Preglednica 15: Potrošniki glede na starost v občini Šoštanj

Starost potrošnika:		
Odgovori	Št. odgovorov	Odstotek
1 (do 20 let)	0	0 %
2 (od 21 do 30 let)	2	10 %
3 (od 31 do 40 let)	3	15 %
4 (od 41 do 50 let)	2	10 %
5 (od 51 do 60 let)	4	20 %
6 (nad 61 let)	9	45 %
Skupaj	20	100 %

Pogostost obiska: eden je odgovoril dvakrat do trikrat na teden (5 %), 17 jih je odgovorilo enkrat tedensko (85 %) in 2 sta rekla enkrat mesečno (10 %).

Meso in mesne izdelke najpogosteje kupuje 9 (45 %) anketirancev, mleko in mlečne izdelke 1 (5 %), sadje in pridelano sadje 12 anketirancev (60 %), zelenjavo in predelano zelenjavo 11 (55 %), poljščine, kot so krompir, buča, žita, 2 anketiranca (10 %), kruh, peciva in testenine 3 anketiranci (5 %), prav tako 3 (15 %) anketiranci najpogosteje kupujejo jajca.

Preglednica 16: Najbolj prodajani izdelki na tržnici Šoštanj

Kaj najpogosteje kupujete na tržnici?	Št. odgovorov	% – Veljavni
Meso in mesne izdelke	9	45 %
Mleko in mlečne izdelke	1	5 %
Sadje in pridelano sadje	12	60 %
Zelenjavo in pridelano zelenjavo	11	55 %
Poljščine (krompir, buče, žito)	2	10 %
Zelišča (sveža in suha)	0	0 %
Gobe (sveža in suha)	0	0 %
Gozdne sadeže (sveže in suhe)	1	5 %
Kruh, pecivo, testenine	3	15 %
Jajca	2	10 %
Drugo:	0	0 %

Od 20 anketirancev jih je 19 zadovoljnih s kakovostjo izdelkov. 9 (45 %) jih na tržnici ne pogreša ničesar, medtem ko 11 (55 %) anketirancev pogreša večjo ponudbo in večje število prodajalcev. Na vprašanje, ali tudi sami pridelujejo, jih je 15 ali 75 % odgovorilo potrdilno. Pridelujejo med, kruh, kis, sirupe, zelenjavo, jajca, sadje, poljščine ipd.

14 ali 70 % anketirancev je izjavilo, da bi želelo, da je tržnica odprta pogosteje. Enak odstotek jih je odgovorilo z da na vprašanje, ali obiščejo tržnice tudi v bližnjih mestih, v Celju in Velenju.

Vsem 20 anketirancem je zelo pomembno, da so izdelki na tržnicah iz domačega okolja. 11 ali 55 % jih je reklo tudi, da kupujejo izdelke tudi na kmetijah, ne samo na tržnicah. Vsi so bili mnenja, da bo povpraševanje po domači hrani v prihodnosti večje, kot je trenutno, in sicer zaradi večje ozaveščenosti ljudi, saj bodo začeli bolj spoštovati hrano, krajšo dobavno pot in bodo vse bolj želeli vedeti, kaj jedo.

Anketiranci so negativno ocenili tržnico predvsem zaradi zaprte konstrukcije. Menijo, da je to razlog, da je ljudje ne obiskujejo. So tudi mnenja, da bi bilo bolje, če bi bila postavitve tržnice enaka kot v Velenju. S spodnji fotografij je razvidno, da pridelovalci raje postavijo svoje stojnice zunaj tržnice, saj je zaradi večjega števila mimoidočih prodaja večja.

Prodajalci so povedali, da je obisk približno enak vsak petek ali soboto. Ljudje preprosto raje obiščejo tržnico v Velenju, saj vedo, da je tam ponudba večja.

Slika 10: Stojnica zunaj tržnice

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

Slika 11: Avto, postavljen pred tržnico

Slika 12: Edina stojnica znotraj tržnice

5.2.3 TRŽNICA V ŠMARTNEM OB PAKI

Tržnica v Šmartnem ob Paki je odprta vsako tretjo soboto v mesecu od 9. do 11. ure. Obiskali smo jo dvakrat, ob prvem obisku sta bili postavljeni dve stojnici, ob drugem obisku samo ena. Na prvi je bila prodaja mesa in mesnih izdelkov, na drugi prodaja medu. Obiskovalcev je bilo zelo malo. Dva meseca pozneje smo tržnico ponovno obiskali. Srečali smo samo prodajalca z medom.

Uspelo nam je anketirati 11 kupcev, 7 žensk in 4 moške. Dva sta bila študenta, 4 so bili zaposleni, 1 brezposeln, 3 so bili upokojenci. Osnovnošolsko izobrazbo sta imela 2 anketiranca (18 %), srednješolsko izobrazbo jih je končalo 7 (64 %), visoko šolo je zaključil 1 anketiranec (9 %).

Preglednica 17: Anketirani po stopnji izobrazbe v Šmartnem ob Paki

Dokončana izobrazba:		
Odgovori	Št. odgovorov	Odstotek
1 (OŠ)	2	18 %
2 (SŠ)	7	64 %
3 (Višja strokovna)	1	9 %
4 (Visoka šola)	1	9 %
5 (Univerzitetna diploma (VII. stopnja))	0	0 %
6 (VIII. stopnja in več)	0	0 %
Skupaj	11	100 %

4 (36 %) anketiranci so bili stari med 21 in 30 let, 3 (27 %) med 51 in 60 let ter 4 (36 %) nad 61 let.

Preglednica 18: Potrošniki glede na starost v Šmartnem ob Paki

Starost potrošnika:		
Odgovori	Št. odgovorov	Odstotek
1 (do 20 let)	0	0 %
2 (od 21 do 30 let)	4	36 %
3 (od 31 do 40 let)	0	0 %
4 (od 41 do 50 let)	0	0 %
5 (od 51 do 60 let)	3	27 %
6 (nad 61 let)	4	36 %
Skupaj	11	100 %

8 anketirancev obiše tržnico v Šmartnem ob Paki enkrat na mesec. Preostali 3 anketiranci jo obišejo bolj pogosto, saj obiskujejo tudi tržnice v bližnjih mestih.

Obiskovalci te tržnice najpogosteje kupijo meso in mesne izdelke (55 %), potem med, ostale dobrine pa kupijo na tržnicah v bližnjih mestih.

Preglednica 19: Najbolj prodajani izdelki na tržnici Šmartno ob Paki

Kaj najpogosteje kupujete na tržnici?		
Podvprašanja	Enote	
	Št. odgovorov	% – Veljavni
Meso in mesne izdelke	6	55 %
Mleko in mlečne izdelke	0	0 %
Sadje in pridelano sadje	1	9 %
Zelenjavo in pridelano zelenjavo	0	0 %
Poljščine (krompir, buče, žito)	0	0 %
Zelišča (sveža in suha)	0	0 %
Gobe (sveža in suha)	1	9 %
Gozdne sadeže (sveže in suhe)	0	0 %
Kruh, pecivo, testenine	1	9 %
Jajca	0	0 %
Drugo:	8	73 %

Na vprašanje, ali so zadovoljni s kakovostjo izdelkov, so vsi odgovorili pozitivno. 6 (55 %) vprašanih na tržnici ne pogaša ničesar, medtem ko si preostalih 5 (45 %) želi večjo izbiro oz. ponudbo izdelkov.

8 (73 %) anketiranih doma prideluje tudi samih, in sicer sadje, med, vso zelenjavo, meso ipd. Na vprašanje, ali bi želeli, da je tržnica pogosteje odprta, jih je 8 odgovorilo pritrdilno, medtem ko so preostali 3 z delovnim časom zadovoljni. Obiskovalci nimajo potrebe, da bi bila tržnica odprta pogosteje, saj je Šmartno ob Paki majhno naselje, kjer si ljudje sami pridelujejo svojo hrano. 10 anketirancev je reklo, da obiščejo tržnice tudi v bližnjih mestih, npr. v Velenju, Žalcu, Celju.

Vsem je zelo pomembno, da so izdelki, ki jih kupijo na tržnicah, iz domačega okolja. Vsi anketiranci so tudi mnenja, da bo v prihodnosti povpraševanje po domači hrani večje, kot je danes, saj se ljudje začenjajo zavedati pomena domače hrane, lokalne oskrbe in krajše dobave poti pridelkov.

Slika 13: Ena stojnica na tržnici v Šmartnem ob Paki

5.2.4 PREOSTALE TRŽNICE

Izpolnili smo 29 anket v Gornjem Gradju in Nazarjah, saj smo želeli izvedeti, kako delujejo tržnice tam v primerjavi z raziskovanim območjem. Ugotovitve so podobne. V Nazarjah je na tržnici, odprti med od 9. in 11. uro vsako soboto, 5 stojnic. Prodajalci so povedali, da prihajajo samo stalni kupci, pridelovalci pridejo večinoma zaradi medsebojne družbe. To tržnico smo obiskali dvakrat. Prvič smo izpolnili samo par anket, drugič pa je bila sobota, ko so prodajali butare in je bilo več kupcev. Ti so večinoma prišli zaradi učenja izdelave butare, sicer tržnice ne obišejo. V Gornjem Gradju je slabši obisk. »Tržnica« je postavljena pred info točko. Kot vidimo na fotografiji št. 14, je bila postavljena ena stojnica, druga prodaja je bila iz avta. Prodajalci/ponudniki imajo samo stalne kupce. Večinoma prodajo vse, kar prinesejo, ker vedo, kaj potrošniki iščejo. V občinskem načrtu je nova tržnica.

Slika 14: Tržnica v Gornjem Gradu

5.3 NOSILCI DOPOLNILNIH DEJAVNOSTI NA KMETIJAH

Preglednica 20: Nosilci dopolnilne dejavnosti na kmetijah v občini Velenje

Št.	Nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji	Glavna dejavnost	Šifra dejavnosti	Druge dejavnosti	Šifra dejavnosti
1.	ALENKA KLANČNIK	Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390	Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320
2.	AMADEJA LEMEŽ JESENIČNIK	Proizvodnja lesene embalaže	16.240	Storitve za rastlinsko pridelavo	01. 610
				Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290
				Urejanje in vzdrževanje zelenih površin in okolice	81.300
3.	AMALIJA SUŠEC	Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	10.710	Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320
				Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390
				Proizvodnja testenin	10.730
				Proizvodnja začimb, dišav in drugih dodatkov	10.840
4.	BORIS VERDEV	Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390	/	/
5.	DANILO UŠEN	Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290	/	/
6.	DARJA MIKLAVŽINA	Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	10.710	Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320
				Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390
				Proizvodnja testenin	10.730
				Predelava kave in čaja	10.830

				Proizvodnja začimb, dišav in drugih dodatkov	10.840
				Proizvodnja drugih prehrabnih izdelkov, drugje nerazvrščenih	10.890
				Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje	85.590
7.	FRANC ČANČ	Proizvodnja začimb, dišav in drugih dodatkov	10.840	Proizvodnja drugih prehrabnih izdelkov, drugje nerazvrščenih	10.890
				Proizvodnja žganih pijač	11.010
				Proizvodnja sadnih vin in podobnih fermentiranih pijač	11.030
				Drugje nerazvrščene predelovalne dejavnosti	32.990
8.	GASPER PEČEČNIK	Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290	Storitve za rastlinsko pridelavo	01. 610
9.	GORDANA BILES	Turistične kmetije s sobami	55.202	/	/
10.	IVAN KRENKER	Proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja	16.290	Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	16.100
				Proizvodnja lesene embalaže	16.240
11.	JANICA KRT	Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320	Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390
12.	JERNEJ KNEŽEVIĆ	Storitve za rastlinsko pridelavo	01. 610	Sečnja	02. 200
				Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	16.100
				Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290
13.	JOŽE VIRBNIK	Druge nerazvrščene dejavnosti za prosti čas	93.299	/	/
14.	JOŽEFA POLAK	Trgovina na drobno v cvetličarnah	47.761	/	/
15.	KARLI CEVZAR	Sečnja	02. 200	Gojenje gozdov in druge gozdarske dejavnosti	02. 100
				Storitve za gozdarstvo	02. 400
				Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	16.100
				Proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja	16.290

16.	MARJAN POGOREVC	Druga proizvodnja električne energije	35.119	/	/
17.	MARKO JEVŠNIK	Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390	/	/
18.	MARKO KARNIČNIK	Proizvodnja mesnih izdelkov	10.130	Proizvodnja mesa, razen perutninskega	10.110
				Proizvodnja perutninskega mesa	10.120
				Turistične kmetije brez sob	56.105
19.	MARKO MEŽA	Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	16.100	Sečnja	02. 200
				Storitve za gozdarstvo	02. 400
				Proizvodnja lesene embalaže	16.240
				Proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja	16.290
20.	MATEJA JAVORNIK	Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390	Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320
				Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	10.710
				Proizvodnja testenin	10.730
21.	MIHA PEČEČNIK	Sečnja	02. 200	Storitve za gozdarstvo	02. 400
22.	RAJKO ARLIČ	Druge nerazvrščene dejavnosti za prosti čas	93.299		
23.	SILVO KRENKER	Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290		
24.	STANKO HRIBERNIK	Sečnja	02. 200	Storitve za rastlinsko pridelavo	01. 610
				Storitve za gozdarstvo	02. 400
				Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	16.100
				Proizvodnja lesene embalaže	16.240
				Proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja	16.290
				Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290
Urejanje in vzdrževanje zelenih površin in okolice	81.300				

25.	TATJANA KOČMAN	Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	10.710	Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320
				Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390
				Proizvodnja testenin	10.730
26.	TOMAŽ DREV	Turistične kmetije brez sob	56.105	Proizvodnja mesa, razen perutninskega	10.110
				Proizvodnja perutninskega mesa	10.120
				Proizvodnja mesnih izdelkov	10.130
				Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320
				Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390
				Proizvodnja žganih pijač	10.010
				Proizvodnja sadnih vin in podobnih fermentiranih pijač	11.030
				Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje	85.590
				Umetniško ustvarjanje	90.030
				Dejavnosti muzejev	91.020
				Druge nerazvrščene dejavnosti za prosti čas	93.299
27.	UROŠ DREV	Turistične kmetije s sobami	55.202	/	/
28.	ZDENKA OROZEL	Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	10.710	Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320
				Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390
				Mlinarstvo	10.610
				Proizvodnja testenin	10.730
				Pridelava čaja in kave	10.830
				Proizvodnja začimb, dišav in drugih dodatkov	10.840

				Proizvodnja drugih prehrabnih izdelkov, drugje nerazvrščenih	10.890
				Trgovina na drobno v cvetličarnah	47.761
				Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje	85.590
29.	ZVONKA OBLAK	Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390	Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320
				Proizvodnja olj in maščob	10.410
				Mlinarstvo	10.610
				Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	10.710
				Proizvodnja testenin	10.730
				Pridelava čaja in kave	10.830
				Proizvodnja začimb, dišav in drugih dodatkov	10.840
				Proizvodnja drugih prehrabnih izdelkov, drugje nerazvrščenih	10.890
				Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje	85.590

(Vir: AJPES)

Preglednica 21: Nosilci dopolnilne dejavnosti na kmetijah v občini Šoštanj

Št.	Nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji	Glavna dejavnost	Šifra dejavnosti	Druge dejavnosti	Šifra dejavnosti
1.	ALOJZ HRIBERŠEK	Turistične kmetije brez sob	56.105	/	/
2.	BOJAN KRT	Proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja	16.290	Sečnja	02. 200
				Proizvodnja lesene embalaže	16.240

3.	BOŠTJAN MERŽNAR	Proizvodnja električne energije v hidroelektrarnah	35.111	Storitve za rastlinsko pridelavo	01. 610
				Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	10.710
4.	BOŽIDAR DVORNIK	Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290	Storitve za rastlinsko pridelavo	01. 610
5.	GREGOR ROČNIK	Mlekarstvo in sirarstvo	10.510	Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320
				Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390
				Trgovina na drobno na stojnicah in tržnicah z živili, pijačami in tobačnimi izdelki	47.810
				Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje	85.590
6.	HEDVIKA DELOPST	Turistične kmetije s sobami	55.202	/	/
7.	IRENA VIDEMŠEK	Mlekarstvo in sirarstvo	10.510	/	/
8.	IVICA ŠPEH	Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290	/	/
9.	JAKOB NAPOTNIK	Proizvodnja mesa, razen perutninskega	10.110	Proizvodnja perutninskega mesa	10.120
				Proizvodnja mesnih izdelkov	10.130
				Mlekarstvo in sirarstvo	10.510
				Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje	85.590
10.	JANEZ JELEN	Storitve za rastlinsko pridelavo	01. 610	Sečnja	02. 200
				Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290

11.	JOŽE RAMŠAK	Proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja	16.290	Stavbno mizarstvo in tesarstvo	16.230
12.	LAURA APAT	Turistične kmetije s sobami	55.202	/	/
13.	MARKO MEDVED	Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	16.100	Storitve za rastlinsko pridelavo	01. 610
				Sečnja	02. 200
				Proizvodnja lesene embalaže	16.240
				Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290
14.	MARTIN LENKO	Storitve za rastlinsko pridelavo	01. 610	Sečnja	02. 200
				Storitve za gozdarstvo	02. 400
				Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290
15.	MARTINA BOROVIK	Mlekarstvo in sirarstvo	10.510	Proizvodnja mesa, razen perutninskega	10.110
				Proizvodnja perutninskega mesa	10.120
				Proizvodnja mesnih izdelkov	10.130
				Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	10.710
				Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290
16.	MARTINA PRAZNIK -KRANJAC	Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320	Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390
				Mlinarstvo	10.610
17.	MATEJA KAVŠAK	Druga proizvodnja električne energije	35.119	/	/
18.	MIRAN MEH	Proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja	16.290	Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	16.100
19.	MIRAN PODVRATNIK	Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	16.100	Proizvodnja lesene embalaže	16.240
				Proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja	16.290

20.	MOJCA TURNŠEK	Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320	Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390
				Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	10.710
21.	ROMAN REZONIČNIK	Proizvodnja električne energije v hidroelektrarnah	35.111	/	/
22.	SIMON MENIH	Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	16.100	Proizvodnja lesene embalaže	16.240
				Proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja	16.290
23.	TOMISLAV SPITAL	Proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja	16.290	Storitve za rastlinsko pridelavo	01. 610
				Sečnja	02. 200
				Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	16.100
				Proizvodnja lesene embalaže	16.240
				Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290

(Vir: AJPES)

Preglednica 22: Nosilci dopolnilne dejavnosti na kmetijah v občini Šmartno ob Paki

Št.	Nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji	Glavna dejavnost	Šifra dejavnosti	Druge dejavnosti	Šifra dejavnosti
1.	ALEŠ POPRASK	Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	16.100	Storitve za rastlinsko pridelavo	01. 610
				Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320
				Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390
				Mlinarstvo	10.610
				Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	10.710
				Proizvodnja testenin	10.730
				Proizvodnja čaja in kave	10.830
				Proizvodnja začimb, dišav in drugih dodatkov	10.840
				Proizvodnja drugih prehrabnih izdelkov, druge nerazvrščenih	10.890
				Proizvodnja lesene embalaže	16.240
				Proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja	16.290
				Trgovina na debelo s cvetjem in rastlinami	46.220
				Trgovina na debelo s sadjem in zelenjavo	46.310
				Trgovina na debelo z mesom in mesnimi izdelki	46.320
Trgovina na debelo z mlekom, mlečnimi izdelki, jajci, jedilnimi olji in maščobami	46.330				

				Trgovina na debelo s sladkorjem, čokolado, sladkornimi izdelki	46.360
				Trgovina na drobno na stojnicah in tržnicah z živili, pijačami in tobačnimi izdelki	47.810
				Trgovina na drobno po pošti ali po internetu	47.910
				Druga trgovina na drobno zunaj prodajaln, stojnic in tržnic	47.990
				Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290
				Urejanje in vzdrževanje zelenih površin in okolice	81.300
				Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje	85.590
				Druge nerazvrščene dejavnosti za prosti čas	93.299
2.	ANA MARIJA NOVAK	Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390	Proizvodnja mesa, razen perutninskega	10.110
				Proizvodnja perutninskega mesa	10.120
				Proizvodnja mesnih izdelkov	10.130
				Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	10.710
				Proizvodnja testenin	10.730
3.	KATJA JUVAN GOLOB	Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	10.710	Mlinarstvo	10.610
				Proizvodnja testenin	10.730
4.	KLEMEN RAMŠAK	Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	16.100	Storitve za rastlinsko pridelavo	01. 610
				Sečnja	02. 200
				Stavbno mizarstvo in tesarstvo	16.230
				Proizvodnja lesene embalaže	16.240

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

				Proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja	16.290
5.	KRISTINA KOCUVAN	Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	10.710	Predelava in konzerviranje krompirja	10.310
				Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov	10.320
				Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave	10.390
				Proizvodnja začimb, dišav in drugih dodatkov	10.840
6.	MATJAŽ KRAJSEK	Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290	/	/
7.	MIHAEL FAJFAR	Turistične kmetije brez sob	56.105	/	/
8.	PETER HORVAT	Turistične kmetije brez sob	56.105	/	/
9.	PETER REMENIH	Proizvodnja električne energije v hidroelektrarnah	35.111	/	/
10.	ROMAN KOLAR	Druga proizvodnja električne energije	35.119		
11.	TILEN DROFELNIK	Storitve za rastlinsko pridelavo	01. 610	Sečnja	02. 200
				Žaganje, skobljanje in impregniranje lesa	16.100
				Čiščenje cest in drugo čiščenje	81.290

(Vir: AJPES)

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

Preglednica 23: Primerjava med nosilci glavnih dopolnilnih dejavnosti (NDD) na raziskovalnem območju glede na vrsto, ki je pomembna za lokalno pridelano hrano

OBČINE	SKU PAJ NDD	Druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave		Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic		Proizvodnja začimb, dišav in drugih dodatkov		Proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov		Storitve za rastlinsko pridelavo		Proizvodnja mesnih izdelkov		Mlekarstvo in sirarstvo		Proizvodnja mesa, razen perutninskega	
		Št. NDD	(%)	Št. NDD	(%)	Št. NDD	(%)	Št. NDD	(%)	Št. NDD	(%)	Št. NDD	(%)	Št. NDD	(%)	Št. NDD	(%)
MO VELENJE	29	5	17,2	4	13,8	1	3,4	1	3,4	1	3,4	1	3,4	0	0	0	0
ŠOŠTANJ	23	0	0	0	0	0	0	2	8,7	2	8,7	0	0	3	13,0	1	4,3
ŠMARTNO OB PAKI	11	1	9,0	2	18,0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0

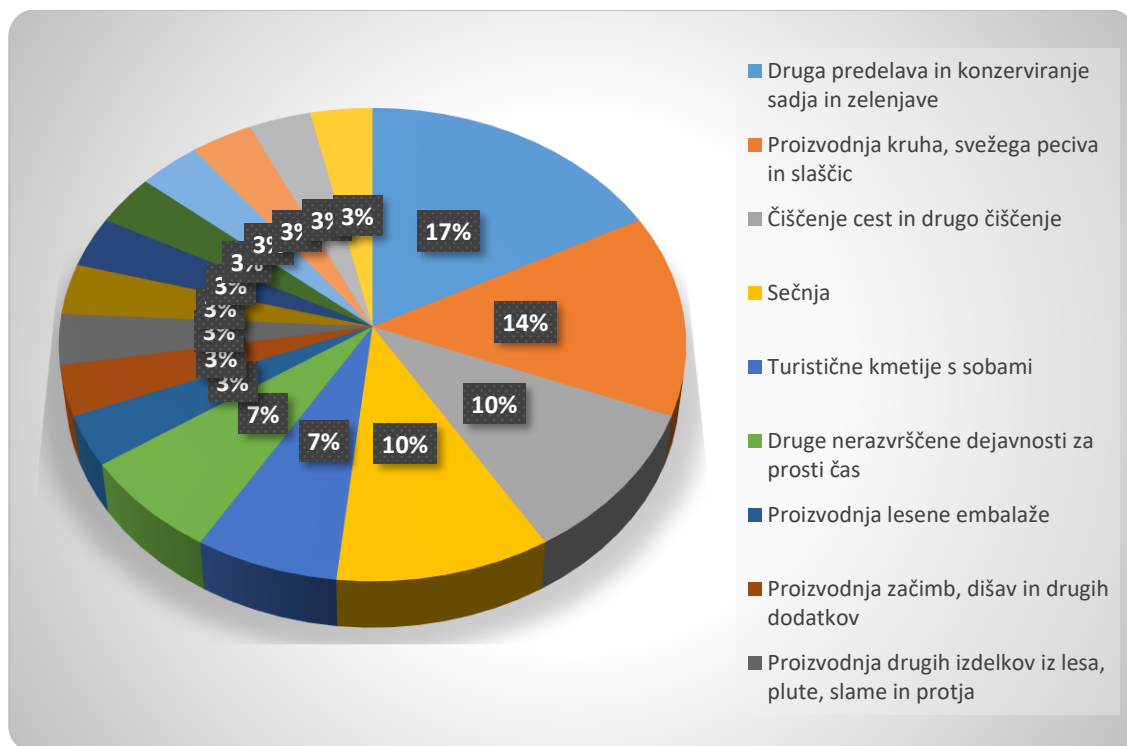
Od 29 NDD v občini Velenje, se jih 13 ukvarja s pridelavo, ki je pomembna za lokalno hrano. V Šoštanju se s pridelavo, ki je pomembna za lokalno hrano ukvarja 8 NDD od skupno 23. Od tega se v Šoštanju 3 NDD ukvarjajo z mlekarstvom in sirarstvom, medtem ko se v drugih dveh občinah s tem ne ukvarja nihče. V Šmartnem ob Paki se 4 od 11 NDD ukvarjajo s pridelavo, ki je pomembna za lokalno pridelano hrano.

5.3.1 MO VELENJE

Na AJPES smo med nosilce dopolnilnih dejavnosti za občino Velenje našli 29 oseb. Od 29 kmetij, ki imajo prijavljeno dopolnilno dejavnost, se jih deset ukvarja samo z eno izmed spodnjih dejavnosti:

- proizvodnja lesene embalaže – (16.240),
- proizvodnja začimb, dišav in drugih dodatkov – (10.840),
- proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja – (16.290),
- proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov – (10.320),
- storitve za rastlinsko pridelavo – (01. 610),
- trgovina na drobno v cvetličarnah – (47.761),
- druga proizvodnja električne energije – (35.119),
- proizvodnja mesnih izdelkov – (10.130),
- žaganje, skobljanje in impregniranje lesa – (16.100),
- turistične kmetije brez sob – (56.105).

Tri kmetije imajo za glavno dejavnost čiščenje cest in drugo čiščenje (81.290), tri kmetije sečnja (02.200), dve kmetiji se dodatno ukvarjata s turističnimi sobami (55.202), dve kmetiji z drugimi nerazvrščenimi dejavnostmi za prosti čas (93.299), nato imajo štiri kmetije kot glavno dopolnilno dejavnost proizvodnjo kruha, svežega peciva in slaščic (10.710), pet kmetij se ukvarja z drugo predelavo in konzerviranjem sadja in zelenjave (10.390).

Graf 10: Prikaz glavnih dopolnilnih dejavnosti v MO Velenje

19 kmetij sočasno z glavnimi dopolnilnimi dejavnostmi opravlja oz. ima prijavljene še dodatne dejavnosti, medtem ko se deset kmetij ukvarja samo z glavno dopolnilno dejavnostjo.

Od teh 19 kmetij se z drugo predelavo in konzerviranjem sadja in zelenjave ukvarja samo šest kmetij. Med njimi ima pet tudi dovoljenje za proizvodnjo sadnih in zelenjavnih sokov, skupno

pa jih ima dovoljenje za proizvodnjo sadnih in zelenjavnih sokov osem. Tri kmetije imajo dovoljenje za storitve za rastlinsko pridelavo, tri kmetije za čiščenje cest in drugo čiščenje, dve za urejanje in vzdrževanje zelenih površin in okolice, šest kmetij za proizvodnjo testenin, štiri kmetije za proizvodnjo začimb, dišav in drugih dodatkov, tri kmetije za proizvodnjo kave in čaja, štiri kmetije za proizvodnjo drugih prehranskih izdelkov, drugje nerazvrščenih, štiri kmetije za drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje, dve kmetiji za proizvodnjo žganih pijač, dve kmetiji za proizvodnjo sadnih vin in podobnih fermentiranih pijač, štiri kmetije za žaganje, skobljanje in impregniranje lesa, tri kmetije za proizvodnjo lesene embalaže, dve kmetiji za sečnjo, štiri kmetije za storitve za gozdarstvo, štiri kmetije za proizvodnjo drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja, dve kmetiji za proizvodnjo mesa, razen perutninskega, dve kmetiji za proizvodnjo perutninskega mesa, dve kmetiji za proizvodnjo kruha, svežega peciva in slaščic, dve za mlinarstvo. Po ena kmetija za naslednje dejavnosti:

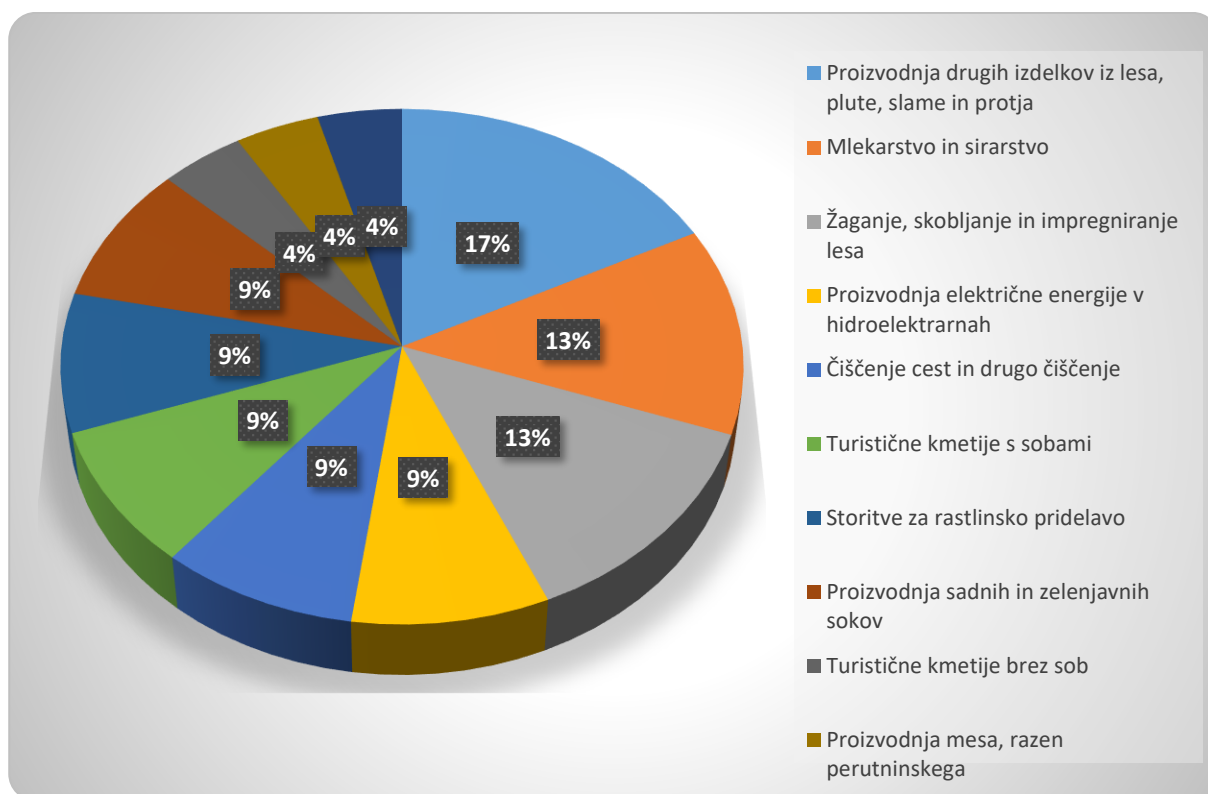
- drugje nerazvrščene predelovalne dejavnosti,
- gojenje gozdov in druge gozdarske dejavnosti,
- turistične kmetije brez sob,
- umetniško ustvarjanje,
- proizvodnja mesnih izdelkov,
- dejavnosti muzejev,
- druge nerazvrščene dejavnosti za prosti čas,
- trgovina na drobno v cvetličarnah,
- proizvodnja olj in maščob.

5.3.2 OBČINA ŠOŠTANJ

V občini Šoštanj je 23 kmetij, ki imajo prijavljeno dopolnilno dejavnost. Od teh kmetij se štiri ukvarjajo s proizvodnjo drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja (16.290), tri kmetije se ukvarjajo z mlekarstvom in sirarstvom (10.510), tri kmetije z žaganjem, skobljanjem in impregniranjem lesa (16.100). Po dve kmetiji se ukvarjata izključno z eno izmed spodnjih glavnih dejavnosti:

- proizvodnja električne energije v hidroelektrarnah (35.111),
- čiščenje cest in drugo čiščenje (81.290),
- turistične kmetije s sobami (55.202),
- storitve za rastlinsko pridelavo (01.610),
- proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov (10.320).

Preostale tri kmetije se posamično ukvarjajo z naslednjimi dejavnostmi: turistične kmetije brez sob (56.105), proizvodnja mesa, razen perutninskega (10.110) in druga proizvodnja električne energije (35.119).

Graf 11: Prikaz glavnih dopolnilnih dejavnosti v občini Šoštanj

Šest kmetij se ukvarja samo z glavno dopolnilno dejavnostjo in nima prijavljene nobene druge dopolnilne dejavnosti. Med dopolnilnimi dejavnostmi se pet kmetij ukvarja s sečnjo, pet s proizvodnjo lesne embalaže, štiri s storitvami za rastlinsko pridelavo, tri s proizvodnjo kruha, svežega peciva in slaščic, tri z drugo predelavo in konzerviranjem sadja in zelenjave, dve z drugje nerazvrščenim izobraževanjem, izpopolnjevanjem in usposabljanjem, dve s proizvodnjo perutninskega mesa, dve s proizvodnjo mesnih izdelkov, pet s čiščenjem cest in drugim čiščenjem, dve z žaganjem, skobljanjem in impregniranjem lesa in po ena kmetija z naslednjimi dopolnilnimi dejavnostmi:

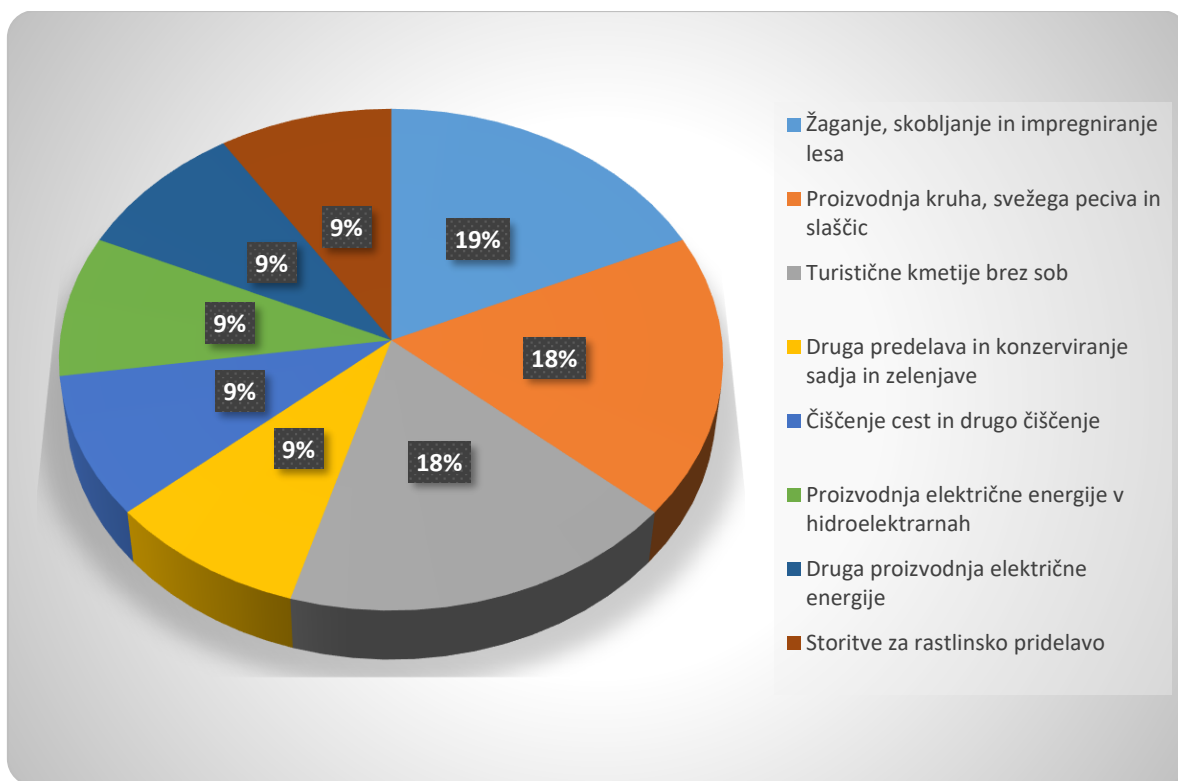
- proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov,
- trgovina na drobno na stojnicah in tržnicah z živili, pijačami in tobaknimi izdelki,
- mlekarstvo in sirarstvo,
- stavbno mizarstvo in tesarstvo,
- storitve za gozdarstvo,
- proizvodnja mesa, razen perutninskega,
- mlinarstvo,
- proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja.

5.3.3 OBČINA ŠMARTNO OB PAKI

V občini Šmartno ob Paki je enajst kmetij z dopolnilno dejavnostjo. Ukvarjajo se z osmimi različnimi dejavnostmi. Po dve kmetiji se ukvarjata z žaganjem, skobljanjem in impregniranjem lesa (16.100), proizvodnjo kruha, svežega peciva in slaščic (10.710), dve sta turistični kmetiji brez sob (56.105), pet kmetij se ukvarja izključno z eno izmed naslednjih dejavnosti:

- druga predelava in konzerviranje sadja in zelenjave (10.390),

- čiščenje cest in drugo čiščenje (81.290),
- proizvodnja električne energije v hidroelektrarnah (35.111),
- druga proizvodnja električne energije (35.119),
- storitve za rastlinsko pridelavo (01.610).

Graf 12: Prikaz glavnih dopolnilnih dejavnosti v občini Šmartno ob Paki

Kot dopolnilno dejavnost imata dve kmetiji prijavljene storitve za rastlinsko pridelavo, dve proizvodnjo sadnih in zelenjavnih sokov, dve drugo predelavo in konzerviranje sadja in zelenjave, dve mlinarstvo, dve proizvodnjo kruha, svežega peciva in slaščic, tri proizvodnjo testenin, dve proizvodnjo začimb, dišav in drugih dodatkov, dve proizvodnjo lesene embalaže, dve proizvodnjo drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja, dve čiščenje cest in drugo čiščenje, dve sečnjo. Po ena kmetija pa naslednjo dejavnost:

- proizvodnja čaja in kave,
- proizvodnja drugih prehranskih izdelkov, drugje nerazvrščenih,
- trgovina na debelo s cvetjem in rastlinami,
- trgovina na debelo s sadjem in zelenjavo,
- trgovina na debelo z mesom in mesnimi izdelki,
- trgovina na debelo z mlekom, mlečnimi izdelki, jajci, jedilnimi olji in maščobami,
- trgovina na debelo s sladkorjem, čokolado, sladkornimi izdelki,
- trgovina na drobno na stojnicah in tržnicah z živili, pijačami in tobačnimi izdelki,
- trgovina na drobno po pošti ali po internetu,
- druga trgovina na drobno zunaj prodajaln, stojnic in tržnic,
- urejanje in vzdrževanje zelenih površin in okolice,
- drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje,
- druge nerazvrščene dejavnosti za prosti čas,
- proizvodnja mesa, razen perutninskega,
- proizvodnja perutninskega mesa,

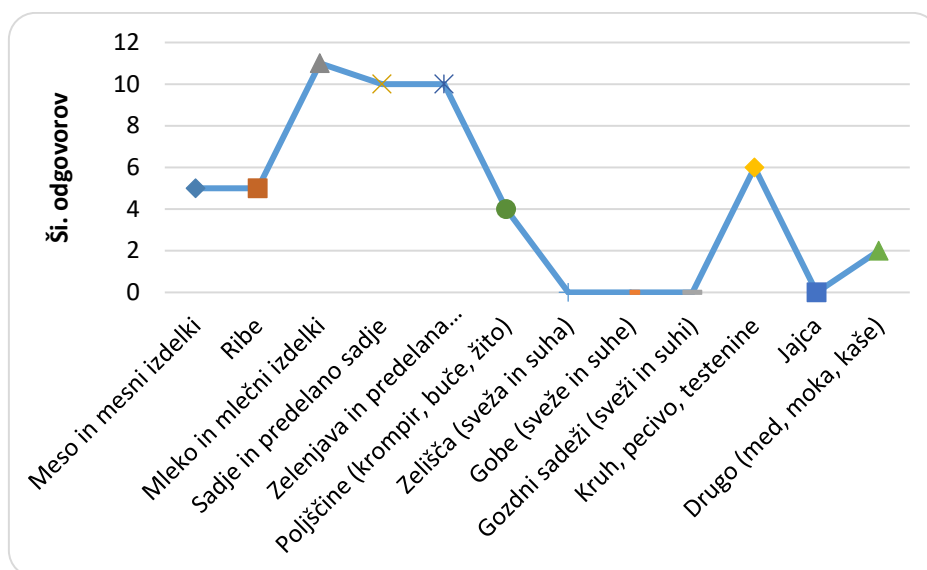
- proizvodnja mesnih izdelkov,
- stavbno mizarstvo in tesarstvo,
- predelava in konzerviranje krompirja,
- žaganje, skobljanje in impregniranje lesa.

5.4 ANKETIRANJE JAVNIH ZAVODOV

Dva javna zavoda nista želela izpolniti vseh vprašanj, ker sta bila mnenja, da je anketa prezahtevna. Prav tako nam v eni od šol niso mogli podati podatkov o oceni mesečne potrebe zavoda po pridelkih, ker je bila oseba, zadolžena za to področje, odstotna. Osnovne podatke, kot so: kje kupujejo lokalne proizvode, število pridelovalcev in predelovalcev, s katerimi sodelujejo, ter zadovoljstvo s kakovostjo izdelkov, smo dobili v tajništvu tega zavoda. OŠ Bratov Letonja in Vrtec Sonček v Šmartnem ob Paki sta združena v en zavod, anketo pa nam je izpolnil skupni vodja prehrane.

En javni zavod sodeluje z 12 pridelovalci in predelovalci, kar je največje število, v obratni smeri pa smo imeli zavod, ki sodeluje samo z dvema pridelovalcema. Povprečno javni zavodi sodelujejo s sedmimi pridelovalci in predelovalci. Na vprašanje, ali so zadovoljni s kakovostjo izdelkov, je samo en zavod odgovoril, da niso zadovoljni, saj kakovost ni vedno takšna, kot je bilo obljubljeno. Prestali zavodi so zadovoljni in kot razloge za svoje zadovoljstvo so našli: hitra dostava, izdelki so sveži in kakovostni, odpada je malo, otroci dobro sprejemajo hrano.

Zanimalo nas je, katere izdelke pri lokalnih pridelovalcih kupujejo najpogosteje. Vseh 11 javnih zavodov lokalno kupuje mleko in mlečne proizvode, 10 jih kupuje tudi sadje in predelano sadje ter zelenjavo in predelano zelenjavo. Iz grafa 13 je razvidno, od vprašani zavodi pri lokalnih pridelovalcih redko kupujejo zelišča, gozdne sadeže, gobe in jajca. Na vprašanje, zakaj pri lokalnih pridelovalcih kupijo tako malo pridelkov, so večinoma odgovorili, da so cene neprimerljivo višje kot v trgovini. Eden izmed vodij prehrane je za primerjavo izpostavil ceno govejih hrenovk pri lokalnih pridelovalcih, ki znaša 10 EUR, medtem ko cena v trgovini znaša okoli 3 EUR. Naslednji primer oz. težava je zagotoviti zadostno število jajc, ki jih zavod potrebuje in jih lokalni pridelovalci ne morejo zagotoviti, zato je zavod prisiljen kupovati v trgovini oz. zunaj lokalnega območja.

Graf 13: Pridelki, ki jih vprašani javni zavodi najpogosteje kupujejo pri lokalnih zavodih

Šole, vrtci, domovi za starejše in drugi javni zavodi morajo hrano kupiti prek javnega naročanja. Prek javnih naročil lahko izločijo sklope živil, za katere dobijo lokalne ponudnike, kar pomeni, da lahko kupijo 20 % vrednosti vseh živil neposredno pri lokalnih kmetih, zadrugah in drugih lokalnih ponudnikih (Šubic P., 2018).

Raziskali smo, kako javni zavodi kupujejo pridelke. V vseh zavodih naročajo brez postopka javnega naročanja v višini do 20 % vseh javnih naročil. Dejanski povprečni delež takšnih naročil pri vprašanih zavodih je 14,5 %, en javni zavod pa smo izločili iz povprečja, saj nam ni podal tega podatka. Zanimalo nas je, koliko ti odstotki dejansko pomenijo denarnih sredstev. Odgovor nam je dalo 6 zavodov, povprečje finančnih sredstev pa znaša 20.400 EUR. Preostali zavodi nam niso znali odgovoriti brez vpogleda v računsko knjigo oz. brez nadaljnjih izračunov. Pet anketirancev poleg načela kratkih verig uporablja tudi spletni portal za javno naročanje. V dveh izmed petih so povedali, da razpis objavijo štiri mesece pred iztekom obdobja tekočega javnega razpisa na nacionalnem in evropskem portalu javnih naročil oz. vsaka tri leta.

Pet javnih zavodov kupuje meso in mesne izdelke pri lokalnih pridelovalcih, predvsem: ekološko goveje meso, hrenovke, stegno, pleče, kosti, svinjsko meso in rebra. Povprečje kupljenega mesa je okrog 310 kg, kar zadovolji potrebe. Če bi bilo meso cenejše, bi ga kupili še več.

Pri lokalnih pridelovalcih naročujejo tudi ribe, večinoma postrvi, some in šarenke. Dva izmed petih zavodov naročita približno 500 kg rib mesečno, kar zadovolji njihovo količinsko potrebo. Ostali trije zavodi naročajo manjše količine, okrog 30 kg mesečno, in si želijo mesečno količino povečati.

Sadje in predelano sadje naročajo večinoma vsi zavodi, in sicer: jabolka, suha jabolka, jagode, borovnice, maline, jabolčni sok, borovničevo marmelado, slive, češnje, hruške, breskve ipd. Pri enem izmed zavodov so izpostavili pomanjkanje finančnih sredstev za nakup večjih količin borovnic, jagod in borovničeve marmelade. Z dobavljeno količino sadja in predelanega sadja so zadovoljni, manjše pomanjkanje občutijo samo pri jabolkih.

Vrste zelenjave, ki jo kupujejo pri lokalnih pridelovalcih, so: fižol, solata, zelje, korenje, paprika, paradižnik, šparglji, kisel zelje, kislá repa, redkvice itd. Polovica vprašanih bi na mesec potrebovala več zelenjave, kot je je na voljo. Največje povpraševanje je po solati, zelju, korenju in fižolu. Trije zavodi, ki kupujejo krompir pri lokalnih pridelovalcih, od njih ne prejmejo zadostne

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

količine. Eden izmed anketirancev bi želel kupovati lokalno pridelan krompir, vendar ne prejme nobene ponudbe.

Edini pridelek, ki ga je vsaj eden izmed anketirancev imel v izobilju, je buča. Iz kategorije zelišč se lokalno kupuje zelo malo, v večini primerov sta to peteršilj in sveži drobnjak.

Šest anketirancev kupuje testenine in polbeli kruh pri domačih proizvajalcih. V enem izmed zavodov kupijo lokalni domači kruh samo takrat, kadar prakticirajo »zdrav zajtrk«. S količinami testenin in kruha so zadovoljni.

Jajca iz proste reje in ekološka jajca domačih proizvajalcev kupuje samo en zavod, in sicer 43.800 kosov mesečno.

6 ZAKLJUČEK

Preglednica 24: Izkoriščenost potencialov za lokalno samopreskrbo v Šaleški dolini

Potenciali	Občine skupaj – stanje	Možnosti
Pridelovalni, zemljiški (DOF 2009-2019)	Kmetijsko zemljišče v zaraščanju se je povečalo za 65 %, obenem se je zelo povečala površina neobdelanih kmetijskih zemljišč (6300 %) (preglednica 8.)	Zemljišča v zaraščanju (114 ha) in neobdelana zemljišča (192 ha) so potencial za dodatno povečanje pridelovanja hrane.
Tržni (zadovoljstvo potrošnikov)	Glede na rezultate so potrošniki zadovoljni s ponudbo na velenjski tržnici, medtem ko so potrošniki na drugih dveh tržnicah manj zadovoljni. 55 % jih pogreša večjo ponudbo na šoštanjski tržnici in 45 % na tržnici v Šmartnem ob Paki.	Ponudbo na šoštanjski tržnici in tržnici v Šmartnem je treba dopolniti. Pokazala se je potreba po povečanju ponudbe hrane, na omenjenih tržnicah je treba povečati raznolikost.
Dopolnilna dejavnost	Ponudba nosilcev dopolnilnih dejavnosti, ki se ukvarjajo s pridelavo hrane za lokalno oskrbo, je nezadovoljliva. Ti podatki so razvidni iz preglednice 23.	Nosilce dopolnilnih dejavnosti je treba spodbujati, da okrepijo pridelavo hrane za lokalne potrebe (več pestrosti, več dopolnjene pridelave, sodelovanja itd.).
Javni zavodi	Na raziskovanem območju je delež lokalne hrane v javnih zavodih majhen (14,5 %).	Urediti je potrebno pomoč pri javnem naročanju in ustrezno oblikovati cene.

V magistrskem delu smo sledili naslednjim raziskovalnim ciljem in hipotezam:

Prvi cilj: Raziskati obstoječo oskrbo z lokalno pridelano hrano na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki (ovrednotenje ponudbe na tržnicah)

Potrošniki lokalno pridelane hrane imajo možnost nakupa lokalnih pridelkov na tržnicah in kot neposreden nakup pri lokalnih pridelovalcih oz. kmetijah. V našem delu smo se osredotočili na tržnice. Preverili smo njihov delovni čas, dostopnost, raznolikost ponudbe in zadovoljstvo kupcev.

Prednost Velenjske tržnice je njen dostop v centru mesta. Obisk tržnice je zadovoljiv, prodajalci pridelke večinoma razprodajo. Povedali so, da je tržnica vedno bolj obiskana. Obišče jo vedno več mlajših ljudi, kar nakazuje na večanje osveščenosti o pomembnosti kakovostne hrane. Iz rezultatov anket je razvidno, da 37 % obiskovalcev kupuje pridelke tudi na kmetijah, kar

nakazuje, da so potrebe večje. Za 63 % obiskovalcev je obstoječi delovni čas tržnice popolnoma zadovoljiv. Ob našem obisku so bila mesta za stojnice 100-odstotno zasedena s pestro ponudbo pridelkov. Iz analize podatkov, ki smo jih pridobili z anketiranjem, sklepamo, da je stanje z lokalno oskrbo na območju občine Velenje dobro.

Glavna pomanjkljivost šoštanjske tržnice je njena arhitekturna zasnova, saj obiskovalci in pridelovalci niso zadovoljni z zaprtostjo prostorov, ker jim omejuje dostop. To vpliva na njen obisk, kar je razvidno tudi iz rezultatov ankete. Tržnica je ob petkih zmerno obiskana, ob sobotah pa je obisk minimalen. Razlog za slab obisk je bližina velenjske tržnice, kjer ob sobotah svoje pridelke ponujajo tudi prodajalci, ki jih sicer prodajajo v Šoštanju. Tudi v Šoštanju so prodajalci izpostavili, da tržnico obišče vse več mladih. Iz rezultatov anket je razvidno, da 55 % obiskovalcev kupuje pridelke tudi na kmetijah. 70 % vprašanih bi si želelo, da bi bila tržnica bolj pogosto odprta. Z vidika prodajalcev obisk ni zadovoljiv, zato ob sobotah raje prodajajo v Velenju. Zasedenost stojnic je bila ob našem obisku 10-odstotna. Pred tržnico sta bili 2 stojnici s pridelki. Iz navedenega sklepamo, da je možnost oskrbe z lokalno pridelano hrano v Šoštanju slabša kot v Velenju, vendar še vedno zadovoljiva.

Občina Šmartno ob Paki ima zelo majhno tržnico, ki je odprta vsako tretjo soboto v mesecu. Glavni značilnosti tržnice sta njen omejen delovni čas in majhna raznolikost ponudbe, saj ponuja samo mesne izdelke ter med. Obisk je minimalen. Menimo, da je razlog za slab obisk lastna pridelava pridelkov in samooskrba občanov, saj je kar 73 % obiskovalcev reklo, da sami pridelujejo vrtnine doma. Prav tako 73 % anketirancev želi, da bi bila tržnica odprta bolj pogosto, 45 % vprašanih pa bi si želelo bolj raznoliko ponudbo, zaradi česa sklepamo, da je odstotek ljudi, ki si želi bolj raznoliko ponudbo, varljiv, saj predvidevamo, da so to ljudje, ki nimajo lastnih pridelkov. Iz podatkov, pridobljenih z anketiranjem obiskovalcev tržnice, sklepamo, da je stanje na območju Šmartnega ob Paki nezadovoljivo.

Obiskovalci tržnic na območju Velenja, Šoštanja in Šmartnega ob Paki menijo, da bodo v prihodnosti tržnice dobile večji pomen v verigi prehranjevanja, da bo ozaveščenost ljudi o zdravi in lokalno pridelani hrani narasla. S tem se bo obisk tržnic povečal, posledično se bo izboljšala tudi raznolikost ponudbe.

Drugi cilj: Kakšna je možnost za povečanje obsega lokalne prehranske oskrbe?

1. Če želimo povečati lokalno oskrbo, je potrebno doseči zadovoljstvo obeh, pridelovalca in potrošnika:
 - a) pridelovalec bi moral doseči primerno ceno pridelka, lažjo prodajno pot v smislu zakonodaje in administrativnih ciljev, izobraževanje in pomoč pri nadgradnji svojih dejavnosti, pomoč pri pridobitvi evropskih sredstev itd.
 - b) za potrošnika so prav tako pomembne cena, kakovost in svežina pridelka, raznolikost in dostopnost ponudbe.

V Velenju je obisk tržnice dober, kupcev je dovolj, zato bi bilo mogoče smiselno tržnico povečati.

V Šoštanju je potencial za povečanje oskrbe z lokalno hrano večji, ampak bi bilo treba spodbuditi potrošnike k večjemu obisku tržnice, kar bi privabilo tudi pridelovalce.

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

V Šmartnem ob Paki se kaže potreba po spodbuditvi pridelovalcev zelenjadnic k prodaji pridelkov na tržnici, da bi povečali raznolikost ponudbe. Tržnica bi lahko bila odprta enkrat tedensko.

2. Možnost povečanja obsega lokalne prehranske oskrbe glede na pridelovalne površine

Skupno število prebivalcev v občini Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je 44.896, pri čemer je prijavljenih 616 kmetov (Kmetijsko gozdarska zbornica), kar pomeni, da se s kmetijstvom ukvarja komaj 1,4 odstotka prebivalstva. Glede na to, da je število kmetov zelo nizko ter da so se kmetijska zemljišča v zaraščanju in neobdelana kmetijska zemljišča znatno povečala v zadnjih desetih let, lahko sklepamo, da so dejanske možnosti za oskrbo z lokalno hrano zelo velike. Prebivalstvo je treba spodbuditi k ponovnemu obdelovanju zemljišča in s tem preprečevanju zaraščenosti kmetijskih zemljišč.

Tretji cilj: Podati oceno potencialov pridelovanja za trg (vidik posameznih potrošnikov).

Ocenjujemo, da je stanje pridelovanja za trg zadovoljivo za posameznega potrošnika, za večje odjemalce pa je pomanjkljivo. Oceno smo podali na podlagi izpolnjenih anket obiskovalcev in javnih zavodov. Vsekakor bi se našel pridelek, ki primanjkuje, in pridelek, ki je v izobilju, vendar na to niti sami pridelovalci nimajo stoddostnega vpliva zaradi nepredvidljivosti narave (ujme, suše), lokacij kmetij, kolobarjenja, konkurenčne oz. nekonkurenčne trgovinske ponudbe, prehranskih trendov itd. V prihodnosti lahko pričakujemo povečano potrošnjo lokalno pridelane hrane, kar bo za pridelovalce pomenilo potrebo po modernizaciji, nakupu dodatnih obdelovalnih površin in izobraževanju.

Četrty cilj: Ugotoviti stopnjo vključevanja lokalne hrane v javnih zavodih na območju raziskave.

Na območju občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki je delež uporabljene hrane v javnih zavodih pomanjkljiv (14,5 %) in so še možnosti za vključevanje lokalne hrane za potrebe zavodov.

Ustrezna bi bila postavitve informacijske točke in postavitve spletnih strani, na katerih bi lokalni pridelovalci ponujali svoje pridelke, javni zavodi pa poiskali pridelke, ki jih potrebujejo. Nekateri zavodi so izpostavili, da lokalne ponudbe primanjkuje, predvsem kar zadeva krompir in jajca. Analiza je pokazala, da je treba na ravni občin lokalnim pridelovalcem ponuditi pomoč pri pridelovanju manjkajočih poljščin in reji piščancev. V povprečju javni zavodi sodelujejo s sedmimi lokalnimi pridelovalci in predelovalci, v razponu od 2 do 12 pridelovalcev.

Na odločitve o nakupu lokalne hrane prav tako vplivajo cene. Razlike med cenami so velike in na ravni države je treba poskrbeti, da bo imel kmet dovolj dobička. Glede na trenutne cene lokalno pridelane hrane se javni zavodi veliko več oskrbujejo z industrijsko, trgovinsko hrano kot lokalno.

H₁: Tržne zmožnosti kmetij so slabe zaradi neugodne strukture rabe tal z vidika kmetijske pridelave.

V občini Velenje se je površina vseh zemljišč v uporabi med letoma 2000 in 2010 zmanjšala za 13,4 %, površina kmetijskih zemljišč za 10,3 % in površina kmetijskih zemljišč v uporabi za 8,0 %. Za največji delež se je zmanjšala površina s koruzo za zrnje, za 61,3 %, in površina nerodovitnih zemljišč, za 59,6 %. Za največji delež se je povečala površina industrijskih rastlin, kar za 100 %, površina ječmena pa za 53,9 %. Presenetljivo je, da leta 2000 niso zabeležili niti enega hektarja travnikov in pašnikov z dvakratno in trikratno rabo, medtem ko je bila leta 2010 površina teh 598 ha z dvakratno rabo in 702 s trikratno rabo. Prav tako so se travniki in pašniki s štirikratno rabo povečali kar za 43,5 %.

Preglednica 25: Podatki o kmetijskih površinah z največjim deležem zmanjšanja oz. povečanja v MO Velenje

Površina (ha)	% zmanjšanja med letoma 2000 in 2010	Površina (ha)	% povečanja med letoma 2000 in 2010
Vsa zemljišča v uporabi	13,4	Industrijske rastline	100
Kmetijska zemljišča	10,3	Ječmen	53,9
Kmetijska zemljišča v uporabi	8,0	Travniki in pašniki s štirikratno in večkratno rabo	43,5
Koruza za zrnje	61,3		
Nerodovitna zemljišča	59,6		

Število kmetijskih gospodarstev vseh zemljišč v uporabi se je zmanjšalo za 17,9 %. V občini Velenje se je v desetih letih število kmetijskih gospodarstev kmetijskih zemljišč zmanjšalo za 18,1 % in število KG kmetijskih zemljišč v uporabi za 18,1 %. Število KG se je v odstotkih največ povečalo pri sadovnjakih in oljčnikih, in sicer za 148 %, pri industrijskih rastlinah pa za 116,7 %. Za 55,9 % se je zmanjšalo število KG pri koruzi za zrnje ter za 54,8 % pri travnikih in pašnikih z enkratno rabo. Tako kot pri podatkih za površino tudi pri številu KG leta 2000 ni bilo zabeleženih nič travnikov in pašnikov z dvakratno in trikratno rabo, medtem ko je bilo leta 2010 že zabeleženih 220 KG travnikov in pašnikov z dvakratno rabo in 191 KG pri travnikih in pašnikih s trikratno rabo. Število KG pri travnikih in pašnikih s štirikratno in večkratno rabo se je povečalo za 44,4 %.

Preglednica 26: Podatki KG z največjim zmanjšanjem oz. povečanjem v MO Velenje

Število kmetijskih gospodarstev	% zmanjšanja med letoma 2000 in 2010	Število kmetijskih gospodarstev	% povečanja med letoma 2000 in 2010
Vsa zemljišča v uporabi	17,9	Sadovnjaki in oljčniki	148
Kmetijska zemljišča	18,1	Industrijske rastline	116,7
Kmetijska zemljišča v uporabi	18,1		
Koruza za zrnje	55,9		
Travniki in pašniki z enkratno rabo	54,8		
Travniki in pašniki s štirikratno in večkratno rabo	44,4		

V občini Šoštanj se je površina vseh zemljišč v uporabi zmanjšala samo za 1,1 %, površina kmetijskih zemljišč se je povečala za 3,7 %, površina kmetijskih zemljišč v uporabi pa se je povečala za 5,4 %. Prav tako se je v občini Šoštanj za največji odstotek zmanjšala površina koroze za zrnje, in sicer kar za 73,7 %, potem površina krompirja, za 40,7 %. V nasprotju z občino Velenje se je pri Šoštanju površina nerodovitnih zemljišč povečala kar za 62,5 %. Za največji odstotek se je povečala površina trajnih nasadov, kar za 283,3 %. Enako kot pri občini Velenje tudi v Šoštanju leta 2000 ni bilo zabeleženega niti enega hektarja površin travnikov in pašnikov z dvakratno in trikratno rabo, medtem ko deset let pozneje že beležimo 400 ha travnikov in pašnikov z dvakratno in 817 ha s trikratno rabo. Tudi tukaj se je povečala površina travnikov in pašnikov s štirikratno in večkratno rabo za 31,4 %.

Preglednica 27: Podatki o kmetijskih površinah z največjim deležem zmanjšanja oz. povečanja v Šoštanju

Površina (ha)	% zmanjšanja med letoma 2000 in 2010	Površina (ha)	% povečanja med letoma 2000 in 2010
Vsa zemljišča v uporabi	1,1	Kmetijska zemljišča	3,7
Koruza za zrnje	73,7	Kmetijska zemljišča v uporabi	5,4
Krompir	40,7	Nerodovitna zemljišča	62,5
		Trajni nasadi	283,3
		Travniki in pašniki s štirikratno in večkratno rabo	31,4

V občini Šoštanj se je število KG vseh zemljišč v uporabi zmanjšalo za 14,6 %, število KG kmetijskih zemljišč za 14,9 % in kmetijskih zemljišč v uporabi za 14,9 %. V občini Šoštanj je podatek o površini ječmena za leto 2000 in 2010 zaupen. Prav tako je zaupen podatek za KG za leto 2000, medtem ko so leta 2010 pri omenjeni panogi zabeležili že 19 KG. Površine zelenjadnic v letu 2000 niso bile zabeležene, podatek za deset let pozneje je zaupen, število KG pa leta 2010 znaša 232. Največji upad števila KG je pri korozi za zrnje, in sicer kar za 71,4 %, potem pri travnikih in pašnikih z enkratno rabo – za 41,2 %. V letu 2000 število KG s travniki in pašniki za dvakratno in trikratno rabo ni bilo zabeleženo, deset let pozneje pa je bilo 146 KG z dvakratno rabo in 157 s trikratno. Število KG se je v odstotkih največ povečalo pri industrijskih rastlinah, za 53,3 %, in pri travnikih in pašnikih s štirikratno in večkratno rabo pa za 26,3 %.

Preglednica 28: : Podatki KG z največjim zmanjšanjem oz. povečanjem v Šoštanju

Število kmetijskih gospodarstev	% zmanjšanja med letoma 2000 in 2010	Število kmetijskih gospodarstev	% povečanja med letoma 2000 in 2010
Vsa zemljišča v uporabi	14,6	Industrijske rastline	53,3
Kmetijska zemljišča	14,9	Travniki in pašniki s štirikratno in večkratno rabo	26,3
Kmetijska zemljišča v uporabi	14,9		
Koruza za zrnje	71,4		
Travniki in pašniki z enkratno rabo	41,2		

V občini Šmartno ob Paki se je zmanjšala površina vseh zemljišč v uporabi za 12,7 %, površina kmetijskih zemljišč za 14,8 %, podatek površine kmetijskih zemljišč v uporabi za leto 2010 je zaupen. Tako kot pri občinah Velenje in Šoštanj se je tudi v občini Šmartno ob Paki površina koruze za zrnje zmanjšala za 72,7 %, površina pšenice in pira pa za 61,1 %. Za največji odstotek se je povečala površina industrijskih rastlin, in to za 100 %, nato sledijo nerodovitna zemljišča z 72,7 %. Kot pri prvih dveh občinah tudi pri Šmartnem ob Paki ni bilo zabeleženega niti enega hektarja površin travnikov in pašnikov za dvakratno in trikratno rabo, medtem ko deset let pozneje že beležimo 79 ha za travnike in pašnike z dvakratno rabo in 237 ha s trikratno rabo. Površina travnikov in pašnikov za štirikratno in večkratno rabo se je zmanjšala za 16,8 %.

Preglednica 29: Podatki o kmetijskih površinah z največjim deležem zmanjšanja oz. povečanja v Šmartnem ob Paki

Površina (ha)	% zmanjšanja med letoma 2000 in 2010	Površina (ha)	% povečanja med letoma 2000 in 2010
Vsa zemljišča v uporabi	12,7	Industrijske rastline	100
Kmetijska zemljišča	14,8	Nerodovitna zemljišča	72,7
Koruza za zrnje	72,7		
Pšenica in pira	61,1		
Travniki in pašniki s štirikratno in večkratno rabo	16,8		

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

Tako kot pri občinah Velenje in Šoštanj tudi v občini Šmartno ob Paki beležimo zmanjšanje števila KG za vsa zemljišča v uporabi za 17,4 % in tudi kmetijskih zemljišč za 17,4 % ter kmetijskih zemljišč v uporabi za 17,4 %. Pri občini Šmartno ob Paki se je za najvišji odstotek povečalo število KG pri industrijskih rastlinah, in sicer za 113,3 %. Število KG se je pri koruzi za zrnje zmanjšalo za 66,2 % ter pri pšenici in piri za 57,1%. Število KG pri zelenjadnicah leta 2000 ni bilo zabeleženo, leta 2010 pa beležimo 115 KG. Enako kot pri občinah Velenje in Šoštanj tudi v občini Šmartno ob Paki število KG s travniki in pašniki z dvakratno in trikratno rabo leta 2000 ni bilo zabeleženo, deset let pozneje pa je bilo zabeleženih 51 KG s travniki in pašniki z dvakratno rabo in 79 KG s trikratno rabo. Podatek za KG s sadovnjaki in oljčniki leta 2000 je zaupen, leta 2010 pa je bilo zabeleženih 16.

Preglednica 30: Podatki KG z največjim zmanjšanjem oz. povečanjem v Šmartnem ob Paki

Število kmetijskih gospodarstev	% zmanjšanja med letoma 2000 in 2010	Število kmetijskih gospodarstev	% povečanja med letoma 2000 in 2010
Vsa zemljišča v uporabi	17,4	Industrijske rastline	113,3
Kmetijska zemljišča	17,4		
Kmetijska zemljišča v uporabi	17,4		
Koruza za zrnje	66,2		
Pšenica in pira	57,1		

Površina vseh zemljišč v uporabi se je zmanjšala pri vseh treh občinah, sicer pri Šoštanju samo za 1 %, prav tako so se povsod zmanjšale površine kmetijskih zemljišč, razen v Šoštanju, kjer so se povečale za 3,7 %. Površina kmetijskih zemljišč v uporabi se je v Velenju zmanjšala, v Šoštanju povečala, v Šmartnem pa je leta 2010 niso zabeležili. Pri vseh treh občinah se je za največji odstotek zmanjšala obdelovalna površina koruze za zrnje. Površina nerodovitnih zemljišč se je v Velenju zmanjšala, v Šoštanju in Šmartnem ob Paki pa povečala. V Velenju in Šmartnem so se za največji odstotek povečale površine industrijskih rastlin, v Šoštanju pa površine trajnih nasadov. Pri vseh treh občinah leta 2000 ni bil zabeležen niti en hektar za travnike in pašnike z dvakratno in trikratno rabo, leta 2010, sorazmerno z velikostjo občine, pa beležimo te površine. Prav tako se je v vseh treh občinah zmanjšalo število KG vseh zemljišč v uporabi, kmetijskih zemljišč in kmetijskih zemljišč v uporabi.

Z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano so nam posredovali podatke različnih vrst dejanske rabe zemljišč na območjih občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Iz podatkov je razvidno, da se je dejanska raba zemljišč precej spremenila. V času teh analiz se je za najvišji odstotek zmanjšala površina vinogradov, in to za 27,8 %. Opazno so se povečale površine dreves in grmičevja, za 26,2 %, površina kmetijskega zemljišča v zaraščanju se je povečala za 65,2 %, površine neobdelanih kmetijskih zemljišč pa so se najbolj povečale, in sicer za kar 6300 %.

Na osnovi zgoraj omenjenih podatkov hipotezo lahko potrdimo. Iz podatkov je razvidno, da se povečujejo vse druge površine razen pridelovalnih.

H₂: Med kmetijami z registrirano dopolnilno dejavnostjo je največ pridelovalcev sadja in zelenjave.

Iz podatkov o nosilcih dopolnilnih dejavnosti je razvidno, da se kmetije ukvarjajo z različnimi dopolnilnimi dejavnostmi. Vidimo, da je na raziskovanem območju prijavljenih 63 nosilcev dopolnilnih dejavnosti, 29 v Velenju, 23 v Šoštanju in 11 v Šmartnem ob Paki.

V MO Velenje ima 19 kmetij sočasno z glavnimi dopolnilnimi dejavnostmi prijavljene oz. opravlja še dodatne dejavnosti, medtem ko se deset kmetij ukvarja samo z glavno dopolnilno dejavnostjo. Kot glavno dopolnilno dejavnost v MO Velenje ima pet kmetij registrirano drugo predelavo in konzerviranje sadja in zelenjave. V to dejavnost spada:

- proizvodnja živil, katerih glavna sestavina je sadje ali zelenjava, razen pripravljenih jedi, zamrznjenih ali v konzervah;
- konzerviranje sadja, oreškov ali zelenjave: zamrzovanje, sušenje, pasteriziranje, vlaganje v olje, kis, slanico ipd.;
- proizvodnja sadnih ali zelenjavnih prehrabnih izdelkov;
- proizvodnja kompotov, džemov, marmelad in želejev;
- praženje oreškov; proizvodnja namazov in drugih izdelkov iz oreškov.

Prav tako sem spada tudi proizvodnja hitro pokvarljivih sadnih ali zelenjavnih živil, kot so: solate, olupljeno ali narezano sadje in zelenjava, tofu.

Zanimalo nas je, koliko pridelovalcev sadja in zelenjave je med nosilci dopolnilnih dejavnosti.

V MO Velenje ima drugo predelavo in konzerviranje sadja in zelenjave prijavljeno pet kmetij kot glavno dopolnilno dejavnost, ena kmetija pa ima prijavljeno proizvodnjo sadnih in zelenjavnih sokov, kar je razvidno iz preglednice 23. Kot druge dejavnosti ima še šest kmetij prijavljeno drugo predelavo ter konzerviranje sadja in zelenjave in osem kmetij proizvodnjo sadnih in zelenjavnih sokov, pri čemer se nekaj kmetij ukvarja z obema dejavnostma skupaj. Od 29 oseb, ki imajo prijavljeno glavno dopolnilno dejavnost in druge dopolnilne dejavnosti v MO Velenje, se jih 17 ne ukvarja niti z eno dejavnostjo, ki bi jo lahko upoštevali v naši hipotezi.

V občini Šoštanj je 23 nosilcev dopolnilne dejavnosti. Z drugo predelavo in konzerviranjem sadja in zelenjave kot glavno dopolnilno dejavnostjo se ne ukvarja nihče, 2 kmetiji imata prijavljeno proizvodnjo sadnih in zelenjavnih sokov. Kot dodatne dopolnilne dejavnosti imajo 3 kmetije prijavljeno drugo predelavo in konzerviranje sadja in zelenjave, večje število kmetij pa se ukvarja z drugimi dejavnostmi: 5 kmetij s sečnjo, 5 s čiščenjem cest in drugim čiščenjem, 5 s proizvodnjo lesne embalaže, 4 s storitvami za rastlinsko pridelavo, kar nakazuje, da v občini Šoštanj med kmetijami z registrirano dopolnilno dejavnostjo ni največ pridelovalcev sadja in zelenjave.

V občini Šmartno ob Paki je 11 kmetij z glavno dopolnilno dejavnostjo, od tega jih ima šest registrirane tudi dodatne dopolnilne dejavnosti. Kar zadeva glavne dejavnosti, se samo ena ukvarja z drugo predelavo in konzerviranjem sadja in zelenjave.

Med registriranimi dodatnimi dopolnilnimi dejavnostmi imata samo 2 kmetiji prijavljeno drugo predelavo ter konzerviranje sadja in zelenjave, zraven pa tudi proizvodnjo sadnih in zelenjavnih sokov. Od vseh 11 oseb, ki so nosilci dopolnilnih dejavnosti, se jih sedem ne ukvarja z dejavnostmi pomembnim za lokalno hrano.

Med vsemi glavnimi dejavnostmi je v Velenju največ pridelovalcev sadja in zelenjave, kar je razvidno iz grafa 10, medtem ko v občini Šoštanj nima niti ena kmetija prijavljene glavne

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

dejavnosti pridelovanja sadja in zelenjave, v Šmartnem ob Paki pa se z omenjenim ukvarja ena kmetija.

V občini Šoštanj imamo dve glavni dejavnosti, ki ju drugi dve občini nimata. To sta mlekarstvo in sirarstvo ter proizvodnja mesa razen perutninskega. Prav tako imamo v Velenju glavne dejavnosti, ki jih v drugih dveh občinah ne najdemo: sečnja, druge nerazvrščene dejavnosti za prosti čas, nato proizvodnja lesene embalaže, proizvodnja začimb, dišav in drugih dodatkov ter trgovina na drobno v cvetličarnah.

Naša hipoteza je ovržena, ker v vseh treh raziskovanih občinah med registriranimi dopolnilnimi dejavnostmi ni največ pridelovalcev sadja in zelenjave.

H₃: Javni zavodi dobijo zadostno količino lokalno pridelane hrane.

Iz rezultatov anket je razvidno, da vsi anketirani zavodi že naročajo in uporabljajo lokalno hrano. Po načelu »kratkih verig« lahko javni zavodi naročijo lokalno hrano v višini 20 % celotne vrednosti živil. Rezultati anket kažejo, da je delež lokalne hrane v javnih zavodih 14,5 % in da porabijo okvirno 20.000 EUR finančnih sredstev letno.

Glede na podatke, ki smo jih pridobili, in rezultate anket lahko hipotezo 3 ovržemo. Lokalni zavodi ne uporabljajo dovolj lokalne hrane, razlogov pa je več. Pomembni sta cena in kakovost, manjka pa tudi raznolikost ponudbe oz. ponujene količine niso zadovoljive. Rešitev je mogoče v predhodnem dogovoru s pridelovalci, saj bi se lahko dogovorili o ceni in odjemni količini. Prav tako bi vodstvo zavodov lahko poslalo povpraševanja lokalnim pridelovalcem in jih tako spodbudilo k oddaji ponudb in posledično tudi prodaji oz. povezovanju in sodelovanju (dopolnjevanju ponudbe).

7 POVZETEK

V magistrskem delu smo želeli raziskati obstoječo oskrbo z lokalno pridelano hrano na območju Velenja, Šoštanj in Šmartnega ob Paki, kakšna je možnost za povečanje lokalne prehranske oskrbe ter podati oceno potencialov pridelovanja za trg in ugotoviti stopnjo vključevanja lokalne hrane v javnih zavodih na območju raziskave.

S pomočjo statističnih podatkov in pridobljenih podatkov z ministrstva za kmetijstvo smo naredili analizo, kakšne so tržne možnosti kmetij glede na rabo tal z vidika kmetijske pridelave. Iz pridobljenih podatkov je razvidno, da se je raba zemljišč od 2000 do 2010 precej spreminjala. Po podatki SURS so se površine vseh zemljišč v uporabi zmanjšale v vseh treh občinah. Za največji odstotek so se zmanjšale površine koruze za zrnje, in sicer za 61,3 % v MO Velenje, za 73,7 % v Šoštanju in za 72,7 % v Šmartnem ob Paki.

Z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano so nam posredovali podatke različnih vrst dejanske rabe zemljišč na območjih občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki v obdobju od 2009 do 2019. Iz podatkov je razvidno, da se je dejanska raba zemljišč precej spremenila. V času teh analiz se je za najvišji odstotek zmanjšala površina vinogradov, in to za 27,8 %. Opazno so se povečale površine dreves in grmičevja, za 26,2 %, površina kmetijskih zemljišč v zaraščanju se je povečala za 65,2 %, površine neobdelanih kmetijskih zemljišč pa so se najbolj povečale, in sicer za 6300 % (str. 34). Vse te površine so dokaz, da kmetje opuščajo obdelovanje zemljišč in tako manjšajo možnosti oskrbe z lokalno hrano.

Stanje oskrbe z lokalno pridelano hrano glede na analizo podatkov, ki so jih podali potrošniki, smo raziskali s pomočjo anketiranja obiskovalcev tržnic v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Glede na obisk tržnic smo ugotovili, da je stanje z lokalno pridelano hrano na območju Velenja zadovoljivo, medtem ko je stanje v občinah Šoštanj in Šmartno ob Paki slabo. Velenjska tržnica je dobro obiskana, pridelovalci prodajajo raznovrstne pridelke, tržnica pa je dnevno odprta. Občini Šoštanj in Šmartno ob Paki sta manjši. Pridelovalci si veliko pridelkov pridelajo doma, kar je eden izmed razlogov, da je obisk tržnic v teh občinah slab. Obiskovalci v Šoštanju niso samo nezadovoljni s ponudbo, ampak tudi s postavitvijo tržnice. V Šmartnem ob Paki je tržnica premalokrat odprta, ponudba pa zelo skromna.

S pomočjo AJPEŠ-a smo zbrali podatke o nosilcih dopolnilne dejavnosti v občinah Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. Raziskovali smo, koliko nosilcev dopolnilnih dejavnosti se ukvarja s pridelavo sadja in zelenjave. Na raziskovalnem območju je 63 nosilcev dopolnilnih dejavnosti. Med nosilci je majhen odstotek teh, ki se ukvarjalo s pridelovanjem sadja in zelenjave: v MO Velenje je takih kmetij pet, v Šoštanju nobena, v Šmartnem ob Paki pa samo ena.

Metodo anketiranja smo uporabili tudi pri raziskavi, ali javni zavodi naročajo dovolj lokalne hrane. Na raziskovanem območju je delež lokalno pridelane hrane v javnih zavodih nižji od dovoljenega oz. je veliko možnosti za vključevanje lokalne hrane za potrebe zavodov. Ugotovljeno je, da javni zavodi pridelke potrebujejo in bi jih kupili, ampak jih na lokalni ravni ne dobijo. Na odločitev javnega zavoda, kje bo kupil hrano, v veliki meri vplivajo cene. Na ravni občin in države bi potrebovali standarde oz. zahteve glede cen in delež uporabljenih lokalnih pridelkov v javnih zavodih.

8 SUMMARY

This master thesis explored the current supply of locally produced food in Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki and the possibilities of increased supply, evaluated the potential for production and determined the amount of locally sourced food used in public institutions in the region.

By using statistical data and information provided by the Ministry of Agriculture we were able to analyze market potential with regards to ground structure in the area. Data has shown a significant change in land use from 2000 to 2010. The area of land in use has decreased in all three municipalities. The largest decrease was recorded in maize fields, by 61.3% in Velenje, 73.7% in Šoštanj and 72.7% in Šmartno ob Paki.

The Ministry of Agriculture, Forestry and Food provided us with information on different types of land use in the municipalities of Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki. Data shows that actual land use has changed considerably. At the time of these analyses the highest decrease was in vineyards by 27.8%. The area of trees and shrubs increased markedly, by 26.2%, the area of overgrown agricultural land increased by 65.2%. The area of uncultivated agricultural land increased the most, by as much as 6300% (p.34). All this is evidence that farmers are abandoning land cultivation and thus reducing the possibilities of local food supply.

To determine the state of local food supply we collected data by interviewing visitors at the local markets in Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki. We found that the situation with locally produced food in Velenje is satisfactory, while the situation in the municipalities of Šoštanj and Šmartno ob Paki is poor. The market in Velenje serves many customers, is open daily and offers a variety of produce. The municipalities of Šoštanj and Šmartno ob Paki are smaller. A lot of produce is grown for personal consumption, which is one of the reasons markets there are less frequented. Customers in Šoštanj are not only dissatisfied with the offer, but also with market layout. In Šmartno ob Paki the market is hardly ever open and the offer is very limited.

With the help of AJPES we collected data on operators with a registered secondary activity in Velenje, Šoštanj and Šmartno ob Paki. We researched the number of operators who list fruit and vegetable production as their secondary activity. There are 63 operators with a registered secondary activity in the area of research and a very small percentage is involved in fruit and vegetable production: five farms in the municipality of Velenje, none in Šoštanj, and only one in Šmartno ob Paki.

We also conducted interviews to determine the amount of locally produced food in public institutions. The quantities in our area are lower than permitted; there are still many possibilities for including larger quantities of locally produced food. Research showed that public institutions have a need for locally produced food and would buy it, but do not have access to it. The decision on where to buy food is largely determined by the prices. There should be standards in place at the municipal and state level that regulate the prices and the minimum requirements for use of locally produced food in public institutions.

9 VIRI IN LITERATURA

Agriculture then and now (2017). Crop Life International. Medmrežje:

<https://croplife.org/news/agriculture-then-and-now/> (16. 8. 2019)

AJPES. Poslovni register Slovenije. Nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji. Občina: Velenje.

https://www.ajpes.si/prs/rezultati.asp?podrobno=1&tip=0&naziv=&maticna=&davcna=&status=1&ulica=&h_st=&naselje=&obcina=velenje&posta=&dejavnost=&sektorizacija=&oblika=163&maxrec=20&frm_pos=2 (27. 5. 2019)

AJPES. Poslovni register Slovenije. Nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji. Občina: Šoštanj.

https://www.ajpes.si/prs/rezultati.asp?podrobno=1&tip=0&naziv=&maticna=&davcna=&status=1&ulica=&h_st=&naselje=&obcina=%C5%A0o%C5%A1tanj&posta=&dejavnost=&Sektorizacija=&Oblika=163&MAXREC=20 (29. 5. 2019)

AJPES. Poslovni register Slovenije. Nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji. Občina: Šmartno ob Paki.

https://www.ajpes.si/prs/rezultati.asp?podrobno=1&tip=0&naziv=&maticna=&davcna=&status=1&ulica=&h_st=&naselje=&obcina=%C5%A0martno+ob+Paki&posta=&dejavnost=&Sektorizacija=&Oblika=163&MAXREC=20 (2. 6. 2019)

Analiza stanja ekološkega kmetovanja. Medmrežje:

http://www.mkgp.gov.si/delovna_podrocja/kmetijstvo/ekolosko_kmetovanje/analiza_stanja_ekoloskega_kmetovanja/ (6. 7. 2019)

Bedrač M. in sod.: Prva ocena stanja v kmetijstvu (2018). Kmetijski inštitut Slovenije. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Ljubljana. Medmrežje:

https://www.kis.si/f/docs/Porocila_o_stanju_v_kmetijstvu_OEK/Jesensko_ZP_2018.pdf (17.8.2019)

Camerlynck C. (2016). Transparency–One : 3 Ways to Define Local Food. Medmrežje:

<https://www.transparency-one.com/3-ways-define-local-food/> (4. 8. 2019)

Comparing agriculture of the past with today. Medmrežje: <https://animalsmart.org/animals-and-the-environment/comparing-agriculture-of-the-past-with-today> (16.8.2019)

Godec K. (2019). Vključevanje javnih zavodov v kratke prehranske verige. Medmrežje:

<https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=119011&lang=slv> (26. 10. 2019)

Google maps, Šmartno ob Paki. Medmrežje:

<https://www.google.com/maps/place/%C5%A0martno+ob+Paki,+3327+%C5%A0martno+ob+Paki/@46.3413702,15.0007961,13z/data=!4m5!3m4!1s0x47655d7ba450a775:0xfc28e9b93a4faa16!8m2!3d46.3416137!4d15.0277226> (26. 10. 2019)

Google maps, Šoštanj. Medmrežje:

<https://www.google.com/maps/place/Ob%C4%8Dina+%C5%A0o%C5%A1tanj/@46.3652123,14.9213914,12z/data=!4m5!3m4!1s0x47655e0dcd9dcd5:0x5f581e2d11a8e5ab!8m2!3d46.3782936!4d15.0459307> (26. 10. 2019)

Google maps. MO Velenje. Medmrežje:

<https://www.google.com/maps/place/Mestna+ob%C4%8Dina+Velenje/@46.365525,15.135>

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

[5255,12z/data=!4m5!3m4!1s0x476561253f849bb3:0xf9ccaacec7e9495e!8m2!3d46.3718667!4d15.1309784](https://www.venenje.si/files/default/venenje/dokumenti/Lokalna-razvojna-strategija.pdf) (26. 10. 2019)

Green Your Routine, Living Well, Tips for Home: Local vs. Sustainable Food. Medmrežje: <https://greenactioncentre.ca/green-your-routine/local-vs-sustainable-food/> (4. 8. 2019)

GZS, Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij. Katalog živil za javno naročanje: O katalogu živil. Medmrežje: <https://www.katalogzivil.si/O-katalogu> (10. 8. 2019)

Honeycutt E. (2017). Food Revolution Network: Why Buy Local Food? It's Healthier for You and Better for the Environment. Medmrežje: <https://foodrevolution.org/blog/why-buy-local-food/> (7. 8. 2019)

Klavinski R. (2013). Michigan State University Extension. 7 benefits of eating local foods. Medmrežje: https://www.canr.msu.edu/news/7_benefits_of_eating_local_foods (7. 8. 2019)

Kmetijska gozdarska zbornica Slovenije. KGZP (2017). Nasveti o dopolnilnih dejavnostih na kmetijah. Medmrežje: [http://www.kgz-ptuj.si/nasveti/dopolnilne-dejavnosti-na-kmetijah/ArtMID/809?ArticleID=850%20\(30](http://www.kgz-ptuj.si/nasveti/dopolnilne-dejavnosti-na-kmetijah/ArtMID/809?ArticleID=850%20(30) (30.7.2019)

Kmetijsko gospodarska zbornica Slovenije (ustni vir)

Komat, A. (2017). Zemlja, voda, seme: Dodatek: Sonaravna lokalna prehrana – SLP. Ljubljana, Anton Komat – Domžale. Str. 213–226.

Krajevne skupnosti in mestne občine v MO Velenje. Medmrežje: <https://ks-venenje.si/> (17. 8. 2019)

Krt Stopar A., KGZS. (2018). Kaj morate vedeti o opravljanju dopolnilnih dejavnosti na kmetiji. Medmrežje: <https://agrobiznis.finance.si/8933865?cctest&> (29. 7. 2019)

Kulovec M. in sodelavci (2002). Dopolnilne dejavnosti na kmetiji. Ljubljana, Kmečki glas. Str. 9–18.

Lampič B., Slabe A., Belšak I., Dvoršak M., Hižar A., Hostnik G., Petkovnik A. (2015): Ocena potenciala kmetijstva za povečanje prehranske samooskrbe na območju Velenja in njegovega zaledja.

Lokalna razvojna strategija za Mestno občino Velenje, občino Šoštanj in občino Šmartno ob Paki (2008). Medmrežje: <https://www.venenje.si/files/default/venenje/dokumenti/Lokalna-razvojna-strategija.pdf> (18. 8. 2019)

Maček A. (2010). Zaznavanje sprememb rabe prostora med prebivalci podeželskih, obmestnih in mestnih območij. Diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo.

Mestna občina Velenje. MOV statistika. Medmrežje: <https://www.venenje.si/o-venenju/predstavitev/mov-statistika> (16. 6. 2019)

Mesto Šoštanj. Medmrežje: <http://ks-sostanj.si/splosno.php?pid=1> (9. 7. 2019)

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (2010). Zagotovimo si hrano za jutri. (Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva)

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: lokalno predelana zelenjava. Medmrežje: http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/promocija_lokalne_hrane/lokalno_pridelana_zeljava/ (29. 10. 2018)

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

MKGP. Naša super hrana. Kupujmo domače in podprimo lokalno gospodarstvo (2013).

Medmrežje: <https://www.nasasuperhrana.si/clanek/kupujmo-domace-in-podprimo-lokalno-gospodarstvo/> (10. 8. 2019)

MO Velenje. Krajevne skupnosti in Mestne četrti v Mestni občini Velenje. Medmrežje: <https://ks-velenje.si/> (7. 7. 2019)

NIJZ (2016). Izbirajmo lokalno pridelano hrano. Medmrežje: <https://www.nijz.si/sl/izbirajmo-lokalno-pridelano-hrano> (14. 9. 2019)

Občina Šmartno ob Paki. Predstavitev občine. Medmrežje: <http://www.smartnoobpaki.si/predstavitev> (11. 7. 2019)

Občina Šmartno ob Paki. Splošni podatki. Medmrežje: <http://www.smartnoobpaki.si/predstavitev/splosni-podatki> (11. 7. 2019)

Občina Šoštanj. Vizitka občine. Medmrežje: <https://www.sostanj.si/vizitka> (16. 6. 2019)

Občina Šoštanj: Občina skozi čas. Medmrežje: <https://www.sostanj.si/objave/175> (10. 7. 2019)

Pojasnila k standardni klasifikaciji dejavnosti – SKD 2008. Medmrežje: https://www.uradni-list.si/files/RS_-2008-017-00559-OB~P002-0000.PDF (28. 5. 2019)

Pravilnik o evidenci dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, 2008. Priloga 1: Šifrant in opis vrst dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč. Medmrežje: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV9267> (14. 7. 2019)

Predstavitev občine Velenje. Medmrežje: <https://www.velenje.si/o-velenju/predstavitev> (7. 7. 2019)

Priloga II Pojasnila k standardni klasifikaciji dejavnosti – SKD 2008. Medmrežje: https://www.uradni-list.si/files/RS_-2008-017-00559-OB~P002-0000.PDF (21.9.2019)

Priporočilo za javno naročanje živil (2013). Ministrstvo za kmetijstvo, Ministrstvo za finance. Ljubljana.

Resolucija: »Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021« (2019). Medmrežje: http://www.mkqp.gov.si/fileadmin/mkqp.gov.si/pageuploads/zakonodaja/predpisi/6_21.3.2019/RESOLUCIJA_22_marec.pdf (11. 7. 2019)

Slovensko kmetijstvo v številkah (2018). Kmetijski inštitut Slovenije. Ljubljana. Medmrežje: https://www.kis.si/f/docs/Slovensko_kmetijstvo_v_stevilkah_OEK/KIS_Slovensko_kmetijstvo_v_stevilkah_2018_SLO_splet.pdf (17.8.2019)

SPOT, Kmetijsko gospodarstvo. Medmrežje: <http://evem.gov.si/info/zacenjaj/zelim-ustanoviti-podjetje-poslovne-oblike-podjetij/kmetijsko-gospodarstvo/> (17. 7. 2019)

SURS. Ekološko kmetijstvo, Slovenija (2017). Status ekološki pridelovalec imelo v Sloveniji v 2017 približno 5 % kmetijskih gospodarstev. Medmrežje: <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/7522> (26.10.2019)

SURS. Ekološko kmetijstvo, Slovenija (2018). Pridelek ekološko pridelanih zelenjadnic v 2018 za 21 % večji kot v 2017. Medmrežje: <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/8195> (26.10.2019)

SURS. SIStat: Okolje in naravni viri: Kmetijstvo in ribištvo: Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000 in 2010: Kazalniki, občine: Raba kmetijskih zemljišč, po občinah, Slovenija

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

2000 in 2010. Medmrežje:

<https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/30 Okolje/30 Okolje 15 kmetijstvo ribistvo 13 Kmetijstvo 2010 00 kazalniki 05 15P92 obcine/15P9201S.px/> (12. 6. 2019)

SURS. SIStat: Okolje in naravni viri: Kmetijstvo in ribištvo: Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija, 2000 in 2010: Zemljišča in raba zemljišč, občine: Kmetijska gospodarstva po rabi vseh in kmetijskih zemljišč v uporabi, po občinah, Slovenija, 2000 in 2010. Medmrežje:

<https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/30 Okolje/30 Okolje 15 kmetijstvo ribistvo 13 Kmetijstvo 2010 03 zemljisca raba 03 15P22 obcine/15P2201S.px/table/tableViewLayout2/> (14. 6. 2019)

SURS. SIStat: Stopnja samooskrbe (%) po vrstah kmetijskih proizvodov, koledarsko leto, Slovenija, letno. Medmrežje:

<https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/HITRE Repoziotorij/HITRE Repoziotorij/H205S.px/table/tableViewLayout2/> (25. 10. 2019)

SURS: Prebivalci po spolu, občine, Slovenija. Medmrežje: <https://www.stat.si/statweb> (26. 10. 2019)

Šoltes I. (2017). Delo: Koga vse poveže lokalno pridelana hrana. Medmrežje:

<https://www.delo.si/mnenja/gostujoce-pero/koga-vse-poveze-lokalno-pridelana-hrana.html> (11.8.2019)

Šoštanj Turizem. Tržnica Šoštanj. Medmrežje: <http://www.sostanj-tourism.si/dozivetja/dogaja-se/11690> (1. 7. 2019)

Šubic P. (2018). Spletni katalog živil poenostavlja javno naročanje hrane. Medmrežje: <https://agrobiznis.finance.si/8865101> (13. 9. 2019)

Uredba o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji (2015). Uradni list RS, št. 57/15 in 36/18. Medmrežje: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6925> (11. 7. 2019)

Uredba o vrstah, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetiji. Medmrežje: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=2014351> (31. 7. 2019)

Velenje Slovenija. Mestna tržnica. Medmrežje: <http://www.velenje-tourism.si/dozivetja/dogaja-se/mestna-trznica> (25. 6. 2019)

Videmšek P. M. (2018). Delo. Povpraševanje po lokalni hrani večje, a še vedno glavna cena. Medmrežje: <https://www.delo.si/novice/slovenija/povprasevanje-po-lokalni-hrani-vecje-a-se-vedno-glavna-cena-79983.html> (10. 8. 2019)

Videmšek P. M. (2019). Delo. Še ta mesec za več lokalnih živil v javnih zavodih. Medmrežje: <https://www.delo.si/novice/slovenija/se-ta-mesec-smernice-za-vec-lokalnih-zivil-v-javnih-zavodih-157379.html> (10. 8. 2019)

Vlada Republike Slovenije. Osnovni geografski podatki. Medmrežje: <http://www.vlada.si/o-sloveniji/osnovni-geografski-podatki/> (13. 7. 2019)

Vrščaj B., Senegačnik G. (2015). Presoja potenciala tal Mestne občine Velenje za potrebe trajnostnega prostorskega razvoja. Visoka šola za varstvo okolja, Velenje.

What does sustainable agriculture mean? Medmrežje: <https://animalsmart.org/animals-and-the-environment/sustainable-agriculture> (16. 8. 2019)

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

Zakon o javnem naročanju (ZJN-3), 2015. Medmrežje:
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7086> (11. 8. 2019)

Zakon o kmetijskih zemljiščih, 1996. Medmrežje:
<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO541> (16. 7. 2019)

Zakon o kmetijstvu (ZKem-1), 2008. Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR, 26/14, 32/15, 27/17 in 22/18. Medmrežje:
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4716> (17. 7. 2019)

Zgodovina prostora, MOV. Medmrežje: <https://www.velenje.si/o-velenju/predstavitev/zgodovina> (17.8.2019)

Žiberna, I. (2013). Spreminjanje rabe tal v Sloveniji v obdobju 2000–2010 in prehranska varnost. Revija za geografijo – Journal for Geography, 8-1, str. 23–40.

10 PRILOGE

Priloga 1: Anketa: Jejmo lokalno – Povečanje samooskrbe v SAVINJSKO-ŠALEŠKI regiji: vzpostavitev tržnih poti – uporabljena na tržnicah

Jejmo lokalno – Povečanje samooskrbe v SAVINJSKO-ŠALEŠKI regiji: vzpostavitev tržnih poti

V sodelovanju s Kmetijsko gozdarskim zavodom Celje, izpostavama Mozirje in Velenje, Visoko šolo za varstvo okolja ter Andragoškim zavodom iz Velenja želimo oceniti potenciala za prehransko samooskrbo Šaleške in Zgornje Savinjske doline. Vprašalnik je namenjen potrošnikom, ki povprašujejo po lokalno pridelani hrani rastlinskega in živalskega porekla.

Rezultati analize možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju SAŠA subregije bodo namenjeni okrepitvi obstoječih in vzpostavitvi novih tržnih poti (spletni portal za naročanje, 10 vitrin s ponudniki lokalne hrane) za zainteresirane.

1. Spol: Ž M

2. Status:
 - Dijak
 - Študent
 - Zaposlen
 - Brezposeln
 - Upokojenec

3. Dokončana izobrazba: a) OŠ b) SŠ c) Višja strokovna č) Visoka šola d) univerzitetna diploma (VII.st)
e) VIII. stopnja in več _____

4. Starost potrošnika:
 - a. do 20 let
 - b. od 21 do 30 let
 - c. od 31 do 40 let
 - d. od 41 do 50 let
 - e. od 51 do 60 let
 - f. nad 61 let _____

5. Kako pogosto obiščete tržnico?
 - a. več kot trikrat na teden
 - b. dvakrat do trikrat na teden
 - c. enkrat tedensko
 - d. dvakrat mesečno
 - e. enkrat mesečno

6. Kaj najpogosteje kupujete na tržnici?
 - a. meso in mesni izdelki
 - b. mleko in mlečni izdelki
 - c. sadje in pridelano sadje
 - d. zelenjava in pridelana zelenjava
 - e. poljščine (krompir, buče, žito)
 - f. zelišča (sveža in suha)
 - g. gobe (sveža in suha)
 - h. gozdni sadeži (sveži in suhi)

- i. kruh, pecivo, testenine
- j. jajca
- k. drugo _____

7. Ste zadovoljni s kakovostjo izdelkov?

DA NE

8. Kaj pogrešate na tržnici?

9. Ali tudi sami pridelujete?

DA NE

Katere pridelke? _____

10. Ali bi želeli, da je tržnica pogosteje odprta?

DA NE

11. Ali obiščete tržnice tudi v bližnjih mestih?

DA NE

Katerih? _____

12. Ali vam je pomembno, da so pridelki na tržnici iz domačega okolja?

DA NE

13. Kupujete pridelke tudi na kmetijah, ne samo na tržnicah?

DA NE

14. Ali menite, da bo v prihodnosti povpraševanje po domači hrani večje, kot je trenutno?

DA NE

Zakaj? _____

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

Priloga 2: Anketa: Jejmo lokalno – Povečanje samooskrbe v SAVINJSKO-ŠALEŠKI regiji: vzpostavitev tržnih poti – uporabljena v javnih zavodi

Jejmo lokalno – Povečanje samooskrbe v SAVINJSKO-ŠALEŠKI regiji: vzpostavitev tržih poti

V sodelovanju s Kmetijsko gozdarskim zavodom Celje, izpostavamama Mozirje in Velenje, Visoko šolo za varstvo okolja ter Andragoškim zavodom iz Velenja želimo oceniti potrebe javnih zavodov, ki bi želeli biti vključeni v tržne poti za prehransko samooskrbo Šaleške in Zgornje Savinjske doline. Vprašalnik je namenjen javnim zavodom, ki povprašujejo po lokalno pridelani hrani rastlinskega in živalskega porekla. Rezultati analize možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju SAŠA subregije bodo namenjeni okreelitvi obstoječih in vzpostavitvi novih tržnih poti (spletni portal za naročanje, 10 vitrin s ponudniki lokalne hrane) za zainteresirane.

1. Ime javnega zavoda (JZ): _____
2. Kako kupujete lokalne proizvode:
 - a) ne sodelujemo z lokalnimi pridelovalci in predelovalci hrane
 - b) brez izvedbe postopka javnega naročanja v višini do 20 % vseh javnih naročil (kolikšen je dejanski delež: ____% kar zneso _____ €/leto)
 - c) naročilo z javnim razpisom Kdaj in kje objavite razpis? _____
3. S koliko lokalnimi pridelovalci in predelovalci hrane sodelujete? _____
4. Kaj najpogosteje kupujete od lokalnih pridelovancev/kmetov?
 - a) meso in mesni izdelki
 - b) ribe
 - c) mleko in mlečni izdelki
 - d) sadje in predelano sadje
 - e) zelenjava in predelana zelenjava
 - f) poljščine (krompir, buče, žito)
 - g) zelišča (sveža in suha)
 - h) gobe (sveže in suhe)
 - i) gozdni sadeži (sveži in suhi)
 - j) kruh, pecivo, testenine
 - k) jajca
 - l) drugo _____
5. Ste zadovoljni s kakovostjo izdelkov? DA NE Zakaj? _____

Mamić E.; Analiza in možnosti oskrbe z lokalno pridelano hrano na območju Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki; VŠVO, Velenje

6. Ocenite mesečne potrebe vašega zavoda po izdelkih, trenutne in tiste, ki bi jih zeleti naročiti od pridelovalcev v Savinjsko-šaleški regiji:

Skupina pridelkov	Vrsta izdelka	Naročilo do sedaj (v kg, l, kom)	Želimo naročiti v prihodnje (v kg, l, kom)
a) meso in mesni izdelki			
b) ribe			
c) sadje in predelano sadje			
d) zelenjava in predelana zelenjava			
e) poljščine (krompir, buče, žito)			
f) zelišča (sveža in suha)			
g) gobe (sveže in suhe)			
h) gozdni sadeži (sveži in suhi)			
i) kruh, pecivo, testenine			
j) jajca			
k) drugo (med, moka, kaše)			